

T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TURİZM EĞİTİMİ ALAN LİSANS VE ÖNLİSANS
ÖĞRENCİLERİNİN TURİZM ENDÜSTRİSİNE
YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI:
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet KIRMIZI

Enstitü Anabilim Dalı: Turizm İşletmeciliği

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN

TEMMUZ 2017

T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

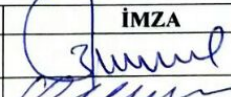

TURİZM EĞİTİMİ ALAN LİSANS VE ÖNLİSANS ÖĞRENCİLERİNİN
TURİZM ENDÜSTRİSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI: SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet KIRMIZI

Enstitü Anabilim Dalı: Turizm İşletmeciliği

“Bu tez 26/07/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/ Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN	Basarılı	
Prof. Dr. Orhan BATMAN	Basarılı	
Doç. Dr. Kutay OKTAY	Basarılı	

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU BEYAN BELGESİ**

**Tez Başlığı: TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TURİZM ENDÜSTRİSİNE
YÖNELİK GÖRÜŞ FARKLILIKLARININ BELİRLENMESİ: SAKARYA ÜNİVERSİTESİ**

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 127 sayfalık kısmına ilişkin *Sakarya Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliği Madde 28* uyarınca aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 10.07.2017 tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından şahsıma iletilen *Turnitin* intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 17'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1) Kaynakça hariç
- 2) Alıntılar dahil
- 3) 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Öğrenci
A. Kirmizi
Ahmet KIRMIZI
26.07.2017

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı – Soyadı
Öğrenci Numarası
Ana Bilim Dalı
Statüsü

: AHMET KIRMIZI
: 1560Y71017
: Turizm İşletmeciliği
: Yüksek Lisans

Burhanettin Zengin
Danışman

Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN

26.07.2017

ÖNSÖZ

Çalışmamın her aşamasında değerli vakit ve bilgilerini benimle paylaşarak, tezin sonuçlanmasını sağlayan, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden ilgi ve desteğini gördüğüm, araştırma konusunu belirlememde bana yardımcı olan danışman kıymetli ve saygıdeğer Hocam Sayın Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN'e, anket sürecinde değerli yardımını esirgemeyen Öğr. Gör. İsmail BİLGİÇLİ'ye, engin bilgilerinden faydalandığım Arş. Gör. Ümit ŞENGEL'e ve Arş. Gör. Serpil KARA'ya, bu süreçte desteğini esirgemeyen arkadaşlarım Emre BOZKURT'a, Muzaffer ÇAKMAK'a ve Muhammed ÜSTÜN'e değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Savunma sınavı sırasında Prof. Dr. Orhan BATMAN'a ve Doç. Dr. Kutay OKTAY'a çalışmamın son haline gelmesinde değerli katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Ayrıca benden hiçbir yardımı esirgemeyen ve sınırsız desteğinden dolayı yol arkadaşım Yasemin ELVAN'a, amcam Öğr. Gör. Hasan KIRMIZI'ya ve dayım Yusuf KIRMIZI'ya son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim vefakâr canım annem, babam, kardeşim, ablalarım ve abilerime yürekten şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
GRAFİK LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
SUMMARY	x
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: TURİZM ENDÜSTRİSİNİN GENEL YAPISI	7
1.1. Turizm Kavramı, Tanımı ve Önemi.....	7
1.2. Turizm Endüstrisi Kavramı, Tanımı ve Önemi.....	10
1.3. Turizmin Temel Özellikleri.....	11
1.4. Dünyada Tarihsel Gelişimi	13
1.4.1. İlk Çağlar'da Turizm.....	14
1.4.2. İmparatorluklar Döneminde Turizm	14
1.4.2.1. Yunan İmparatorluğu Dönemi.....	14
1.4.2.2. Mısır İmparatorluğu Dönemi.....	15
1.4.2.3. Asur ve Pers İmparatorluğu Dönemi	15
1.4.2.4. Roma İmparatorluğu Dönemi	15
1.4.3. Orta Çağ'da Turizm	16
1.4.4. Rönesans Döneminde Turizm.....	16
1.4.5. Yeni Çağ'da Turizm.....	17
1.4.6. Yakın Çağ'da Turizm.....	18
1.5. Türkiye'de Turizmin Tarihsel Gelişimi	22
1.5.1. Planlı Dönem Öncesi Turizm.....	24
1.5.2. Planlı Dönem Sonrası Turizm.....	26
1.6. 2000'li Yıllarda Türk Turizmi	31
1.7. Turizmin Etkileri.....	31
1.7.1. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri.....	32
1.7.1.1. Turizmin Sosyal ve Toplumsal Yapıya Etkileri	33
1.7.1.2. Turizmin Aile Yapısına Etkileri	34

1.7.1.3. Turizmin Nüfus Yapısına Etkileri	34
1.7.2. Turizmin Ekonomik Etkileri	35
1.7.2.1. Turizmin Milli Gelire Etkisi	35
1.7.2.2. Turizmin Kişisel Gelire Etkisi	36
1.7.2.3. Turizmin Dış Ödemeler Dengesine Etkisi	37
1.7.2.4. Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi	37
1.7.2.5. Turizmin İstihdama Etkisi	38
1.7.2.6. Turizmin Enflasyona Etkisi	39
1.7.3. Turizmin Çevresel Etkileri	40
1.7.3.1. Turizmin Çevre Üzerinde Olumlu Etkileri	41
1.7.3.2. Turizmin Çevre Üzerinde Olumsuz Etkileri	42
BÖLÜM 2: DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE TURİZM EĞİTİMİ VE ÖNEMİ.....	43
2.1. Eğitim Kavramı, Tanımı, Amacı, Önemi ve Özellikleri	44
2.1.1. Eğitim Kavramı ve Tanımı	44
2.1.2. Eğitimin Önemi, Amacı ve Özellikleri	45
2.1.3. Eğitimin Türleri	46
2.1.3.1. Formel Eğitim	46
2.1.3.2. İnfomal Eğitim	47
2.2. Mesleki Eğitim ve Turizm	48
2.3. Turizm Eğitimi Kavramı, Tanımı, Amacı, Önemi ve Özellikleri	49
2.3.1. Turizm Eğitimi Kavramı ve Tanımı	50
2.3.2. Turizm Eğitiminin Amacı ve Önemi	50
2.3.3. Turizm Eğitiminin Özellikleri	52
2.3.4. Turizm Eğitiminin Türleri	53
2.3.4.1. Yaygın Turizm Eğitimi	54
2.3.4.2. Örgün Turizm Eğitimi	55
2.4. Turizm Eğitiminin Gelişimi	56
2.4.1. Dünyada Turizm Eğitiminin Gelişimi	56
2.4.1.1. Fransa’da Turizm Eğitimi	57
2.4.1.2. ABD’de Turizm Eğitimi	58
2.4.1.3. İspanya’da Turizm Eğitimi	60
2.4.1.4. Çin Halk Cumhuriyeti’nde Turizm Eğitimi	62
2.4.1.5. İtalya’da Turizm Eğitimi	62

2.4.1.6. Almanya’da Turizm Eğitimi.....	64
2.4.1.7. İngiltere’de Turizm Eğitimi.....	65
2.4.1.8. Rusya’da Turizm Eğitimi	66
2.4.1.9. Meksika’da Turizm Eğitimi.....	68
2.5. Türkiye’de Turizm Eğitiminin Gelişimi	69
2.6. Türkiye’de Turizm Eğitiminin Genel Yapısı	70
2.6.1. Türkiye’de Turizm Eğitimi Veren Kurum/Kuruluşlar	72
2.6.1.1. Ortaöğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi.....	72
2.6.1.2. Önlisans Düzeyinde Turizm Eğitimi	76
2.6.1.3. Lisans Düzeyinde Düzeyinde Turizm Eğitimi	78
2.6.1.4. Lisansüstü (Yüksek Lisans-Doktora) Düzeyde Turizm Eğitimi	81
BÖLÜM 3: TURİZM ÖĞRENCİLERİNİN TURİZM ENDÜSTRİSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ: SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ.....	83
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	83
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	84
3.2.1. Araştırmanın Evren ve Örnekleme	84
3.2.2. Araştırma Ölçeğinin Niteliği.....	84
3.3. Veri Toplama Süreci	85
3.4. Verilerin Analizi	86
3.5. Araştırma Bulguları.....	86
3.5.1. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular	86
3.5.2. Öğrencilerin Demografik Bulguların Görüş Farklılıklarındaki Rolü.....	90
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
KAYNAKÇA	109
ÖZGEÇMİŞ.....	127

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
RF	: Rusya Federasyonu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DYY	: Doğrudan Yabancı Yatırım
CAP	: Certificat d' Aptitude Professionnelle
BEP	: Brevet d' etudes Professionnelle
CFA	: Centre de Formation d' Apprentis
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
KML	: Kız Meslek Lisesi
ÇPL	: Çok Programlı Lise
HND	: Higher National Diploma
NVQ	: National Vocational Qualifications
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
AIDS	: Acquired Immune Deficiency Syndrome
OTML	: Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
ÖSYM	: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
ATML	: Anadolu Turizm Meslek Lisesi
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
GNVQ	: General National Vocational Qualifications
Aiest	: Association International Experts Scientifcs Tourism
AOTML	: Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
HBÖGM	: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
TUGEV	: Turizmi Geliştirme Eğitimi Vakfı
TUREM	: Turizm Eğitim Merkezleri
ENALC	: Ente Nationale Addestremento Lavatory Comercio
UNWTO	: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
YOTEM	: Yetişkinler Otelcilik ve Turizm Eğitim Merkezleri
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

RFGMEB : Rusya Federasyonu Genel ve Meslekî Eğitim Bakanlığı

MERTAGEM : Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1 : Kıtalara Göre Turizm Geliri ve Turist Dağılımı	20
Tablo 2 : Uluslararası Turizm Gelirlerine İlişkin İlk On Ülke.....	21
Tablo 3 : Uluslararası Turist Girişine İlişkin İlk On Ülke	22
Tablo 4 : Planlı Dönem Öncesinde Türkiye'deki Turizm Verilerinin Dağılımı	26
Tablo 5 : Yıllara Göre Turizm İle İlgili Alınan Kalkınma Planları	29
Tablo 6 : Türkiye'deki Turizm Gelirlerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	30
Tablo 7 : Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri.....	45
Tablo 8 : Türkiye'deki Yaygın Turizm Eğitimi Veren Kurum/Kuruluşlar.....	54
Tablo 9 : Türkiye'deki Örgün Turizm Eğitimi Veren Kurumlar	56
Tablo 10: Amerikan Eğitim Sistemi	59
Tablo 11: Türkiye'de Turizm Eğitiminin Yapısı	70
Tablo 12: Türkiye'de Turizm Eğitiminin Genel Görünümü	71
Tablo 13: Ortaöğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Okul Türlerine Göre Okul,Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	73
Tablo 14: 2005-2016 Yılları Arasında Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin	74
Tablo 15: Öğretim Alanlarına Göre Önlisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları	77
Tablo 16: Eğitim ve Öğretim Alanları Sınıflamasına Göre Önlisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları.....	78
Tablo 17: Öğretim Yılları İtibariyle Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları ve Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerden Öğretim Yılları Sonu İtibariyle Mezun Olanların Sayıları.....	79
Tablo 18: Öğretim Yılları İtibariyle Önlisans ve Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarındaki Öğretim Elemanlarının Akademik Unvanlarına Göre Dağılımı	80
Tablo 19: Öğretim Alanlarına Göre Lisans Düzeyinde Öğrenci Sayısı.....	81
Tablo 20: Öğretim Alanlarına Göre Turizmde Lisansüstü Düzeyde Eğitim Alan Öğrenci Sayısı	82

Tablo 21: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Bölüme Göre Dağılımı.....	87
Tablo 22: Katılımcıların Öğrenim Gördüğü Alana, Sınıfa ve Staj Durumuna Göre Dağılımı.....	87
Tablo 23: Katılımcıların Bölümü Tercih Sıralama Durumlarına Göre Dağılımı.....	88
Tablo 24: Katılımcıların Ebeveynlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	89
Tablo 25: Katılımcıların Ailelerinin Gelir Düzeyi ve İkamet Durumuna Göre Dağılımı.....	89
Tablo 26: Öğrencilerin Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşleri Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi.....	90
Tablo 27: Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Sınıf Durumuna Göre Dağılımı	92
Tablo 28: Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Bölümü Tercih Sıralamasına İlişkin Dağılımı	94
Tablo 29: Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Kurumu Tercih Durumuna İlişkin Dağılımı.....	95
Tablo 30: Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Anne Eğitim Durumuna İlişkin Dağılımı	96
Tablo 31: Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Baba Eğitim Durumuna İlişkin Dağılımı	96
Tablo 32: Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Ailenin Gelir Durumuna İlişkin Dağılımı	97
Tablo 33: Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Bölüm Durumuna İlişkin Dağılımı	98
Tablo 34: Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Alan Durumuna İlişkin Dağılımı	98
Tablo 35: Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Staj Durumuna İlişkin Dağılımı	99

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1 : Dünya Turizm Hacminin Yıllara Göre Seyri20

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 : Eğitim Türleri 46
Şekil 2 : Türkiye’de Turizm Eğitiminde Örgün ve Yaygın Eğitim 54
Şekil 3 : Eğitim Düzeyi ve Yönetmelik Kademe Piramidi 72

Tezin Başlığı: Turizm Eğitimi Alan Lisans ve Önlisans Öğrencilerinin Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılması: Sakarya Üniversitesi Örneği	
Tezin Yazarı: Ahmet KIRMIZI	Danışman: Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN
Kabul Tarihi: 26/07/2017	Sayfa Sayısı: 14 (ön kısım) + 123 (tez)+4 (Ek)
Anabilim dalı: Turizm İşletmeciliği	
<p>Turizm endüstrisi son yıllarda özellikle teknolojinin gelişmesiyle birlikte piyasada gözle görülen en cazip endüstrilerden biri haline gelmiştir. Ancak endüstride nitelikli emek gücüne duyulan ihtiyaç günden güne artış göstermektedir. Bu durum turizm endüstrisinde rekabeti de beraberinde getirmektedir. Yaşanan rekabet sonucu işletmeler bu piyasada varlığını sürdürebilmeleri için nitelikli personele ihtiyaç duyarlar. Turizm endüstrisinde artan rekabet sonucu nitelikli personel bulabilmek her zaman kolay olamamakta ve ancak nitelikli personel eğitim yoluyla yetiştirilmektedir.</p> <p>Araştırmanın temel amacı turizm eğitimi alan önlisans ve lisans öğrencilerinin turizm endüstrisine yönelik görüşlerinin karşılaştırılmasıdır. Alt amacı ise öğrencilerin turizm endüstrisine yönelik görüşlerini belirlemektir. Yapılan bu çalışmada turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin aldıkları teorik ve uygulama eğitimi sonucunda, turizm endüstrisine ilişkin görüşlerinde yaşanan değişimler veya kariyer seçimlerinde turizm endüstrisine yönelik görüşlerinin etkinliği incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Sakarya Üniversitesi Turizm Fakültesi ve Karasu Meslek Yüksek Okulu olarak belirlenmiş, önlisans ve lisans öğrencileri olmak üzere toplamda 789 öğrenciden anket yoluyla veriler elde edilmiş ve SPSS istatistik programı yardımıyla analize tabi tutulmuştur.</p> <p>Analiz sonuçlarına göre cinsiyet ve ikamet değişkeninin “Turizmin toplumsal etkileri, eğitim ve terfi, yönetici ve çalışan tutumu, sosyal statü, çalışma şartları ile iş sağlığı ve güvenliği” boyutları açısından turizm endüstrisine ilişkin görüşleri açısından farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ancak öğrenim gördükleri sınıf ve bölüme ilişkin analizlerde turizm endüstrisine yönelik görüşleri açısından farklılık belirlenmiştir. Birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin diğer sınıflara oranla sektöre daha olumlu/ılımlı yaklaştığı söylenebilir.</p> <p>Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumlarına göre endüstriye ilişkin görüşleri açısından anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre önlisans öğrencilerin lisans öğrencilerine oranla, endüstriye yönelik bakış açılarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Özellikle “Turizmin toplumsal etkileri” boyutu dışında diğer boyutlarda önlisans öğrencilerinin lisans öğrencilerine oranla daha olumlu görüş sahibi oldukları tespit edilmiştir.</p>	
Anahtar Kelimeler: Turizm, Turizm Endüstrisi, Turizm Eğitimi, Sakarya Üniversitesi	

Title of the Thesis: Comparison of Tourism Industry Interviews of Undergraduate and Associate Degree Program of Tourism Educations: Sakarya University Example	
Author: Ahmet KIRMIZI	Supervisor: Assoc.Prof. Burhanettin ZENGİN
Date: 26/07/2017	Nu. of pages: 14 (pre text)+123(main body)+4 (App.)
Department: Tourism Management	
<p>The tourism industry has become one of the most attractive industries in the market in recent years, especially with the development of technology. However, the need for industrialized labor is increasing day by day. This situation brings competition in the tourism industry as well. Competitive enterprises need qualified personnel to survive in this market. It is not always easy to find highly qualified personnel in the tourism industry and only qualified personnel are trained through training.</p> <p>The main purpose of the study is to compare the opinions of associate and undergraduate students of tourism education towards tourism industry. The bottom aim is to determine the opinions of the students towards the tourism industry. In this study, as a result of the theoretical and practical training of the students who are studying at the higher education institutions providing tourism education, the effectiveness of the opinions about the tourism industry in the changes or career choices in the opinions of the tourism industry has been examined. The sample of the research was determined as Sakarya University Tourism Faculty and Karasu Vocational High School. 789 students were obtained through questionnaires, both associate and undergraduate students, and analyzed by SPSS statistical program.</p> <p>According to the results of the analysis, it is determined that the gender and the residence variable do not differ in terms of the opinions of the tourism industry regarding the dimensions of "tourism social effects, education and promotion, managerial and employee attitudes, social status, working conditions and health and safety". However, in the analyzes related to the class and division they have studied, a difference has been determined in terms of their views towards the tourism industry.</p> <p>It can be said that first and second year students have more favorable / moderate approach to the sector compared to the other classes. It has been found that the participants' parents are significantly different in terms of their views on the industry according to their educational status. According to the obtained data, it was seen that the pre-graduate students had a more favorable view towards the industry than the undergraduate students. Especially, in other dimensions besides the dimension of "tourism social effects", it was determined that associate degree students had a more positive opinion than undergraduate students.</p>	
Keywords: Tourism, Tourism Industry, Tourism Education, Sakarya University	

GİRİŞ

Eski çağlarda, insanların iş ve gelire kavuşmaları ile birlikte Roma, Yunan ve Mısır uygarlıklarında ve bunların dönem itibarı güçlerinin zirvesinde oldukları dönemde bazı turizme yönelik faaliyet ve hareketliliklerin olduğu görülmüştür. İnsanların özellikle sanayi devriminden sonra sosyal statülerinin yükselmesi, boş zamanlarının artması bireylerin yaptıkları iş karşılığı olarak gelir elde etmeleri seyahatlerine katılmalarını artırmış ve kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda turistik tesislerin artması, doğal ve kültürel zenginliklerin gün yüzüne çıkarılması bireyleri turizme teşvik etmiş ve turizm olgusu yaygınlık kazanmıştır. İnsanlar çeşitli amaçlarla buldukları yerlerden başka yerlere doğru seyahat etmişlerdir.

Kişilerin değişik amaçlarla yaptıkları bu seyahatler zaman içerisinde turizm olarak adlandırılmış ve seyahatin amaçlarına göre türlere ayrılmıştır. Ekonomik ve sosyal anlamda geniş etkiler meydana getiren ve turizm olarak adlandırılan bu olgu, günümüz uygarlığının önemli yapı taşlarından biri haline gelmiştir. Turizm, günümüzde ülkeye döviz girdisini sağlayan ve istihdam sağlayıcı özellikleriyle ulusal ekonomiye katkıda bulunan, uluslararası kültürel ve toplumsal iletişimi sağlayıcı ve bütünleştirici etkisi ile küresel barışın korunmasına olumlu etki eden önemli endüstrilerden biridir. Ancak planlama ve pazarlaması sağlam temellere dayanmayan turizm endüstrisi, ekonomik anlamda kayıplara yol açacağı gibi mali açıdan da mevcut kıt kaynakların gereksiz yere harcanmasına, sosyo-kültürel değerlerin aşınmasına ve bununla beraber sahip olunan doğal değerlerin tahribine yol açabilmektedir.

Günümüzde turizm endüstrisi bazı ülkelerde ekonominin bel kemiği durumundadır. Karada, havada ve denizde gelişen taşıtların konforları endüstriyi daha cazip hale getirmektedir. Sanayi ülkelerinin turizm sayesinde ekonomik alanda güçlenmesi ve teknolojik etmenlerle iletişimin hızlanması ve kolaylaşması ülkeye döviz girdisini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Turizm faaliyetleri, destinasyon ülkesine sadece döviz girdisi sağlamayıp, uluslararası düzeyde barışı hâkim kılmayı, kültürel alışverişler sonucu toplumların birbiri ile kaynaşmasını da sağlayabilmektedir. İktisadi yaşamın ve insan hayatının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiş olan turizm, özellikle son yüzyılda uluslararası alanda kabul görmüş ve bir endüstri haline gelmiştir.

Ulusal ve uluslararası bazda kabul gören turizm faaliyetlerinde en önemli unsur insandır yani çalışanlardır. Çünkü hizmet sunumunda insan eli ve emeği vazgeçilmez bir tercihtir, kısaca sektör emek yoğun faaliyet alanlarından biridir. İnsan unsurunun bu kadar önemli olduğu ve zor rekabet şartları nedeniyle, işletmeler hizmet ve kalite farklılığı oluşturarak piyasada kendilerine yer edinmeye çalışmaktadırlar. Bu kapsamda ihtiyaç duyulan nitelikli işgücü, çağın ve endüstrinin gereklerine uygun yetiştirilmiş olmalıdır. Bunun için de yaygın ve örgün olmak üzere çok sayıda eğitim kurumu faaliyet göstermektedir.

Türkiye’de de turizm endüstrisine nitelikli işgücü yetiştirmek amacıyla faaliyet gösteren eğitim kurumları mevcuttur. Uygulama eğitimlerinde bu kurumlar yetersiz kalmakta ve bu tarz eğitim için sektör işletmeleri ile koordineli çalışmaya ihtiyaç duymaktadır. Turizm eğitiminin amacı, endüstrinin personel ihtiyacının karşılanması ve akademik alanda uzmanlar yetiştirmek için uygulanan eğitim sistemidir. Türkiye’de 1953’te Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ortaklaşa gerçekleştirilen iş birliği sonucunda Ankara ve İzmir’de Ticaret Liseleri’nde turizm eğitimi verilmesi amacıyla kurslar açılmıştır. O dönemde bazı sivil toplum kuruluşlarının tercüman ve rehberlik kursları açmasıyla turizm eğitimi başlamış olup, zamanla farklı yöntemlerle bu sistem geliştirilmiştir.

Türkiye’de turizm eğitimi örgün ve yaygın olmak üzere iki ana gruptan oluşmaktadır. Örgün eğitim öğrencilerin bir diploma almasına ilişkin verilen eğitim sistemi iken, yaygın eğitimde, işi öğrenme ve öğrenilen bu iş ile ilgili bir sertifikanın verildiği sistemdir. Türkiye’de turizm eğitimi turizmin gelişmesi ile birlikte zamanla farklılıklar göstermiştir. Turizm eğitimi, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinde farklı anlayışlarla ilerlemektedir. Yükseköğretim düzeyinde verilen turizm eğitimi endüstriye kalifiyeli eleman yetiştirmenin yanı sıra akademik açıdan personel ihtiyacının karşılanması amaçlanmıştır.

Ülke ekonomisi içerisinde önemli bir yere sahip olan turizm endüstrisinin rakip pazarlardan kaynaklanan sert rekabet ortamında başarılı olabilmesi ve sürdürülebilir bir gelişme gösterebilmesi için ele alınması gereken birçok husus mevcuttur. Bunlar arasında; tanıtım, alt yapı yatırımları, yeni destinasyon oluşturma, turizmin çeşitlen-

dirilmesi sunulan hizmetin kalitesi gibi birçok etken sıralanabilir. Teknolojideki gelişmeler insan gelirinin artmasına ve yaşam kalitesinin yükselmesine olanak sağlamaktadır.

İşletmelerde personelden kaliteli hizmet beklentisi günden güne artış göstermektedir. Kaliteli hizmet sunumu ve bunun sonucunda oluşan müşteri memnuniyeti, turizmin Türkiye’de sağlıklı gelişimi için sağlanması gereken bir koşul niteliğindedir. Hizmet kalitesinin sağlanması yanında rekabet ortamında işletmenin hayatta kalabilme ve başarılı olabilmesi için de yine insan unsuru ön plana çıkmaktadır. İşletmelerde insan kaynakları bölümünce personel seçiminde izlenmesi gereken plan ve stratejilerin oluşturulması ve bu konuda doğru ve güvenilir verilere sahip olunması önem taşımaktadır.

Diğer endüstrilerde olduğu gibi turizm endüstrisinde de nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılayan ve sektörün beklentilerine cevap veren bir eğitim sisteminin geliştirilmesi noktasında turizm eğitime ve istihdamına ait verilerin sürekli ve güvenilir bir biçimde toplanarak güncellenmesi gerekmektedir. Turizmin emek-yoğun özelliğinden dolayı insan gücüne duyulan ihtiyaç artmakta ve bu ihtiyacı, bazen orta ve yükseköğretim kurumlarında bazen de kendi içerisinde hizmet içi eğitim verilerek karşılanmaktadırlar. Dünyada turizm gelirleri ve ziyaretçi açısından ilk on içerisinde bulunan ülkelerde verilen eğitim sistemi ve misafire verilen hizmetin kalitesi göz ardı edilmemelidir.

Gelişmenin önemli unsurlarından biri de bölgedeki halkın turizme yönelik bilincidir. Turizm endüstrisinde öğrencilerin ana istihdam kaynağı olarak görülmemeleri belirli sorunları beraberinde getirmektedir. Turizm eğitimi alan öğrenciler bu sorunlar karşısında zamanla sektöre karşı olumsuz duygular beslemekte ve bu da mezuniyetlerinden sonra sektör ile ilişkisini sonlandırmasına neden olmaktadır. Eğitim yoluyla öğrencilere işbaşı eğitimi esnasında teorik eğitimin uygulamaya dönüştürülmesi adına birtakım uygulamalar gerekmektedir. Bu uygulama, okul ve işletmenin iş birliği içerisinde olmaları öğrencinin uygulama eğitimini sorunsuz bir şekilde tamamlaması adına büyük bir önem taşımaktadır. Bu noktada işletmenin, okulun, koordinatör öğretmenin ve öğrencinin üstlenmesi gereken görev ve sorumluluklar bulunmaktadır. Okul ve işletme arasında oluşabilecek olumlu iş birliği, öğrencinin mevcut durumda

sektöre karşı ilgisinin olumlu düzeye gelişmesi ve kariyer açısından sektörde devam etme adına önemli bir uygulama olacaktır. Diğer bir husus ise denetimden sorumlu temsilcilerin belirli sürelerde öğrenci, aile veya okul tarafından bulunan işletmeleri ziyarette bulunmaları gerekmektedir. Ancak bu ziyaretler yeteri kadar önemsenmemiş ve uygulama eğitimlerinde belirgin bir sorun haline gelmiştir. Öğrencilerin görüşleri sektör içerisinde bulunmaları ile doğru orantılıdır. Bireyin bu süre zarfında işletme içerisinde elde edeceği deneyim ve tecrübe kendisinin kariyer planlamasına ve sektöre karşı düşüncelerine doğrudan etki edebilmektedir.

Çalışmanın Amacı

Turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörle ilgili düşünceleri uygulama eğitimini yaptıktan sonra oluşmaya başlamaktadır. Bu çalışmada temel amaç, turizm eğitimi alan yükseköğretim öğrencilerinin turizm endüstrisine yönelik farklı bakış açılarını belirlemektir. Turizm ile ilgili farklı bölümlerde eğitim gören öğrencilerin sektöre bakış açıları öğrencilerin bazı özelliklerine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu çalışmada da öğrencilerin turizm endüstrisine olan bakış açılarını etkileyen staj durumu, cinsiyet, sınıf, ailenin gelir düzeyi, eğitim durumu, ikamet ettiği yer ve bölüm tercih durumu gibi betimleyici ve demografik faktörlerin belirlenmesi hedeflenmektedir.

Çalışmanın Konusu

Sektörde bulunan personelin eğitim kalitesi sektörün önemli unsurlarından biridir. Bu nedenle yapılan bu çalışma turizm işletmeleri için potansiyel eleman olarak değerlendirilen turizm yükseköğretim öğrencilerinin, turizm endüstrisine ilişkin görüşleri, sektörü nasıl algıladıkları sektörün geleceği açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu eğitimi alan öğrenciler ile ilgili birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen bu konuda yapılan çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Çalışma literatüründe turizm eğitimi konusunda ilk 10 sırada yer alan ülkelerin verdikleri turizm eğitimi ele alınmıştır. Türkiye’de yeterli düzeyde turizm eğitimi verildiği düşünülse de uygulama yönünün eksik kaldığı düşünülmektedir. Turizm eğitimi veren kurum/kuruluşların asıl amacı, sektörde çalışmak isteyen potansiyel işgücüne, turizm endüstrisi için gerekli teorik ve/veya pratik bilgileri vermek ve sektörde çalışabilecek konuma getirmektir.

Çalışmanın Önemi

Turizm eğitimi alan öğrenciler turizm endüstrisinin gelecekteki personel ihtiyacını karşılayacaklardır. Alınan teorik ve uygulamalı eğitimin kalitesi, bireyin piyasadaki iş gücü konumunu belirlemede oldukça etkili olmaktadır. Turizm endüstrisinde istihdam edilen veya edilmek istenilen personelin misafire kaliteli bir hizmet sunabilmesi için, yeterli düzeyde teorik ve uygulama eğitimini almaları gerekmektedir. Eğitim esnasında öğrencilerin çeşitli sorunlar da dahil yaşadıkları birçok tecrübe onların turizm endüstrisindeki geleceklerini etkileyebilmektedir. Bu bağlamda hazırlanan bu çalışma önemi öğrencilerin turizm endüstrisine yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu çalışma önlisans ve lisans öğrencilerinin görüş farklılıklarının belirlenmesi açısından önemlidir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada birinci ve ikinci bölümde literatür incelemesi sonucunda elde edilen ikincil veriler kullanılırken, üçüncü bölümde birincil veriler kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın ana evreni Türkiye’de turizm eğitimi alan önlisans ve lisans öğrencileridir. Ancak oluşabilecek kısıtlar göz önünde bulundurularak evren daraltılmıştır. Bu kapsamda çalışmanın araştırma evreni Sakarya Üniversitesi’nde turizm eğitimi alan önlisans ve lisans öğrencileri olarak belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan ölçek, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin betimsel özelliklerini belirlemeye yönelik demografik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde ise öğrencilerin turizm algılarına yönelik 5’li likert ile hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır.

Çalışmanın Planı

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk iki bölümde turizm eğitimine ilişkin literatür taramasına yer verilmiştir. Birinci bölümde turizm ile ilgili tanımlamaların yanı sıra, turizmin Türkiye ve dünyadaki tarihsel gelişimine değinilmiştir. İkinci bölümde ise, eğitim tanımı, sınıflandırılmaları, amacı ve mesleki eğitim kavramı üzerinde durulmuştur. Ayrıca Türkiye ve dünyadaki turizm eğitimleri mevcut literatür kapsamında değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmanın son bölümünde, alan araştırması sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiş ve yorumlanarak raporlanmıştır.

Değerlendirmeler sonucunda bazı öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler özel sektör, kamu kuruluşları ve bu alanla çalışma yapacak olan araştırmacılara yöneliktir.

Çalışmanın Kısıtları

Bu çalışma sürecinde başta zaman ve maliyet kaynaklı kısıtlar ile karşılaşmıştır. Ayrıca bazı öğrencilerin anket doldurmaya sıcak bakmaması çalışmanın bir diğer kısıtını oluşturmaktadır.

BÖLÜM 1: TURİZM ENDÜSTRİSİNİN GENEL YAPISI

Turizm endüstrisi, seyahat edenlerin ürün ve hizmet talebini turistin tüketimini karşılayan ekonomik etmenlerdir. Turizm endüstrisi, turiste hizmet ve ürün satan, turistin taleplerini karşılayan ekonomik etkinliklerdir. Turizm ise, iş, eğlence ve dinlence etkinliklerini kolaylaştırmak üzere doğrudan ürün ve hizmet sata işletmelerin toplamıdır (Yarcan, 1998: 22).

Dünyada ve Türkiye’de toplumların turizme olan ilgisi, zaman içerisinde boş zaman, gelir ve turizmi arzu etmesi ile giderek artmıştır. Turizmin gelişmesine toplumun refah düzeyi dışında etki eden diğer etmenler, teknoloji, tabii, kültürel ve tarihi değerlerdir. Talep arttıkça turizm cazip hale gelmektedir. Turizme olan talep ile gelişim doğru orantılı olduğu görülmektedir.

1980 yılında dünyada seyahat eden turist sayısı 277 milyon iken bu rakam 1995 yılında 518 milyona ulaşmıştır. 2010 yılında dünya genelinde 920 milyon turist seyahat etmiş, günümüzde bu rakam 2016 yılı itibariyle 1,2 milyara ulaşmıştır. 2030 yılında 1,8 milyar, 2050 yılında 2 milyar turist seyahat etmesi beklenmektedir. Son yıllarda turist sayısında meydana gelen artış, ülke ekonomisine önemli düzeyde olumlu etkiler yaratmaktadır.

1.1. Turizm Kavramı, Tanımı ve Önemi

Turizmde yapılan çalışmalar ve tanımlamalar, insanların seyahat etmeleri kadar eski bir tarihe sahip değildir. Turizme endüstrisine ilişkin yapılan çalışmalar, 19. Yy. sonlarına dayanmaktadır. 20. Yy.’la geldiğinde ülkeye sosyo-ekonomik açıdan önemli etkilere sahip olan turizm endüstrisi, bilimsel çalışmalara da konu olmaya başlamıştır (Küçükaslan, 2007: 21).

Turizm, günümüzde ülkeye döviz girdisi ve istihdam sağlayıcı özellikleriyle ulusal ve uluslararası ekonomiye katkıda bulunan, sosyo-kültürel iletişimi sağlayan ve bütünleştirici etkisi ile küresel barışının sağlanmasında olumlu katkıları olan endüstrilerden biridir. Turizm kelimesi, Latince “*Torna*” karşılığında kullanılan “*Tornus*” kelimesinden gelmektedir. Fransızca dönmek veya döndürmek manasına gelen *turne* kelimesi halen kullanılmaktadır. Seyahat sözcüğü ise, Fransızca “*travail*”

kelimesinden türemiştir (Toskay, 1978).

Alan yazında turizmle ilgili pekçok tanımlama mevcuttur. Turizm hakkında evrensel ve genel kabul edilebilecek bir tanımın yapılamaması çok yönlü olmasından kaynaklanmaktadır. Literatürde görülen tanımların her biri özel bir duruma uygun olma veya acil bir sorunu çözme amaçlıdır (Bozkurt ve Şahin, 2015: 34).

Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği'nin (AIEST), İtalya'nın Palermo kentinde 1954 yılında toplanan kongresinde, Turizm; Bireylerin ikamet ettikleri yerin dışına gitmeleri ve burada çoğunlukla turizm endüstrisinde faaliyet gösteren işletmelerin ürün ve hizmetlerini alarak, kalıcı olmayacak şekilde konaklamaları olarak ifade edilmiştir (Korosteleva, 2013). Toskay (1978: 24), kitabında turizmin seyahat anlayışını öne çıkararak, “toplumların belirli amaçlar doğrultusunda, herhangi bir bölge veya yörede kazanç elde etme amacı olmaması ile kalıcı veya geçici olmalarını barındıran bir çeşit bireyi ulaştırmak” olarak ele almıştır.

A.J. Norval, turizmin ekonomik özelliğini ortaya çıkararak “*devamlı kalma veya bir iş faaliyeti dışında herhangi bir nedenle yabancı bir ülkeye seyahat eden ve bu geçişteki seyahatleri sırasında başka bir yerdeki paranın harcanması olayı*”nı turizm olarak ifade etmiştir (Tunç ve Saç, 1998: 14)

Turizm, insanların çalışma bölgeleri ve ikamet ettikleri yerlerin dışındaki destinasyonlara giderek, faaliyetler gerçekleştirme ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşmuş olan geçici dolaşım hareketidir (Mathieson ve Wall, 1982). Barutçugil (1989: 15) ise turizm, “gelir elde etme amacı olmaksızın, gidilen yerde kalıcı olmamak, mal ve hizmet tüketmek ve konaklamaları sonucunda oluşan durumların tümü” olarak tanımlamıştır (Okumuş, 2008: 44).

Avustralyalı ekonomist Her Mann Von Schuller'in 1990 yılında yaptığı tanım da ise “*farklı bölge, yöre veya ülkelerden turistlerin gelmesi ve kalıcı olmaması koşulu ile konaklamaları sonucunda meydana gelen, hareketin ekonomik ve sosyo-kültürel yönünü ilgilendiren olguların tümü şeklinde yorumlamıştır*” (Doğanay, 2013: 58). Turizmi tanımlamak ve tarif etmek için, turizme katılan ve bu sektörden etkilenen farklı grupları da göz önüne almak gerekir. Kapsamlı bir tanım oluşması için bu grupların görüşleri

çok önemlidir. Turist, çeşitli ruhsal ve fiziksel anlamda deneyim yaşamak ve tatmin olmak ister. Turizm ürününün genel tanımı; “turistlerin istek ve ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı, belirli kaynakların bir araya getirilerek, bir üretim süreci sonucunda satışa ve tüketime sunulan hizmet ve ürünlerin tümüdür” (Aydın, 2016: 66).

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) turizmin zaman kavramını öne çıkararak; "*Toplumda var olan bireylerin buldukları yerin dışına seyahat etmeleri, bu seyahatin en az yirmi dört saatten az ve bir yıldan fazla olmamak koşulu ile çeşitli nedenlerden dolayı gerçekleştirdikleri faaliyetler bütünüdür.*" Şeklinde tanımlamaktadır (Kahraman, 2016: 176).

Turizm kavramı ile ilgili en kapsamlı tanımlamalardan biri de Mc. Intosh ve Goeldner tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre Turizm; "*turist kabul eden bölge ile toplum arasında yaşanan etkileşimler sonucunda misafirlerin her türlü hizmetten faydalanması süresince oluşan olayların tümüdür.*" Bu tanımlamada anlaşılabilceği gibi, turizmi tanımlamak için dört perspektifin; turistin, işletmelerin, turist kabul eden ülke ve toplumun paydaş olduğu bir sistemden söz etmek gerekmektedir (Eraslan, 2013: 192).

İkamet ettikleri ülkeden başka ülkelere seyahat eden ve burada ikamet eden insanlar genellikle uluslararası turist olarak tanımlanmaktadır. Genellikle iç turizm ile kıyaslandığında turizm sektörünün en önemli piyasa sektörü olarak görülürler, çünkü tipik olarak iç turizm daha fazla harcama yapar, ulaştıkları yerde daha uzun süre kalır, daha pahalı taşımacılık ile konaklama ve ulaştıkları ülkenin uluslararası dengesine katkıda bulunmak üzere döviz girdisi sağlamaktadır (Middleton, 1988).

Genel olarak turizm ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde turizm kavramı ile ilgili bazı özellikler göze çarpar. Bu özellikler aşağıda belirtilmiştir (Kozak, 2014: 65)

- Turizm insanların belirli bir süreç içerisinde çeşitli sebeplerden dolayı yapmış olduğu seyahat, konaklama ve yeme içme faaliyetlerini kapsamakta,
- Turizm insanların sürekli ikamet ettikleri yerin dışına seyahat etmeleri ve kalıcı olmama koşulu ile burada konaklamaları,
- Çeşitli sebeplerden kaynaklanan taşınma ve tayin gibi hareketler bu kapsamın dışında kalmakta,

- Turizm, ziyaret edilen yerlerde veya mekânlarda kazanç sağlama veya gelir elde etmeye yönelik bir faaliyet değildir,
- Turizm hareketleri sonucunda bireyler gitmek istediği turistik bölgeyi veya yöreyi özgür bir şekilde seçmekte ve turizm olayı, serbest bir ortam içinde yapılmaktadır,
- Turizm hareketleri, birtakım nedenlerden dolayı gerçekleştirilen seyahat ve konaklamayı kapsamaktadır,
- Turizm faaliyetleri bireysel veya grup olarak gerçekleştiği seyahatlerdir,
- Turizm hareketliliğine katılması beklenen bireylerin karar vermeleri uzun bir süreci beraberinde getirmektedir,
- Turizm seyahatten oluşan dinamik bir olay, gidilen yerde bir gecelemeyi aşan konaklamayı meydana getirmesi açısından statik bir olaydır,
- Turizm, toplum içinde meydana gelmesi açısından sosyal, meydana getirdiği olayların izlenebilirliği ve ölçülebilirliği açısından objektif ve sürekli bir özelliğe sahiptir,
- Toplumun diğer bireyelerine karşı mahcup olmayarak onları taklit etmeye zorlanması açısından zorlayıcı bir özelliğe sahiptir.

Turizm özellikleri de göz önüne alındığında üç temel özellikten bahsedilmektedir. Bunlar (Korosteleva, 2013);

- Turizm, devamlı ikamet edilen, çalışılan veya günlük olağan ihtiyaçların karşılandığı yerin dışına yapılması,
- Turizm faaliyetleri sırasında hizmet endüstrisinin ürettiği mal ve hizmetin talep edilmesi,
- Yerleşmenin geçici olması durumudur.

1.2. Turizm Endüstrisi Kavramı, Tanımı ve Önemi

Turizm endüstrisi, genel bir ifade ile turistik hizmet veren ekonomik faaliyetlerde ortak çıkarları bulunanların bir bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, gelirlerini kısmen veya tamamen turistten sağlayacak biçimde mal ve hizmet üreten veya pazarlayan tüm

işletmeleri kapsamına almaktadır (Kozak, 2014: 65).

Turizm endüstrisinin temel amacı, bireylerin istek ve ihtiyaçlarını karşılayarak tatmin etmek ve geri dönüşümünde ekonomik fayda sağlamaktır. Bunun gerçekleştirilmesi için bütün ekonomik aktivitelerde olduğu gibi, talebi karşılayabilecek ürün arzı ön plana çıkmaktadır. Turizm endüstrisi için alım ve satımın yapılacağı arz, turizm ürünü olarak adlandırılmaktadır (Satar, 2016: 63).

Turizm, ikamet ettikleri yerlerde faaliyetlere katılan insanlara ürün ve hizmet sunmaktadır. Leipere göre, turizm endüstrisi, turizmin özel ihtiyaç ve isteklerine hizmet etmeyi amaçlayan tüm firmalar, organizasyonlar ve tesislerden oluşmaktadır. Turizm diğer endüstrilerden farklı olarak benzersiz özelliklere sahiptir (Sigala ve Leslie, 2006). Turizm endüstrisi, gerekli üretim faktörlerinin sağlanmasından başlayarak bir değişim ve dönüşüm süreci sonunda elde edilen mal ve hizmetlerin pazara iletilmesine kadar devam eden temel bir işletme fonksiyonudur. Ülke ekonomisinin gelişmesinde büyük ivme kazandırmaktadır (Er, 2016: 58).

Turizm endüstrisi, ülkelerde önemli değişim ve gelişmeleri beraberinde getirmektedir. Bu değişim ülkelerin uluslararası turizm piyasasından aldığı pay ile paralellik göstermektedir. Turizm endüstrisi özellikle gelişmekte olan ülkeler için büyük bir önem taşımaktadır. Piyasadan yüksek derecede alınacak pay, sektörde çalışan nitelikli işgücü ile paralellik göstermektedir. Turistin memnuniyeti açısından işgücü endüstride büyük bir önem taşımaktadır. Turistin seyahate başladığı andan itibaren ülkesine döndüğü ana kadar geçen sürede memnun edilmesi ve tüm ihtiyacının karşılanması gerekmektedir. Buna göre, konaklama işletmelerinin veya turistik alanların ihtiyacı karşılayabilecek düzeyde geliştirilmesi gerekmektedir.

1.3. Turizmin Temel Özellikleri

Turizmin kendisine özgü birtakım özellikleri bulunmaktadır. Gerek turizm olayına turist olarak katılanlar, gerekse hizmet sunumunun yapısı ile turizmin her türlü arzı açısından belirli özellikler ön plana çıkmaktadır (Satar, 2016: 46). Turizmin temel özellikleri, turizm ürününün doğasından kaynaklanmakta ve ürününün doğası diğer sektörlerle arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Turizmin temel olgusu, ürün (turizm arzının) özelliklerinin ortaya konulmasıyla açıklanmaktadır.

Turizmin temel özellikleri aşağıdaki gibidir (Er, 2016: 38; Toskay, 1978; Zengin ve Demirkol, 2009; Yarcan, 1998: 12; Schulmeister, 1979: 93);

- Turizm endüstrisinde arzın yaratılması için çok büyük yatırımların yapılması gerekmektedir,
- Turizm endüstrisi bir hizmet sektörüdür. Diğer sektörlerde olduğu gibi ürün, üretildiği yerden tüketicinin bulunduğu yere götürülmez, turizm endüstrisinde tüketim üretimin yapıldığı yerde yapılır,
- Turist ürün ve hizmetin tüketildiği yerde bulunur,
- Turizm ürünleri genellikle stoklanmaya ve saklanmaya elverişli değildir, tüketim üretimin yapıldığı zamanda gerçekleşir. Bir eş zamanlılık söz konusudur,
- Bütünsellik ve eşanlı tüketim,
- Tüketimde aracı gerekliliği,
- Turistik hizmet ve ürün sunumunda zaman kavramı yoktur. İşletmeler faaliyet gösterdikleri sürece, 24 saat esasına göre, hizmet ve ürün sunumuna devam ederler,
- Turizm endüstrisinde arzların çeşitliliği, önemli bir rekabet ortamı yaratmaktadır,
- Turizm endüstrisi meydana gelen her türlü global ve yerel olaylardan direkt olarak etkilenmektedir,
- Turizm endüstrisi emek yoğun bir özellik gösterir,
- Turizm arzı, buldukları bölgeler itibariyle gerek fiyat gerekse hizmet sunumu açılarından da farklılıklar gösterir,
- Turizm hareketleri, belirli dönemlerde artmakta ve dönemlik talep artışı ortaya çıkmaktadır,
- Turizm olayına katılacak kişilerin karar verme süreçlerine etki eden faktörler çeşitliliği, karar verme sürecini uzatabilir,
- Turizm endüstrisinde aracı olarak yer alan seyahat acentası, tur operatörü gibi işletmeler talebin dengelenmesinde önemli rol oynarlar.

1.4. Dünyada Tarihsel Gelişimi

Toplumlar tarih boyunca birtakım nedenlerden dolayı yer değiştirmeye mecbur kalmışlardır. Zamanla seyahat adı verilen ve ilk çağlarda insanların zorunlu ihtiyacından kaynaklanan yer değişikliği, orta çağda ticaret, dini ve siyasi amaçlarla gerçekleşmiştir. Özellikle teknolojiye yaşanan olumlu gelişmeler mesafelerin kısalması ve buralara ulaşım imkânlarının artması turistik seyahat olarak adlandırılan olgunun gelişmesini sağlamıştır. Bireylerin bir yerden diğer bir yere ulaşımını üstlenen işletmeler zamanla çoğalmış ve seyahat işletmeciliği bu süreçle beraber gelişmiş zamanla nitelikli işletmeler haline gelmiştir (Zengin ve Demirkol, 2009: 53). Modern turizm endüstrisi günümüz dünyasının en göze çarpan sektörlerinden biridir. Turizmin uzun yıllara dayanan tarihine göz atıldığında bugün ulaştığı düzeye tarihin hiçbir döneminde ulaşamadığı görülmektedir. Turizmin tarihsel gelişimini belli dönemlerde anlatmak daha uygundur.

Turizm hareketliliklerinin öncüsü Mezopotamya toplumları kabul edilmektedir. Bunlar, tekerleği ve yazıyı icat etmiş olmaları nedeniyle yer değiştirmenin öncüsü sayılırlar. Fenikeli tüccar gemicilerin ticari faaliyetleri sonucu, Mısır'daki Menfis çevresinde bulunan piramitlerin birçok kişi tarafından ziyaret edilmesi, İlk Çağda (Yunan ve Roma) sportif faaliyetler turizme birer örnektir. Bununla beraber müslümanların kutsal kentleri olan Mekke ve Medine, Hıristiyanlar için Kudüs, ile Budistler için Allahabad, Varanasi Lhasa, Çetang ve Şigatze gibi yerleşmeler için önemli ziyaret merkezi olarak bilinmektedir (Demirer, 2015: 52).

Modern turizm hareketleri, II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlamıştır. Modern çağa özgü otel zincirlerinin bu dönemde açılması, acentacılığın gelişmesi, diğer kıtalara ulaşımında jet motorların ve gemilerin mekanik alanda gelişmesi, bunların yanında alternatif turizm çeşitlerinin yaygınlık kazanması turizm hareketlerinde görülen önemli gelişmelerdir. Turizm hareketleri teknolojinin ilerlemesi ile beraber başta ABD olmak üzere Avrupa'nın birçok ülkesinde gelişim göstermiş, hatta UNWTO verilerine göre dünyada her üç turistten biri AB vatandaşıdır. Ancak uluslararası turizm piyasasında son yıllarda Avrupa ve ABD'ye olan talep Asya ve Pasifik ülkelerine kaydığı görülmektedir. Burada yaşanan gelişmelerin nedeni teknoloji, ulaşım ve haberleşme ağlarının daha düşük maliyetli olması gibi durumlardan kaynaklanmaktadır.

1.4.1. İlk Çağlar'da Turizm

Turizmin tarihi insanlığın tarihiyle başlamakta, buluşlarla giderek kolaylaşmakta ve daha çok insanı kapsamaktadır. İnsanlık milattan önce 6000'li yıllarda yerleşik bir şekilde yaşamaktaydı. Buldukları yerin dışına çıkmaları çok tehlikeliydi. Sadece tehlikelerden uzaklaşmak ve yiyecek bulmak için yer değiştirilmekteydi. Yer değiştirmeler hayvanlarla ve yürüyerek yapılmaktaydı. Tekerleğin bulunuşu ile insanların yakın çevrelerini gezmeye başladığı varsayılmaktadır. Milattan önce Sümerler tarafından paranın bulunması ticareti kolaylaştırmıştır. Tarihte Sümerlerin ticareti başlatan, Finikelilerin bugünkü anlamda ilk gezginler oldukları bilinir (Bozkurt ve Şahin, 2015: 36). İnsanlık tarihi boyunca toplumlar çeşitli nedenlerden dolayı yer değiştirmek zorunda kalmışlardır. Bu yer değişimi toplumların kendilerini güvende hissettikleri ve hayatlarını kolaylaştıracak yerlerde yerleşik hayata geçmelerini gerekli kılmıştır.

1.4.2. İmparatorluklar Döneminde Turizm

Milattan önce yeryüzünde hüküm sürmüş olan her imparatorluk farklı dönemlerde çeşitli turizm faaliyetlerinde bulunmuşlardır. İmparatorluklar çağında yaşanan bu hareketlilik her dönemin kendine ait turizm yapısının oluşmasını sağlamıştır. Turizm hareketliliğinde yaşanan gelişmeler İmparatorlukların yaşadıkları yer ile kültürel etkileşim içerisinde bulunmuşlardır. İmparatorlukların var olduğu bölgelerde yaşanan değişimlerle beraber farklı alanlarda buluşlar oraya çıkmıştır.

1.4.2.1. Yunan İmparatorluğu Dönemi

Milattan Önce Yunan İmparatorluğunun büyük bir sınıra ulaşması ve bu durum karşısında denizciliğe verilen önemin artması, deniz aşırı bölgelere seyahat etmeleri turizm hareketlerini giderek artırmıştır. Özellikle olimpiyat oyunlarına katılacak olan sporcuların geniş kitleler halinde seyahat ettikleri bilinmektedir (Bozkurt ve Şahin, 2015: 39). Yunan ve Roma İmparatorluklarının olimpiyat oyunlarına verdikleri önem zamanla artmakta bu durum toplumların zamanla seyahat etmelerine olanak sağlamıştır.

1.4.2.2. Mısır İmparatorluğu Dönemi

Milattan önce Mısır İmparatorluğu döneminde halk, yeni merkezlere imparatorluklarını ulaştırabilmek için yollar yapıp, gezmeyi kolaylaştırmışlar ve konaklama yerleri inşa etmişler. Festivaller ve spor karşılaşmaları düzenleyerek kitle hareketleri oluşturmuşlardır. Cetvel bu devirde bulunmuş ve grafitiler, yani yol işaretleri yine bu devirde kullanılmıştır. Bunlar turizmi giderek kolaylaştırmıştır (Bozkurt, Şahin, 2015: 38). Yolların yapılması uzak mesafede bulunan toplumların bir araya gelmelerini kolaylaştırmıştır.

1.4.2.3. Asur ve Pers İmparatorluğu Dönemi

Milattan önce Asur ve Pers İmparatorlukları zamanında yol yapımında ilerleme kaydedilmiş, dört tekerli arabalar kullanılmaya başlanmış ve savaş amacıyla çok uzak mesafelere ulaşılmıştır (Akat, 2008: 65). Savaş amaçlı kullanılan tekerlekli vasıtalar zamanla ulaşım araçları olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum bölgeler arasında mesafeyi kolaylaştırmış ve zamanla insanlar merak ihtiyacından dolayı seyahat etmişlerdir.

1.4.2.4. Roma İmparatorluğu Dönemi

Milattan önce ve sonrasında Roma İmparatorluğu döneminde çeşitli amaçlarla kullanılmak üzere gemiler yapılmıştır. Roma İmparatorluğunda toplumun çoğunluğunu oluşturduğu orta düzey, gladyatör dövüşlerini, spor aktivitelerini, festivalleri, sanat eserlerini ve sanatsal faaliyetleri izlemek için turizm faaliyetlerinde bulunmuşlardır. İmparatorluk döneminde burjuva sınıfından toplumlar yaz aylarında sıcaklıklardan uzak durmak için daha serin bölgelere hareket etmişlerdir. Roma İmparatorluğu döneminde toplumun zevk için yaptığı seyahatler imparatorluğun ulaşımı ve güvenliği kontrol altına almasıyla gerçekleşmiştir (Akat, 2008: 68).

Tüm bu imkânlarla rağmen turizm faaliyetlerini gerçekleştirmek yine de güvenli durumda değildi. Deniz yolu ile turizm faaliyetlerinde bulunmak isteyenler dönemin hava koşulları ve korsanları göz önünde alındığında bu durum pek mümkün değildi. Doğada bulunan vahşi hayvanlar ile beraber kara yollarının tercih edildiği dönemlerde hırsızlara rastlanılabilmekteydi.

1.4.3. Orta Çağ'da Turizm

Milattan sonra Karanlık Çağ diye belirtilen ve milattan sonra Roma Katolik kilisesinin hüküm sürdüğü orta çağ döneminde, kilise temsilcileri insanların eğlencelerden uzak durmaları gerektiği, zamanlarını ihtiyaçlarına yönelik olarak çalışmaya ve ibadetlerine ayırmalarını istemiştir. Bu bağlamda faaliyet gösteren işletmelerin tümü kapalı durumdadır. Ordu mensupları o dönemde dini amaçlı olan haclı seferlerinden dolayı seyahat etme durumunda kalmışlardır. Din faktörü o dönemde ön plandadır. Bu amaç doğrultusunda çeşitli dini mekanlara (Kudüs, Medine ve Mekke) seyahatler yapılmaktadır. Seyahat esnasında kullanılan güzergahlarda yolcuların ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli hanlar ve hayvanlarının gereksinimlerinden dolayı ahırlar tasarlanmaktaydı. Dönem itibariyle yolculukların güvenli olmadığı bu nedenle geceleri yolculuk yapıldığı ve konakladıkları bilinmekteydi (Doğanay, 2013: 60).

Orta çağa damgasını vuran dini turizm hareketleri olup haclı seferleri yanında, Müslümanların hac ve umre seyahatlerine çıkmaları, Yahudilerin Kudüs'ü dini amaçlarla ziyaret etmeleri insanların topluluklar halinde kıtalararası seyahatler takip etmiştir. Marco Polo'nun 24 yıl boyunca sürdürdüğü, Venedik'ten Çine kadar uzanan seyahati okuyucularında merak uyandırmaktadır. Amerika'nın keşfi, yeni dünya arayışları, yeni kıtalar ve yerleşik alanların bulunması amacıyla gerçekleştirilen hareketler zamanla turizm faaliyetleri haline gelmiştir.

1.4.4. Rönesans Döneminde Turizm

Rönesans döneminde ve milattan önce hâkim olan kilise baskısı ortadan kalkmış, toplum yeniden eğlence ve sanat gibi faaliyetlerde bulunmuş, yeni sanat eserlerinin gösterime girebileceği alanlar, konaklama yerleşimleri ile ticaret ve eğlence amaçlı seyahat etmişlerdir (Albayrak, 2013: 2).

Elizabeth dönemi olarak adlandırılan 1400-1600 yılları arasında Katolik kilisenin güven bunalımı sebebiyle insanlar üzerinde olan otoritesi oldukça zayıflamıştır. Bunun yanı sıra sanata verilen önem artmış, opera ve tiyatro alanında faaliyet gösteren salonlar inşa edilmiştir. Kilise otoritesinin zayıflaması ile birlikte eğlence mekanları tekrar açılmıştır. Bu bağlamda şehir merkezlerinde insanların konaklama ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla konaklama işletmeleri faaliyete geçmiştir. Bu dönemde insanlar çeşitli

nedenlerden (ticaret, eğlence ve keşif) dolayı seyahat etmişlerdir. Aydınlanma dönemi Colomb'un dünyayı keşfi ile başlamıştır. Yol güzergahlarında derebeylerinin yani, yerel otoritelerinin hüküm sürmesi seyahati güvenli hale getirmiştir (Andaç, 2013: 214). Bu dönemde, Anadolu ve Osmanlı Dönemi'nde seyahatlerin daha rahat sürmesi adına çeşitli güvenlik tedbirleri alınmış ve güzergahlar insanların ihtiyaçları doğrultusunda han ve kervansaraylarda donatılmıştır.

1.4.5. Yeni Çağ'da Turizm

Milattan sonra 1750- 1914 yılları arasında sanayi devrimi gerçekleşmiştir. Sanayi devrimi buhar gücünden yararlanma çabasıyla ortaya çıkar. James Vattın 1769'da buhar gücünün farkına varıp 1787 yılında ilk buhar makinesini icat edilmesi ile başlar. 1799 yılında buharla çalışan dokuma tezgâhıyla birlikte mekanik üretim başlamıştır. Bu ilk sanayi devrimi olarak adlandırılır. İkinci sanayi devrimi 1856 yılından itibaren çelik, petrol ve elektriğin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. İlk petrol kuyusu açılmış ve 1866'da ilk patlamalı motor keşfedilmiş., buhar makinesi kullanılmaya başlanmış ve fabrikasyon üretim başlamıştır (Doğanay, 2013: 66).

Fabrikaların kurulmasıyla işgücü hareketleri yoğunlaştırmıştır. Bunun yanı sıra sermaye sahipleri vakit harcamak, zenginliklerini, bilgi ve görgülerini artırmak amacıyla için seyahatler yapmışlardır. Yine bu dönemde seyahat edenlerin konaklama ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla birçok otel açılmıştır. İlk seyahat rehberi 1828'de "Rheinland" tarafından yayınlanmıştır. Bu dönemde görülen en önemli gelişme, 5 Temmuz 1841'de dünyadaki ilk paket turun İngiliz Thomas Cook tarafından gerçekleştirilmesidir. Turizmin gelişiminde bir başlangıç noktası oluşturan Thomas Cook, ilk tur operatörlüğüne bu dönemde başlamıştır. İlk seyahat acentası 1845'de Thomas Cook tarafından kurulmuştur (Özgüç, 1998: 218).

Turizmin gelişmesinde, Avrupa'da 17. Yy. sonları ile 19. Yy. başları arasında yaşanan Sanayi Devrimi'nin büyük rolü olmuştur. Hatta pek çok yazara göre bu dönem, modern turizm hareketlerinin de başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Buhar makinesinin icadı ve dokuma endüstrisinde uygulanması, atölye tipi sanayinin yerini giderek fabrika adı verilen büyük sanayi tesislerinin almasını da sağlamıştır. Buharlı gemi ve trenlerin icat edilmesiyle de dünyada kıtalararası seyahatler yaygınlık kazanmıştır. Bu durum, dünya

ve Avrupa’da kırsal kesimden kentlere doğru göç hareketlerinin hızlanmasını teşvik etmiştir (Bozkurt ve Şahin, 2015: 59).

Zamanla gelişen sanayinin üretim ve ticarete olumlu yansımaları, satın alma gücü yüksek, seyahat ve tatil için yeterli gelire sahip, ekonomik gücü giderek yükselen toplumların artmasına yol açmıştır. Ancak bu dönemde turistik seyahatlerin en büyük engellerinden biri bu dönem çalışanları için boş zaman ve izinlerinin olmasıdır. Daha sonraki dönemde içinde çalışanlar lehine elde edilen haklar ve sendikal hareketler, turizmin gelişimi üzerinde olumlu etkiler sağlamıştır.

Sanayinin gelişmesi, ulaşım ve ulaştırma araçlarında da hızlı bir gelişmeye yol açmıştır. Buharlı gemilerin icadı ve sefere konması, ilk buharlı lokomotiflerin hizmete girmesi, kara içi ulaşımlarında adeta bir devrim meydana getirmiş; bunların yanında, benzinli ve dizel motorların icadı ile otomobil, uçak ve gemi gibi taşıma araçlarının yaygınlaşması, turizm faaliyetlerinin gelişmesini teşvik eden en köklü teknik gelişmeler olarak sayılabilirler.

1.4.6. Yakın Çağ’da Turizm

18. 19. 20. ve 21. Yy. yakın/modern çağ olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde Avrupa’da Alpler ve keşif gezileri moda olmuştur. Yine bu dönemde ulaşım daha ucuz ve kolay hale gelmiş, otomobil, otobüs ve jet motorlu uçakların ortaya çıkması sonucu insanlar çok daha uzak mesafelere kolayca ve düşük maliyetlerle gidebilmişlerdir. Örneğin, İlk gezisini 1841 yılında dini bir toplantıyı izlemek için trenle 1 şiline Leicester- Loughborough arasında tur düzenleyerek 570 kişiyi taşıyan ve organize tur kavramını oluşturan Thomas Cook turizmin ilk önderi olarak kabul edilmektedir. Kitlese turizm hareketleri başlamış, dağ turizmi de yine bu dönemde popüler hale gelmiştir. Refah artışı insanların daha çok tatil yapabilmelerini sağlamıştır. Ancak II. Dünya Savaşı döneminde turizm hareketleri kesintiye uğramıştır (Bulut, 2015: 31).

Dünyada asıl ve modern turizm hareketi ise; II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkmıştır. Teknolojideki gelişme ulaşım araçlarına da yansımış ve savaş sonrası hava ulaşımı hız kazanmıştır. Sivil havacılığın gelişmesi sonucu insanların çok uzak yerlere kısa zamanda ve kolayca ulaşılması sağlanmıştır. Oto yolların yaygınlaşmasıyla yeni turizm türü

ortaya çıkmış ve turizmi kolaylaştırmıştır. Çalışanların sosyal haklara sahip olmaları sonucu kitle turizmi de başlamıştır. Çalışanların elde ettikleri bu sosyal haklardan en önemlisi ücretli tatildir.

Artık turizm, herkesin kolayca katılabileceği bir faaliyet olmaya başlamıştır. Bunların yanı sıra savaş sonrası yıkılan kentlerin yeniden planlı ve modern bir şekilde inşası turizm olgusunu desteklemiştir. Yeni kurulan kentlerde oteller, sergi ve festival alanları, spor tesisleri gibi yerler inşa edilmiştir. Ulaşım ve haberleşmedeki küresel gelişmeler, bazı bölgelerin milli gelirlerindeki belirgin artışlar ve kültürel gelişmeler, turizm hareketlerine de olumlu olarak yansımıştır. Bütün bunların yanında, özellikle uluslararası turizm faaliyetlerinin gelişmesinde belki de en önemli payı, ulaşım araçlarının gelişmesi ile elde edilen hız faktörünün etkili olduğu söylenebilir (Masara, 2015: 40). Savaş sonrası dönemde nispeten oluşan güven ortamı, ekonomideki iyileşmeler ve ulaşım sistemlerine havayolu gibi bir unsurun dahil olması turizm hareketliliğini çeşitlendirmiştir. Daha sonra turizme katılan toplumların güvenlik endişeleri en alt düzeye indirgenmiş, turistlerin gittiği ülkelerde koruma ve güvenlik garantisi ile seyahat edebilir duruma gelmişlerdir.

1950 ve sonrası dönemin en önemli özelliği turizmin pek çok ülke tarafından gelir getirici bir sektör olarak görülmeye başlanmasıdır. Bu dönemde pekçok ülke turistik hizmet yarışına girmiş, modern konaklama, dinlenme tesisleri ile diğer turistik tesislerin sayısı hızla artmaya başlamıştır. Bu gelişmeler dünya turizm endüstrisinin giderek daha büyük bir hacim kazanmasına olanak sağlamıştır (Kongar ve Berksoy, 2000: 21).

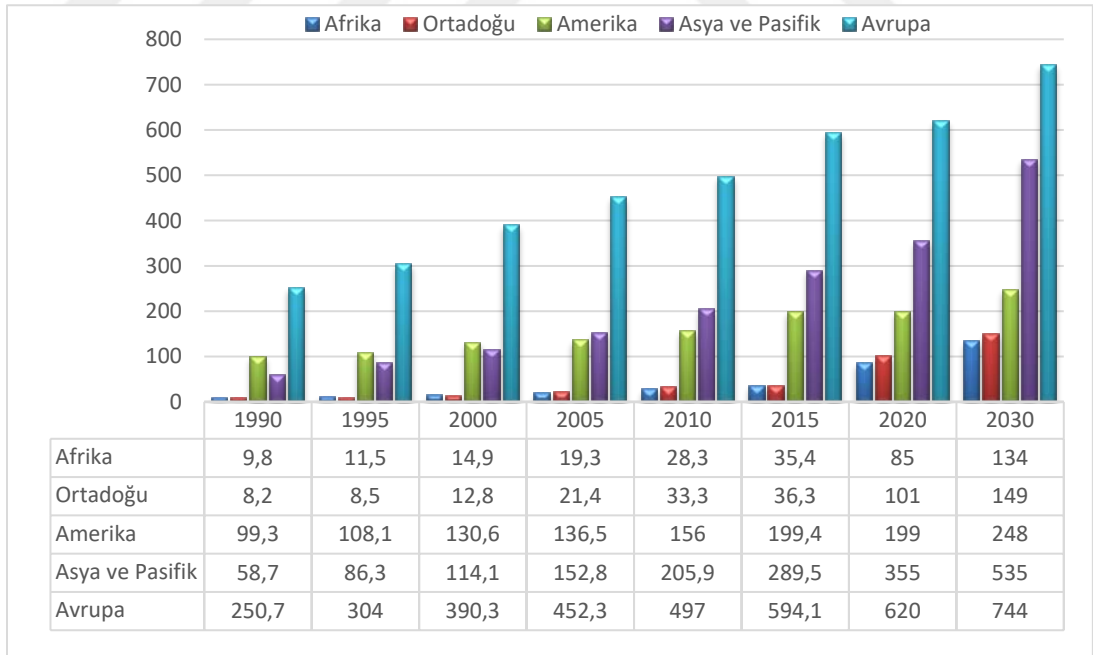
Dönemin ayırt edici yönlerinden biri turizm faaliyetlerine artık sadece yüksek gelirlilerin yanında orta, hatta düşük gelirlilerin de katılabilmesidir. Bu dönemde turizmin gelişimi ile ilgili dikkat çekici unsurlardan biri de şüphesiz kentleşme hareketlerinin yoğunlaşmasıdır. Mesleki alanda uzmanlaşmanın yaygınlaşması, çalışma saatleri ve tatillerin belirgin olarak artması, stres ve sıkıntıdan uzaklaşma isteği insanları seyahate, mekân değiştirmeye yöneltmiştir.

Tablo 1.
Kıtalara Göre Turizm Geliri ve Turist Dağılımı

Kıta	Turist Sayısı (Milyon)	Oran (%)	Turizm Geliri (milyar \$)	Oran (%)
Avrupa	607.7	51.2	450.7	42
Asya Pasifik	279.2	23.5	418.3	31
Amerika	192.6	16.2	303.7	20
Afrika	53.5	4.5	33.1	4
Ortadoğu	53.3	4.5	54.4	3
Toplam	1154	100	1260	100

Kaynak: UNWTO Tourism Highlights 2016 Edition

Tablo 1’de dünya turizminin UNWTO 2016 verilerine göre ulaştığı noktayı görmek mümkündür. Tablo incelendiğinde dünya turizm hareketlerinin Avrupa kıtasında %51,2 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Asya Pasifik kıtasında bu oran %23,5 ile 279 milyon turist dolaylarında iken, Amerika kıtasında turist sayısının 192 milyon ile dünya turizminin %16,2’sini oluşturduğu görülmektedir. Tabloda en dikkat çekici detay ise, Afrika ve Ortadoğu kıtalarının %4,5 oranında aynı turist sayılarına eşit oldukları görülmektedir. Ancak Ortadoğu kıtası Afrika kıtasına göre daha fazla turizm geliri elde ettiği söylenebilir.

Grafik 1: Dünya Turizm Hacminin Yıllara Göre Seyri

Kaynak: UNWTO Tourism Highlights 2016 Edition

Grafik 1’de yer alan veriler 1990 ile 2030 yılları arasında kıtalara göre gerçekleşen ve gerçekleşmesi beklenen turist sayıları paylaşılmıştır. Grafik incelendiğinde Avrupa’nın tüm zamanlarda diğer kıtalara oranla daha fazla turist barındırdığı görülmektedir. 1990 yılında Avrupa’da seyahat eden turist sayısı 250,7 milyon iken bu sayı, 2005 yılında 452,3 milyon ve 2015 yılında ise 594,1 milyon turist barındırmıştır. Avrupa’da 2020 yılında beklenen turist sayısı 620 milyon iken 2030 yılında bu sayının 744 milyona ulaşılması beklenmektedir. Amerika kıtası 1990, 1995 ve 2000 yılları arasında Asya ve Pasifik kıtasına göre daha fazla turist çekerken bu sayının özellikle 2005 yılı ile büyük bir değişime uğramış zamanla Amerika kıtası Asya ve Pasifik kıtasına göre daha az turist çekmiştir. Afrika ve Ortadoğu kıtasında turist sayısı diğer kıtalara göre bir hayli az olduğu görülmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, UNWTO 2016 yılı verilerine göre, ABD toplamda 204,5 milyar dolar gelir elde etmiştir. Tablo 3’teki duruma bakıldığında ABD dünya turist sıralamasında Fransa’dan sonra ikinci sırada bulunurken, gelir açısından Fransa’dan daha fazla kazanç elde ettiği görülmektedir. Türkiye’nin sıralamaya giremediği tabloda, Çin en fazla turist çeken ülkeler sıralamasında 4.sırada iken gelir açısından ABD’den sonra en fazla kazanç elde eden ikinci ülke konumundadır. Özellikle Fransa’nın en fazla turist çeken ülke olduğu ancak elde ettiği kazanç açısından listede dördüncü sırada bulunmaktadır. Bu durumda ABD pazarlanabilirliği açısından diğer ülkelere göre daha fazla strateji ve planlamaya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2.
Uluslararası Turizm Gelirine İlişkin İlk On ülke

Ülke	Milyar \$		Değişim (%)	
	2014	2015	15*/14	15*/14
1. ABD	191.3	204.5	6.9	6.9
2.Çin	105.4	114.1	8.3	9.8
3. İspanya	65.1	56.5	-13.2	4.0
4. Fransa	58.1	45.9	-21.0	-5.4
5. Birleşik Krallık	46.5	45.5	-2.3	5.2
6. Tayland	38.4	44.6	16.0	22.0
7. İtalya	45.5	39.4	-13.3	3.8
8. Almanya	43.3	36.9	-14.9	1.9
9. Hong Kong (Çin)	38.4	36.2	-5.8	-5.8
10. Macao (Çin)	42.6	31.3	-26.4	-26.5

Kaynak: UNWTO Tourism Highlights 2016 Edition

Turizmden elde edilen gelire bakıldığında ise 1950 yılında 2,1 milyar doların 2006 yılında 735 milyar dolar seviyesine çıktığı görülmektedir. UNWTO'nun verilerine göre turizm gelirlerinin 2020 yılına kadar yaklaşık %5,5 dolaylarında artış göstereceği ifade edilmiştir. UNWTO'nun 2016 verilerine göre Türkiye dünyada turizm endüstrisinden gelir sağlayan ülkeler arasında 12. sırada yer almaktadır. Türkiye'de bir önceki yıla göre turist girişlerinde %3 oranında artış olmasına rağmen ilk on destinasyon içinde yer alamamıştır.

Tablo 3.
Uluslararası Turist Girişine İlişkin İlk On Ülke

Ülke	Milyon		Değişim	
	2014	2015	14/13	15*/14
1. Fransa	83.7	84.5	0.1	0.9
2. ABD	75.0	77.5	7.2	3.3
3. İspanya	64.9	68.2	7.0	5.0
4. Çin	55.6	56.9	-0.1	2.3
5. İtalya	48.6	50.7	1.8	4.4
6. Türkiye	39.8	39.5	5.3	-0.8
7. Almanya	33.0	35.0	4.6	6.0
8. İngiltere	32.6	34.4	5.0	5.6
9. Meksika	29.3	32.1	21.5	9.4
10. Rusya Federasyonu	29.8	31.3	5.3	5.0

Kaynak: UNWTO Tourism Highlights 2016 Edition

Tablo 3'te bulunan UNWTO verilerine göre en çok turist alan ülkeler sıralamasında 84,5 milyon kişi ile Fransa birinci sırayı, 77,5 milyon ile Amerika Birleşik Devletleri ikinci sırayı ve 68,2 milyon ile İspanya üçüncü sırayı almaktadır. Türkiye'nin 39,5 milyon ile 6. sırada yer aldığı listede -0,8 oranında bir önceki yıla göre turist kaybetmiştir. Son çeyrek yüzyılda teknolojinin baş döndürücü bir şekilde gelişmesiyle birlikte mesafeler kısalmış, seyahat eden insan sayısı artmış, ülkelerin kalkınmasında turizm kilit sektörlerden biri konumuna gelmiştir. Ülkelerin ekonomilerindeki turizm gelirlerinin payı da her geçen dönem artış göstermektedir.

1.5. Türkiye'de Turizmin Tarihsel Gelişimi

Tarihsel süreç içinde çeşitli dönemlerde göçebe hayatı yaşayan Türkler barınma, yiyecek-içecek ve güvenlik sorunlarından dolayı yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Türklerin gittiği bölgelerde hakimiyet sürebilmesi için çeşitli güvenlik önlemleri alınmıştır. Şehrin merkezine ve girişine inşa edilen kale ve gözetleme kuleleri güvenlik

önlemine örnektir.

Türklerde güvenlik sisteminin oturması ile beraber ticaret önemli oranda gelişme göstermiştir. Bu gelişmeler Osmanlı Devleti'nde de görülmüştür. Osmanlı Devleti'nde turistik faaliyetler, geniş bir coğrafi alana yayılmış ve ticari amaç başta olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı seyahat edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin coğrafi açıdan ticaret güzergâhları üzerinde kurulmuş olması, ticari amaçlı ziyaretleri de arttırmıştır. Bu dönemde yapılan cami, Kubad-Abad Sarayı, darüşşifa, külliye, kervansaray ve hanlar yolculuğun odak noktası olan güzergâhlarda konaklama, dinlenme, inanç ve yiyecek-içecek ihtiyacının karşılanması için inşa edilmiştir.

Türkiye'de turizm hareketlerine Osmanlı Dönemi'nde rastlamak mümkündür. Bu dönemde getirilen buharlı gemi turizm hareketlerini hızlandırmış ve bu durum deniz taşımacılığının gelişmesini sağlamıştır. Deniz taşımacılığının başladığı II. Mahmut döneminde 1829 yılında getirilen “*Kırlangıç*” adı verilen buharlı gemi sayesinde turizm faaliyetleri hız kazanmıştır. Bu dönemde çeşitli tersaneler kurularak buharlı gemiler yapılmaya başlanmıştır. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda Bandırma ve Tekirdağ arası seferler başlamış ve ayrıca “*Türkiye Denizcilik İşletmeleri Genel Müdürlüğü*” kurulmuştur (Kozak vd., 2001: 105; Kongar ve Berksoy, 2000: 32).

Osmanlı Devleti'nde küçük çaplı seyahatler gerçekleşiyordu. Fakat gözle görülebilecek ilk turizm hareketliliği, 1863 yılında “*Sergi-i Umumi-i Osmanî*” adındaki serginin açılışı sebebiyle başta Avusturya olmak üzere çeşitli ülkelerden meraklıların gelmesi ile gerçekleşmiştir (Çavuş vd., 2009).

16, 17 ve 18. Yy'larda Osmanlı imparatorluğu sınırları içinde, seyahate çıkıp bilimsel amaçlı geziler yapan çeşitli gezginler vardı. Bunların en ünlüsü Türk gezgini Evliya Çelebi (1611-1682) olarak kabul edilmektedir. Bu gezgin, Osmanlı İmparatorluğu topraklarını gezerek; tarih, coğrafya, etnografya ve edebi nitelikteki yazılarını topladığı, ünlü “*Seyahatname*”yi kaleme almıştır. Avrupalıların (şarkın büyük coğrafyacısı) adını verdiği Evliya Çelebi diğer Türk gezginlerinin büyük turları, bir yönüyle de turizm hareketlerinden sayılabilir.

Bir seyyahın Osmanlı Devleti sınırları içinde serbestçe dolaşabilmesi için İstanbul'da bulunan elçiler aracılığı ile başvuru yapmak zorundaydı. Bu elçi, Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde seyahat etmek isteyen kişinin nerelerde bulunacağını, kişisel bilgilerini, geliş sebebini ve beraberindeki kişilerin bilgilerini içeren bir dilekçe hazırlamaktaydı. Bu prosedür Osmanlı Devleti'nde yol emri olarak bilinmekteydi. Seyyah olarak başvuruda bulunan birey veya grup beraberinde elçilikten alınan yol emri ile serbest bir şekilde dolaşma haklarına sahiplerdi. Varılan her bölgede yetkili mercilere bu belge gösterilip kendilerinden mürur tezkeresi alınmaktaydı (Sezer, 2003).

1.5.1. Planlı Dönem Öncesi Turizm

Cumhuriyetin ilan edilmesi bir dizi atılımın da başlangıcı olmuştur. 1920'li yıllarda turizm endüstrisinde faaliyet gösteren beş-altı kurum bulunmaktaydı. Yabancı sermayelerin Türkiye'de faaliyet göstermeye başlaması ile yerel acentalar kurulmuştur. İşletmeler ulaşımda bilet satışı ve ülkeye giriş için pasaport işlemleri gibi faaliyetlerle turizme adım atmışlardır. Yabancı sermayelerin Türkiye'de faaliyet göstermeleri ilk yabancı sermaye olarak bilinen "Pera Palace"nin kurulmasına öncülük etmiştir. Otelin açılması ile ilk turizm acentası burada faaliyete geçmiştir. Bu acenta Milli Türk Seyahat Acentacılığı Ziya ve Şürekası (NATTA) olarak kayıt altına alınmıştır (Kozak vd., 2001: 106).

II. Mahmut döneminde başlayan deniz taşımacılığı Cumhuriyetin ilanından sonra da gelişerek devam etmiştir. 1924 yılında Haydarpaşa- Ankara arası yataklı tren, 1925 yılında ilk yemekli vagonlar seferleri ve 1927 yılında ise lüks Anadolu Ekspres hizmete girmiştir. Daha sonraki yıllarda seferler arttırılarak yurdun çeşitli bölgelerine ulaşım hareketlerine devam edilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra "*Türkiye Tayyare Cemiyeti*"nin kurulması ile havacılık faaliyetlerinde olumlu gelişmeler yaşanmıştır. 1925 yılında kurulan bu cemiyet 1933 yılında "*Türkiye Havayolları İdaresi*" adını almıştır (Kozak vd., 2001: 107; İstanbullu, 1991: 32).

Turizm alanındaki ilk organizasyon Raşit Saffet Atabinen ve arkadaşlarının kurduğu "Seyyahın Cemiyeti"dir. Sonraları bu cemiyetin ismi "Türkiye Turing Cemiyeti" ve ardından "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu" olarak değiştirilmiştir. Kurumun çalışmaları sonucu Türkiye'de karayolu haritaları basılmış, turist rehberleri için sınav

yapılmış ve turizmle ilgili çeşitli incelemeler gerçekleştirilmiştir (Eker, 2015: 52).

Türkiye'deki turizm ile ilgili ilk kamu örgütlenmesi, sanayi planının uygulamaya konulduğu 1934 yılında, 2450 sayılı "İktisat Vekâleti Teşkilat ve Vazifeleri Kanunu" ile toplanmıştır. Bu dönemde İstanbul'da, Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı ve Balkan ülkelerinin de katılımıyla Balkanlar'da turizm sorunlarının tartışıldığı toplantı yapılmıştır. Türkiye'de 1940'larda turizme ilişkin birtakım düzenlemelerin yapılması, iç ve dış turizm potansiyelinin değerlendirmesini sağlamıştır (Aktaş, 2015: 14; Kozak vd., 2001: 106).

1943 yılında Basın Yayın Genel Müdürlüğü bünyesinde Turizm Müdürlüğü, 1949 yılında ise 5392 sayılı yasanın uygulamaya konulmasından sonra, I. Turizm Danışma Toplantısı yapılarak turizm politikaları oluşturulmuştur. Turizmin sermaye yatırımlarının kolaylaştırılmasını sağlamak amacıyla 4 Mayıs 1960 yılında 300 milyon lira sermaye ile Turizm Bankası faaliyete başlamıştır. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kuruluşu ise 1963 yılında gerçekleşmiştir. Bakanlığın kurulmasından sonra turizm işletmelerine yönelik teşviklerin geliştirilmesi, denetlenmesine ilişkin hükümlerin gerçekleştirilmesi amacıyla 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu yürürlüğe girmiştir (Pak, 2015: 28).

Türkiye'de kalkınma planlarının yapıldığı 1960'lı yıllarda turizm ile ilgili çeşitli kararlar alınmıştır. Buna göre turizm alanında eğitim veren örgün eğitim kurumları ilk defa faaliyete başlamıştır. Bu alanda faaliyete başlayan ilk mesleki okul Ankara Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesidir. Daha sonra İstanbul ve Kuşadası başta olmak üzere çeşitli illerde turizm alanında eğitim veren mesleki okullar açılmıştır. Turizm okullarının açılması ile beraber nitelikli işgücü yetiştirilmeye başlanmış ve turizm endüstrisinin ihtiyaç duyduğu personel ihtiyacı giderilmeye çalışılmıştır (Kozak vd., 2001: 112).

1963 yılında Turizm Bakanlığı, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı adını almıştır. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, Türkiye'deki turistik potansiyeli değerlendirmek amacıyla; gerekli her türlü çalışmayı yapmak, bu sektörü ekonominin verimli bir kolu haline getirmek, ayrıca Türkiye turizminin dış tanıtımını yapmak basın- yayın kuruluşları, üniversiteler gibi kuruluşlar ile koordineli ve iş birliği içinde çalışmak amacıyla Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, 1982'de Kültür ve Turizm Bakanlığı adını almıştır. Bu organizasyon, 1989

yılında ise Turizm Bakanlığı adını aldı. Ancak 16.03.2003 tarih ve 4848 Sayılı Kanun ile tekrar Kültür ve Turizm Bakanlığı adını almış ve günümüzde bu isim ile görevini sürdürmektedir. Türkiye’de turizm endüstrisinin gelişmesinde TÜRSAB (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği), TUGEV (Turizmi Geliştirme ve Eğitimi Vakfı) gibi birlik ve vakıfların da önemli katkıları olmuştur (Özdemir, 2013).

Tablo 4.
Planlı Dönem Öncesinde Türkiye’deki Turizm Verilerinin Dağılımı

Yıllar	Gelen Yabancı Sayısı (Milyon)	Turizm Gelirleri (Milyon Dolar)
1950	28,6	6
1951	31,3	15
1952	38,8	7
1953	91,1	8
1954	111,6	7
1955	107,3	3
1956	157,6	3
1957	159,1	3
1958	153,4	2,6
1959	165,8	5,4
1960	124,2	6,0
1961	144,3	7,1
1962	198,2	8,3

Kaynak: Kozak, 2014: 65

Tablo 4’te planlı dönem öncesinde turizm gelirlerine ve gelen turist sayılarına bakıldığında, siyasi geçişlerden etkilendiği görülmektedir. Ayrıca turizm gelirinin yıllar itibariyle yükseldiği görülmektedir. Özellikle turizm endüstrinin geliştiği dönemlerde Türkiye’de, turizm gelirleri ve ziyaret eden turist sayılarında artış olduğu görülmektedir.

1.5.2. Planlı Dönem Sonrası Turizm

Türkiye’de 1980 sonrası turizm hareketlerinin geliştiği dönem olarak bilinmektedir. Bu dönemde “*turistik arz kapasitesi, elde edilen döviz ve gelen yabancı sayısında*” büyük artış yaşanmış ve turizm ile ilgili “*teşvik kanunları*” çıkarılmıştır. Alınan bu kararlardan bazıları düşük faizli kredi, yatırım indirimi, teşvik indirimi, döviz tahsisi ve haberleşme teşvikleridir (Kozak vd., 2001: 116; İstanbullu, 1991: 31). Kalkınma planlarında turizm ile ilgili alınan kararlar şunlardır (Kozak, 2012; Kozak, 2001: 114; İstanbullu, 31);

- **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967):** Türkiye’nin ödemeler bilançosundaki açıkların kapatılması için, turizm endüstrisinden olabildiğince yararlan-

mak ve ülkenin tarihi, kültürel ile doğal değerlerin korunması, alt- üst yapının geliştirilmesi ve Türkiye'yi bu alanda tanıtmak için gerekli pazarlama aşamalarının gerçekleştirilmesi hedef olarak belirlenmiştir (DPT, 1963).

- **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972):** Bu dönemde turizm endüstrisinden, sosyo-ekonomik ve kültürel anlamda faydalanılması ve turist başına düşen ortalama harcamaların artırılması amaçlanmıştır. Ayrıca bölgesel turizm anlayışının hayata geçirilmesi ve turizm bilincinin topluma öğretilmesi amaçlanmıştır. Sektördeki fiyatlandırma politikalarının uluslararası rekabet piyasasına uygun olması konusunda karar alınmıştır (DPT, 1967).
- **Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1978):** Üçüncü beş yıllık kalkınma planında, turizm çeşitlerinin geliştirilmesi ve bununla ilgili tanıtım faaliyetlerinin geliştirilmesi ön plana çıkarılmıştır. Turizm endüstrisinin geliştiği bölgelerde tesislerin inşası esnasında belirli kriterlere uyulması konusunda düzenlemelerin yapılması ve bununla beraber sahil kıyılarının halka da hizmet etmesi kararlaştırılmıştır (DPT, 1972). **1978 Programı,** Bu plan ihtiyaçtan dolayı ek olarak hazırlanmıştır. Buna göre, bölgenin veya yörenin tarihi dokuları ile kültürel güzelliklerinin değerlendirilmesi ve turizme kazandırılması hedeflenmiştir. Turizm alanında faaliyet gösterebilecek bölgelerin belirlenmesi ve bununla ilgili pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Türkiye'nin genelini kapsayacak tanıtım organizasyonlarının yapılması karara bağlanmıştır (DPT, 1978).
- **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983):** Buna göre, turizm bölgelerinin geliştirilmeye devam edilmesi konusunda karar alınmış ve Türkiye'de yabancı sermaye piyasasının artırılması hedeflenmiştir (DPT, 1979).
- **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989):** Bu dönemde, Türkiye'nin kültürel, doğal ve tarihi değerleri göz önüne alınarak turizme kazandırılması amacıyla korunmaları ve değerlendirilmeleri şeklinde karar alınmıştır (DPT, 1984).

- **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1995):** Altıncı kalkınma planında, turizm endüstrisine yarar sağlayacak tüm bölgelerde turizmin çeşitlendirilmesi, bu alanda gerekli teşviklerin verilmesi ve nitelikli personel yetiştirmek için sektörün alt-üst yapısının geliştirilmesi, tarihi değerlerin korunmasına özen göstermek, seyahat alanında faaliyet gösteren acentaların kurulmasına ilişkin teşviklerin yapılması amaçlanmıştır (DPT, 1989). **1995 Programı:** Bu kalkınma planında, turizm endüstrisinde kültürel, doğal ve tarihi güzelliklerin devlet tarafından güvence altına alınması kararlaştırılmıştır (DPT, 1995).
- **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000):** Bu dönemde, turizm endüstrisindeki kültürel zenginliklerin yanında çeşitlendirmelerin de yapılması, bu amaca yönelik tanıtım ile reklam faaliyetlerine ağırlık verilmesi ve ayrıca doğal değerlerin koruma altına alınması, turizmin mevsimsellik sorununun ortadan kaldırılması ve tüm aylara yayılması adına düzenlemelerin yapılması amaçlanmıştır (DPT, 1995).
- **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005):** Sekizinci beş yıllık kalkınma planına göre, pazarlama faaliyetlerine ağırlık verilmesi, kültürel değerlerin, tarihi mekânların ve sit alanlarının koruma altına alınması gerektiği belirlenmiştir. Küçük veya büyük ölçekli işletmelerin desteklenmesi hedeflenmiştir. Türkiye’de rekabetin güçlendirilmesi, tüketicilerin tercihleri göz ardı edilmemesi, yörede yaşayanların turizme katılmaları konusunda çalışmaların yapılması ve en önemlisi turizmin mevsimsellik özelliğinin ortadan kaldırılması ve tüm aylara yayılması için çalışmalar başlatılması kararlaştırılmıştır (DPT, 2000).
- **Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013):** Dokuzuncu kalkınma planına göre doğal, kültürel ve tarihi mekânların korunması, sektörün mevsimsel ve çevresel sorunlarının gözden geçirilmesi, sunulan hizmet kalitesinin geliştirilmesi için düzenlemelerin yapılması hedeflenmiştir. Aynı zamanda uluslararası turizm piyasasından daha fazla pay almak asıl hedef olarak belirlenmiştir (DPT, 2006).

Tablo 5.
Yıllara Göre Turizm İle İlgili Alınan Kalkınma Planları

PLANIN ADI	TARİH	KALKINMA PLANININ İÇERİĞİ
1. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1963-1967	Turizmden daha fazla faydalanmak, zengin, doğal ve tarihi kaynaklardan faydalanmak, gerekli alt ve üst yapı yatırımları yapmak, öncelikli ilkeler olarak kabul edilmiştir.
2. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1968-1972	Turizm gelirini ve yabancı turist sayısını artırmak. Turizmden yeteri kadar yarar sağlamak.
3. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1973-1977	Dış ve iç ve sosyal turizmi geliştirmek, reklam, organizasyon ve kontrol faaliyetlerini kitle turizmi sürdürmek kılınmıştır.
4. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1978	Turizm endüstrisine yönelik önemli planlamaların yapılması ve bu planlamaların uzun vadeli olmaları gerekmektedir.
4. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1979-1983	Turizmin gerçekleştiği bölgelerde gelişime gidilmesi.
5. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1985-1989	Türkiye'nin doğal ve kültürel zenginliklerin turizm faaliyetleri göz önüne alınarak korunmaları. Sektörü geliştirme ve büyüme konusunda stratejilerin belirlenmesi.
6. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1990-1994	Eğitilmiş personel açığının giderilmesi, tarihi ve fiziki açıdan yapılan koruma altına alınması, acentalara teşvik sağlanması, turizm için belirlenen sürenin uzatılması açısından çalışmaların yapılması.
1995 Programı	1995	Turizm alanında her türlü sürdürülebilirliğinin sağlanması.
7. Beş Yıllık Kalkınma Planı	1996-2000	Turizmin mevsimsellik sorunun gözden geçirilmesi, pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi ve kültürel zenginlikleri kullanmaya teşvik edilmesi.
8. Beş Yıllık Kalkınma Planı	2001-2005	Pazarlama kanalına gereken önemin gösterilmesi, sit alanlarının ve tarihi yerlerin koruma altına alınması, alternatif turizmin geliştirilmesi ve işletmelerin desteklenmesi.
9. Beş Yıllık Kalkınma Planı	2007-2013	Turizmin bölgesel dengesizliklerin azaltılması, Çevreyi kollamak ve geliştirmek, Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımının iyileştirilmesi, hizmet kalitesinin artırılması.
10. Beş Yıllık Kalkınma Planı	2014-2018	Kişi başına düşen milli gelirin artırılması, İşsizlik oranının ve enflasyon oranının düşürülmesi.

Kaynak: Şengel, 2015: 50, Kalkınma Bakanlığı, 2017' den yararlanılarak geliştirilmiştir.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018): Onuncu plan incelendiğinde, işsizlik oranının düşürülmesine karar verilmiştir. Buna bağlı olarak, kişi başına düşen gayri safi milli gelirin arttırılması ve enflasyon oranında mevcut durumdaki iki haneli rakamların tek haneye düşürülmesi amaçlanmıştır (DPT, 2010). 1980'li yıllarda Türkiye'de turizm endüstrisinden en az verim alınan dönem ve yükselişe geçilen dönem olarak bilinmektedir. Ancak alınan kalkınma planlarıyla beraber 1980'lerin sonunda ve 1990'lı yılların başında turizm endüstrisine hizmet veren işletmelerinin (konaklama, yiyecek-içecek ve seyahat acentaları) kurulması, turizm endüstrisinde gelir getirecek etkinlik ve

hareketliliklerin teşvik edilmesi ve nitelikli personele önem verilmesi ve yetiştirilmesi bu dönemde turizmin gelişmesine öncülük ettiği bilinmektedir. Turizm endüstrisinde Türkiye'nin bu dönemde iç ve dış pazarlama faaliyetlerine ağırlık vermesinin olumlu geri dönüşünü 2000'li yıllarda almıştır.

Tablo 6.
Türkiye'deki Turizm Gelirlerinin Yıllara Göre Dağılımı

YILLAR	TOPLAM		
	Turizm Geliri (\$)	Ziyaretçi Sayısı	Ortalama Harcama (\$)
1980	326.654	1.057.364	309
1985	1.482.000	2.190.217	677
1988	2.355.295	4.265.197	552
1990	3.225.000	5.397.748	621
1993	3.959.000	6.525.202	668
1996	5.962.100	8.538.864	748
1999	5.203.005	7.487.365	736
2000	7.636.000	10.428.153	764
2001	10.450.728	11.618.969	777
2002	12.420.519	13.256.028	816
2003	13.854.866	16.302.053	850
2004	17.076.606	20.262.640	843
2005	20.322.112	24.124.501	842
2006	18.593.951	23.148.569	803
2007	20.942.500	27.214.988	770
2008	25.415.057	30.979.979	820
2009	25.064.482	32.006.149	783
2010	24.930.997	33.027.943	765
2011	28.115.692	36.151.328	778
2012	29.007.003	36.463.921	795
2013	32.310.424	39.226.226	824
2014	34.305.904	41.415.070	828
2015	31.464.777	41.617.530	756
2016	22.107.440	31.365.330	705
2017 (x)	3.369.753	4.844.761	696

Kaynak: TÜİK, (2016); TÜRSAB, (2017); Kültür ve Turizm Bakanlığı,
(x) Ocak-Şubat-Mart Verileri

Turizm ile ilgili alınan kalkınma planlarında öncelik, turizmin korunması, hizmet kalitesinin artırılması ve uluslararası piyasada daha fazla pay sahibi olunması amaçlanmıştır. Turistik ve doğal değerlerin korunması ile pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi, oluşabilecek konaklama ihtiyacını göz önüne alarak konaklama işletmelerinin kurulması konusunda gerekli teşviklerin yapılması, işletmelerde personel açığının kapatılması ve dışa bağımlılığı azaltıp yerel halkı ülkede tutmak için çeşitli

faaliyetlerin yapılması hedeflenmiştir.

Tablo 6'da Türkiye'de turizm endüstrisinden elde edilen gelirin yıllara göre dağılımı verilmiştir. Türkiye'de alınan kalkınma planları turizm endüstrisine bir devrim niteliğindedir. 1980'li yıllardan sonra turizm endüstrisi yükselişe geçen gelir artışı, 2003 yılına kadar aralıksız bir şekilde artmıştır. 2003'li yıllardan sonra turizm gelirlerinde yaşanan bu farklı artışın en önemli etkeni turizm eğitimi, teknoloji, refah düzeyi ve çalışanların yasal haklarında yapılan iyileştirilmelerdir.

1.6. 2000'li Yıllarda Türk Turizmi

Türkiye'de planlı dönem sonrası turizm endüstrisinde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerin en önemli etmenleri, teknoloji, boş zaman, refah düzeyi, merak ve turizm faaliyetlerine katılma arzusu olduğu bilinmektedir. 2000'li yıllarda Türkiye'de turizm hareketlerinden elde edilen gelir artışı önceki yıllara göre daha çok verim alındığı bilinmektedir.

Ekonomik güçlenme ve turizm kaynaklarındaki gelişim ve değişimler, turizm endüstrisini yüksek oranda gelir getirici bir sektör haline getirmiştir. Turizm endüstrisinde doğal, kültürel ve tarihi kaynakların pazarlanması ve planlaması bu dönemde sağlam temellere dayandırılmıştır. Turizmde yaşanan olumlu gelişmeler bölge halkının yaşam standardını da olumlu yönde etkilemiştir. Nitelikli eleman turizm endüstrisinde önemli bir unsur konumundadır.

Ekonomi ve teknolojinin yanı sıra turizm işletmelerinde hizmet sunumunun kalitesindeki olumlu gelişmeler nitelikli işgücü ile paralellik göstermektedir. Nitelikli işgücü bölge turizminin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Turizm hareketliliğindeki diğer unsurlardan biri de alternatif turizmin gelişmesidir. Bu durumda mevcut turizm çeşitliliğinin yanı sıra merak veya farklı amaçlar doğrultusunda çeşitli değer ve zenginliklerin turizme kazandırılması, endüstrisinin güçlenmesini sağlamıştır.

1.7. Turizmin Etkileri

Türkiye'de turizm endüstrisinde son yıllarda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Turistlerin ihtiyaçları doğrultusunda konaklama ve yiyecek-içecek işletmeleri faaliyete geçmiştir. Olumlu gelişme olarak algılanan bu faaliyetler çeşitli olumsuzlukları da beraberinde

getirebilmektedir. Turizm endüstrisinin var olan bölge üzerinde çeşitli olumsuz etkileri bulunmaktadır (Munar vd., 2013: 83). Turizm bölgelerinde sosyo- kültürel, ekonomik ve çevresel gibi birtakım sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların temelinde turist yatmaktadır. Turist birçok ülkede değişim unsuru olarak kabul edilmektedir. Turistin bilinçlendirilmesi turizm etkileri açısından önem taşımaktadır. Bu açıdan, turizmin gelişmesine engel olan sorunların tespit edilmesi ve çeşitli önlemlerin alınması gerekmektedir (Çevik, 2012: 51).

1.7.1. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri

Turizm endüstrisinde ülkeye gelen turistlerin toplum üzerinde sosyal ve kültürel açıdan birtakım olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Turizmde sosyal etki, toplumların birbiri ile kaynaşması ve yakın ilişkiler kurma durumudur. Kültürel etki ise, ülke dışına yapılan seyahatler sonucunda turistlerin, bilim, sanat, kültür ve yaşam biçimlerinden etkilenerek değişikliğe uğramasıdır. Ancak kültürel etkinin diğer bir unsuru, geldiği ülkedeki toplumlara kendi kültürüne de kabul ettirmeye çalışmasıdır. Sosyo-kültürel etkiler turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği yerlerde yoğun olarak yaşanmaktadır (Zengin, 2006: 41).

Bu sorunlar karşısında turizmin toplum üzerinde olumlu sosyo-kültürel etkileri şunlardır (Gürbüz, 2002: 53; Middleton, 1993: 82; Brunt ve Courtney, 1999: 497);

- Toplumun turistlerle bir araya gelerek bilgi alışverişinde bulunması ve bunun sonucunda dostluk ve arkadaşlık bağlarının kurulması,
- Turist ile gerek alışveriş adına gerekse farklı konularda iletişim kurabilmesi için lisan öğrenmesi veya kültürel düzeyini arttırmak için çeşitli araştırmalar yapması,
- Kırsal kentleşmeyi hızlandırması,
- Toplum üzerinde ulusal bilinci arttırmakta ve halk bu durum ile övünmektedir,
- Aile yapısında veya kadın haklarının korunması konusunda birtakım yeniliklerin gerçekleştirilmesi,
- Çeşitli alanlarda meslek gruplarının ortaya çıkması,
- Toplumda istihdamı sağlaması, turizm endüstrisinin sağladığı olumlu etkilerdir.

Toplumlar turizm faaliyetlerinde bulunurken birbirlerinden etkilenmektedirler. Bu durum çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Genel olarak turizmin, ev sahibi toplum üzerinde meydana getirdiği olumsuz sosyo- kültürel etkileri şunlardır (Erdurur, 2012: 85; Seaton ve Bennett, 1996: 59);

- Kumar, alkol kullanımı ve diğer arzu edilmeyen alışkanlıkların başlaması,
- AIDS başta olmak üzere, bazı bulaşıcı hastalıkların yaygınlaşması,
- Yerel halkın turistler tarafından kullanılan lüks ve ithal mallara özenmesiyle ortaya çıkan "gösteriş etkisi",
- Turistler ve yerel halk arasında çok belirgin ırksal farklılıkların olduğu yerlerde gerginliklerin ortaya çıkması,
- Turizm endüstrisinde çalışanların bir kısmının kendini köle gibi hissetmesi,
- Toplumun inanışında değişimlerin yaşanabilmesi,
- Turistin konuştuğu lisanı benimsemesi ve yabancılaşmanın ortaya çıkması,
- Doğal değerlerin yok olması ve yerini yapay ürünlerin alması,
- Toplumun boş zamanlarında aile ile vakit geçirmek yerine eğlence mekanını tercih etmesi,
- Çeşitli çatışmaların boy göstermesi,
- Yerel halkın yaşam biçiminde hızlı bir değişme görülmesi.

1.7.1.1. Turizmin Sosyal ve Toplumsal Yapıya Etkileri

Turistler gittikleri yerlerde fizyolojik, psikolojik ve sosyo-kültürel açıdan toplumlarla çeşitli ilişkiler kurmaktadır. Bu ilişkiler turizmin toplumsal yapı üzerindeki etkilerini belirleyen bir unsur haline gelmiştir (Kınay, 2012: 10). Turist, ziyaret ettiği bölgede yaşayan yerel halkın yaşam tarzını etkilemekte ve oradaki kültürel farklılıktan etkilenmekte ve bu etki genellikle olumlu olmaktadır (Olçay, 2011: 30). Turistlerin yaşam biçimleri, yerel halkı etkilemektedir. Böylece, yerel halk turistlerin yaşam biçimini zamanla benimsemektedir. Araştırmalar, yerel halkın zaman içerisinde, orta sınıf turistlerin yaşam tarzına ve hayat standartlarına yakın bir yaşam tarzı benimsediğini

belirlemiştir (Ilgaz, 2011: 47). Turizm hareketliliğine katılan turistler genellikle yüksek sosyal sınıflara mensup kişilerden oluşmaktadır. Turizm, bulunduğu bölgede toplumun yaşam standardını yükselttiği ekonomik ve sosyal yapıda gelişmelere sebep olduğu bilinmektedir (Aslan, 2010: 73).

1.7.1.2. Turizmin Aile Yapısına Etkileri

Turizm endüstrisinin bulunduğu bölgede aile veya toplum önemli ölçüde değişime uğramaktadır. Bu değişim zaman içerisinde olumlu veya olumsuz etki olarak ikiye ayrılmıştır. Turizm endüstrisinin aile yaşantısına olumsuz etkileri, aile içerisinde ayrışmaların olması, bireyin aile bağlarının zayıflaması, çeşitli bölgelerde çalışmak istemesinden dolayı ailesinden uzaklaşması ve ailedeki diğer fertlerin turizm sektöründe çalışmaya sıcak bakmasından dolayı eğitimlerine ara vermesi şeklinde ifade edilmektedir.

Turizm endüstrisinin aile yaşamı üzerinde olumlu etkileri, aile içindeki ilişkiler daha demokratik bir temelde gelişmektedir. Kadının aile bütçesine olan katkısı statüsünü yükseltmektedir. Aile içinde katı disipline edilmiş ortam yerini geliştirici bir ortama bırakmaktadır. Gençler kendileriyle ilgili kararlarda daha çok söz sahibi olurken, ayrıca aile sorunlarının çözümünde rol sahibi olmaktadır. Turizmin aile yapısına etki ettiği birçok uzman tarafından ifade edilmektedir. Örneğin, Antalya'nın farklı bölgelerinde gerçekleştirilen ve turizmin kırsal toplumda aile içi ilişkilere etkisini inceleyen bir araştırma, kırsal toplumda turizmi bir geçim kaynağı olarak seçen ailelerde önemli yapısal değişmelerin olduğunu göstermektedir. İncelemenin yapıldığı yörede kırsal aile yerine geçiş toplumuna özgü aile yapısının yaygınlaştığı tespit edilmiştir (Tutan, 2010).

1.7.1.3. Turizmin Nüfus Yapısına Etkileri

Nüfus, toplumsal yapıyı oluşturan en önemli faktörlerden biridir. Turizmin toplumda sosyal yapıya etkisi nüfus hareketleriyle ilgilidir. Türkiye'de 1950 yıllarında başlayan ve günümüze kadar devam eden kentleşme ve sanayileşme göç olgusunu da beraberinde getirmektedir. Kırsal bölgelerden kentlere doğru bir yöneliş gösteren göç dalgası barınma, sağlık, eğitim ve kültürel yozlaşma gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Turizmin 1980'li yıllardan sonra önemli ölçüde gelişmeye başlamasıyla turistik

değerlerin güçlü olduğu yörelere doğru bir göç dalgasının olduğu gözlenmektedir (Özekin, 2010: 61). Turizm endüstrisinde yaşanan gelişmeler göç hareketliliğini de olumlu yönde etkilemiştir. Toplumların kültürel ve doğal güzelliklere sahip olan kırsal yaşantısına geri dönmesi ve yöreyi turizme kazandırılması için cazibe merkezi haline getirilmektedir.

1.7.2. Turizmin Ekonomik Etkileri

Turizm hareketleri incelendiğinde, en fazla ülke dışına turist gönderen ve ülkeye turist çeken ülkelerin bulunduğu coğrafyalar daha gelişmiştir. Batı ülkelerinin son yüzyılda büyük bir gelişme gösterdiği bilinmektedir. Bu durumda en fazla turist çeken ülkelere bakıldığında çoğunluğunun batı ülkelerinden oluştuğu söylenmektedir. Turizmin ekonomik etkileri konusunda ülkeler arası bir karşılaştırma yapıldığında, gelişmiş ülkelerin ekonomisi az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin ekonomisine oranla daha yüksek değere sahip olduğu ifade edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin turizm endüstrisinden elde ettiği turizm geliri, o ülkenin ekonomik açıdan büyümesi, kalkınması ve gelişmesi adına büyük bir önem taşımaktadır (Bahar ve Kozak, 2013: 61; Bowen ve Clarke, 2009: 75; Özdemir, 1992: 40).

Turizmde ekonominin etkileri olumlu ve olumsuz ölçüde ele alınmaktadır. Ancak günümüzde ekonominin daha çok olumlu etkilerinden söz etmek mümkündür. Turizmin ülke ekonomisine gelir yaratıcı özelliği, alt ve üst yapıyı geliştirme, istihdam alanında büyük bir rol üstlenmesi, milli geliri arttırması ve ödemeler dengesini koruması gibi olumlu etkileri bulunmaktadır. Bu gelişmelerin yanında turizmde birtakım olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Bunlar fırsat maliyeti, çeşitli alanlarda dış ülkelere bağıllık, mevsimsellik dalgalanması ve yabancı işgücüne olan bağıllık söz konusudur (Kozak vd., 2001: 77; Sharpley ve Telfer, 2002: 108; Özkök, 2014: 159).

1.7.2.1. Turizmin Milli Gelire Etkisi

“Milli Gelir” olarak bilinen GSMH, bir bölgede bir yıl içerisinde üretilmiş olan mal ve hizmetlerin piyasadaki fiyat karşılığını ifade eden parasal bir tutardır. Turistik hareketlilik sonucunda yaşanan bölgede kazanılmış olan gelir başka ülke veya bölgelerde harcanmakta ve her yıl yüksek oranlarda gelir transferi ortaya çıkmaktadır. Turizm olgusu bir yandan milli gelir yapısı içerisinde yer alırken, diğer açıdan çarpan

mekanizmasından dolayı milli gelirden geniş bir gelir etkisi göstermektedir. Turistin gittiği ülkede yaptığı harcamadan kaynaklanan para akımı, bu paranın tekrardan harcanması ve döngü içerisine girmesi ekonomiyi yayılmaktadır. Bu bağlamda turist tarafından yapılan harcamalar milli geliri artırıcı etkisi bulunmaktadır (Erdoğan, 1994; Özkök, 2014: 161).

Turist sayısında meydana gelen artış, turizm gelirlerinin artmasını ve bu bağlamda milli gelirin de artmasını sağlamaktadır. Turizm endüstrisinin milli gelire etkisi karşısında nitelikli insan gücü ve teknoloji temel unsurlardan biridir. İşletmelerde gelirin artış göstermesi hizmet sunumuna paralellik olarak artmaktadır. Turizm endüstrisinde faaliyet gösteren işletmelerde hizmet sunumunun kalitesi, misafirin beklentilerine cevap verebilme, sağlam iletişim ve güler yüz daha çok gelir ile doğru orantılıdır. İşletmeler tüm bu etmenleri misafire sunabilmek için nitelikli personele ihtiyaç duymaktadır. Nitelikli personel ihtiyacı karşılandığı zaman hem işletmenin hem de ülke ekonomisinin daha fazla gelire sahip olması kaçınılmazdır. Bu durum bireyin de kişisel gelirine etki etmektedir.

1.7.2.2. Turizmin Kişisel Gelire Etkisi

Turizm endüstrisi kişi başına düşen gelir ile birlikte artış göstermektedir. Bu durum bireyin satın alma gücünü olumlu yönde etkilemektedir. Turizm endüstrisinde faaliyet gösteren işletmelerin, bölgede yaşayan toplum üzerinde ekonominin olumlu etkileri bulunmaktadır. Toplumda istihdamı sağlayan turizm endüstrisi bununla beraber bireyin kişisel gelirine de olumlu yönde etki etmektedir. Bireylerin kişisel geliri ancak turizm endüstrisinde faaliyet gösteren işletmelerde bulunmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca kişisel gelirin artış göstermesinin bir başka yolu da turizm endüstrisine mal ve hizmet üreten bir yapıya sahip olan işletme kurmaktır. Turizm endüstrisinde toplumlar çeşitli yollarla kişisel gelirini arttırmayı amaçlamaktadır. Bireyin turist için çeşitli el sanatları, yöre kıyafetleri veya bölge ile ilgili birtakım küçük veya büyük eşyalarını üretmesi hem toplumun hem de kendisinin milli gelirinde artış yaşanmasına katkı sağlayacaktır.

1.7.2.3. Turizmin Dış Ödemeler Dengesine Etkisi

Bir ülkede bir yıl içerisinde döviz girişi ve çıkışlarını gösteren mali tablo dış ödemeler dengesi olarak adlandırılmaktadır. Turizm endüstrisi ülkeler için önemli bir gelir kaynağı olduğunu ifade etmek mümkündür. Gelişmekte olan ülkeler için bu durum ekonominin kalkınması açısından önem arz etmektedir. Turizmin ülkelere önemli derecede gelir kaynağı sağladığı ve bu durumun diğer gelir kalemlerinden farklı özelliklere sahip olduğu söylenmektedir. Bu farklılıklar; turizm hareketliliğinde taşınma söz konusu olamamaktadır, turizm endüstrisi kendisi ile ilgili diğer tüm sektörlerle hareketlilik kazandırmaktadır, turizm endüstrisi ülkede yaşanacak olan siyasi ve ekonomik gibi değişkenlerden etkilenmektedir ve turizm endüstrisinde ürünün taşıdığı soyut özellikler farklı planlama tekniklerini beraberinde getirmektedir (Bozgeyik ve Yoloğlu, 2015: 630). Turizmin dış ödemeler dengesi üzerinde birtakım etkileri bulunmaktadır. Bunlar (Yıldız, 2002);

- Turizm geliri, dış ödemeler dengesini iyileştirici etkiye sahiptir,
- Dışalım ürünlerine olan eğitimi arttırmaktadır,
- Turizm gelirinde dalgalanmalar göstermektedir,
- Ülke ekonomisi turizmin iyileştirici özelliğinden dolayı bağımlı hale gelmektedir,

1.7.2.4. Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi

Kalkınmanın önem arz ettiği bölgelerde turizmin önemli bir unsur olduğu bilinmektedir. Turizm endüstrisi var olan bölgede bir istihdam sağlama aracıdır. Var olan bölgede dengeli bir kalkınma sağlayan turizm endüstrisi iş imkanlarına olumlu yönde etki etmektedir. Bir bölgede turizm etkinliklerinin artış göstermesi, daha fazla istihdam sağlamaya, devletin gelirinde artış göstermeye ve alt ve üst yapı hizmetlerinin geliştirilmesine yönelmektedir (Zengin, 2010: 115).

Turizm endüstrisi bulunduğu bölgede gelirin artmasına katkıda bulunmaktadır. Turizmin var olduğu bölgelerde çeşitli iş kollarında faaliyet gösteren işletmelerde yürütülen faaliyetler hem bireyin hem de işletmenin gelir elde etmesinde etkili olmaktadır. Turistlerin turizm hareketliliğinde yaptığı konaklama, yiyecek-içecek, eğlence, alışveriş ve ulaştırma etkinliklerinde yaptığı harcamalar gelir hakları oluşturmaktadır. Ülkede

meydana gelen turizm hareketleri, kendi içinde veya dışında meydana getirdiği etkiler ile milli ekonomide katkıda bulunmaktadır (Akova, 1998: 71; Yağcı, 2007: 152).

Turizmin var olduğu bölgelerde gelişmeye devam etmesi, mevcut durumdaki kıt kaynaklara olan talebi arttırmaktadır. Turizm endüstrisinin bölgesel alanda gelişim göstermesi, yerel el sanatlarının veya hediyelik eşya vb. yöresel etkinliklerin artmasına imkân sağlamaktadır. Bu bağlamda, parasal anlamda bir kaynak veya teşvik sağlayacak ve yerel halk bölgedeki işletmelere yöresel mal ve hizmetleri sunma fırsatı bulmaktadır (Bahar ve Kozak, 2013: 167). Bölgesel kalkınmanın ülke ekonomisine olan faydaları (Mesci ve Dönmez, 2016: 24; Zengin, 2010: 115; Çeken, 2008: 300);

- Ülke genelinde bulunan kaynakların ekonomik faaliyet çerçevesinde değerlendirilmesi ve kalkınmaya tabi tutulması,
- Ülkede nüfus ve kaynakta bir dengenin kurulması,
- Bölgelerarası refah farklılıklarını gidermesi,
- Bölgenin veya mekânın ekonomik şehirleşmeye elverişli olması,
- Bölgede yeni iş imkanlarının sağlanması,
- Turistlerin ihtiyacı doğrultusunda yatırımların yapılması,
- Bölgede turizm alanında çeşitli kalkınmaların gerçekleştirilmesi.

1.7.2.5. Turizmin İstihdama Etkisi

Turizm emek-yoğun bir yapıya sahip olduğu için, istihdam yaratılması açısından dünya ve Türkiye ekonomisinde büyük önem arz eden bir sektördür. Turizm işgücü yoğun bir sektördür ve dolayısıyla turizme elverişli olan kırsal ya da gelişmemiş bölgelerdeki istihdamın temel kaynaklarından birini oluşturmaktadır (Bahar ve Kozak, 2013: 164).

Herhangi bir sektörün ekonomi üzerindeki gözle görülebilir en belirgin etkilerinden biri yaratılan istihdamdır. Turizm endüstrisinin gelişmesi ile doğru orantılı olarak turistik tesis sayılarının ve yatırımlarının artması, işgücü talebini arttırdığı gibi turizm endüstrisinin mevsimsellik özelliğinden dolayı talebin yoğunlaştığı dönemde turizm alanında faaliyet gösteren işletmelerde işgücüne olan talep artmaktadır. Turizm sektöründe istihdamın yüksek olmasının başlıca dört nedeni bulunmaktadır (Çeken, 2014: 158);

- Emek yoğunluğu,
- Düşük ücretli işler,
- Yarı zamanlı veya geçici istihdam,
- Mevsimsellik sorunu.

Turizm endüstrisinde istihdamın yaratılmasına yönelik üç ana başlık bulunmaktadır. Bunlar (Şit, 2016: 103; Çeken ve Erdem, 2003);

Doğrudan İstihdam: Turizm endüstrisinin kendisinden kaynaklanan ve ona bağımlı olan işlerdir. Konaklama, yeme- içme işlemleri, hediyelik eşya satan mağazalar, bar ve gece klüpleri, seyahat acentaları, ulaştırma işletmeleri ve turizm örgütlerinde yaratılan işler bu gruba girmektedir. Uluslararası alanda yapılan araştırmalar, turizm sektöründe çalışanların yaklaşık %75'inin doğrudan istihdam edildiğini göstermektedir.

Dolaylı İstihdam: Turizm endüstrisinin ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetleri veren, bir başka deyişle sektörü beslemeleri sonucu ortaya çıkan istihdamdır. İnşaat, tarım, imalat ve hizmet sektörlerinde, turizm gelişmesi ile birlikte sağlanan istihdam bu gruba girer.

Uyarılmış İstihdam: Doğrudan ve dolaylı istihdamla sağlanan gelir harcandıkça turizmin çarpan etkisi ile ekonomide yaratılan ek istihdamdır.

1.7.2.6. Turizmin Enflasyona Etkisi

Bir ülkede turizmin gelişmesine paralel olarak hem ithal mallara hem de yerel mal ve hizmetlere olan talep artmaktadır. Bu artış, üretim faktörlerinin fiyatlarının artış göstermesine yol açmaktadır. Artan talebin karşılanması için yeni yatırımlar gerçekleşinceye kadar geçen süreçte fiyatlar yüksek seyreder.

Bir ülkede fiyat endeksinin genel seviyenin sürekli artış göstermesi durumuna enflasyon denir. Enflasyon milli paranın gerçek satın alma gücünü zayıflatan bir olaydır. Bir ülkede enflasyondan bahsedebilmek için mal ve hizmet fiyatlarında sürekli bir artışın olması gerekmektedir. Herhangi bir malın fiyatının artması, sabit gelirli bir ferden reel gelirini azalttığından, paranın değerinde düşüş hissedilmesidir (Çeken, 2014: 174; Ünlüönen vd., 2011: 184).

Ekonomi literatüründe, toplam talebin arzı aşması sonucu fiyatlar genel seviyesindeki yükselmeye enflasyon denmektedir. Enflasyonun üç temel özelliği bulunmaktadır (Bahar ve Kozak, 2013: 173);

- Ekonomideki tüm mal ve hizmetlerin fiyatları yükselecek,
- Söz konusu bu fiyat artışları sürekli olacak,
- Fiyat artışları önemli düzeyde olacak. Ülke ekonomisinde ortaya çıkan bu etki enflasyon olarak kabul edilmektedir.

Enflasyonun turizm açısından sonuçları değerlendirildiğinde (Ünlüöner vd., 2011: 185);

- Enflasyon tasarrufa imkân vermediğinden iç turizm gelirler, orta gelir grubunun turizme katkısı zorlaşmaktadır,
- İç fiyat artışları, döviz kurlarındaki yükselişi aşarsa, dış aktif turizm olumsuz yönde etkilenmektedir,
- Dış pasif turizm gelişmektedir,
- Mal ve hizmetin kalitesi düşer, turist memnuniyeti önemli ölçüde azalmaktadır,
- Fiyat artışlarından dolayı turizm talebi belirli dönemlerde düşmektedir,
- Fiyat istikrarsızlığı, dış turizm talebi açısından güvensiz bir ortam oluşturulmasına sebep olmaktadır,
- Çalışanlar enflasyon ortamında nominal ücretler yükeldiği halde, reel ücretler düşmektedir,
- Mal ve hizmetlerde yaşanabilecek ithal zorunluluk, enflasyonist baskıya sebep olmaktadır.

1.7.3. Turizmin Çevresel Etkileri

Turizm ve çevre birbirinden ayrılmaz bir ilişki içerisinde. Turizm çevrede oluşmakta ve çevrenin çekiciliği turizm talebini etkilemektedir. Turizm sektörünün son 30-40 yıl içerisinde ulaştığı yer göz önüne alındığında turizm ile çevrenin birbirinden ayılması söz konusu olmadığı söylenmektedir (Maviş vd., 2002: 125). Çevre; insan ile oluşmakta ve insan ile iç içe olduğu anda çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Çevre sorunları, insanın kendisi tarafından yaratılmaktadır. Teknolojinin gelişmesi, hızlı nüfus artışı, aşırı ve dengesiz kentleşme ile doğal değerlerin restorasyonunda kullanılan yanlış teknikler bu yapıların tahribatına neden olmaktadır. Bu bağlamda içerisinde bulunduğumuz çevre

zamanla bozulmakta ve çeşitli problemler meydana gelmektedir (Adalılar, 1990: 298).

1.7.3.1. Turizmin Çevre Üzerinde Olumlu Etkileri

Turizmin çevre üzerindeki en önemli etkisi turizmin var olduğu bölgede anıt veya tarihi değerlerin restorasyon veya iyileştirme sürecinde itici bir güç olduğu belirtilmektedir. Tarihi zenginliklerin bu şekilde korunması önem kazanmaktadır. Turizmin çevre üzerindeki diğer bir olumlu etkisi, eski yapıların günümüzde çekici hale getirilip tesis olarak kullanılması bölgeyi turistik alan bakımından canlı tutmaktadır. Turizmin var olduğu bölgede çevrenin korunması önemli derecede hız kazanmaktadır. Çevre korunmasına yönelik planlama ve yönetsel bir boyut eklenmektedir (Maviş vd., 2002: 126). Çevrenin olumlu etkileri; doğal, kültürel ve tarihi değerlerin korunması veya turizme kazandırılması, çevrecilik faaliyetlerinin gelişmesi ile kalitenin artırılması ve bununla beraber alt ve üst yapının geliştirilmesi turizmin çevre ilişkisine örnektir (Kahraman ve Türkay, 2009: 57).

Turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkileri Olalı (1990: 388), tarafından şu şekilde ifade edilmektedir;

- Turistik bölgelerde yerleşim doğayı tahrib etmektedir,
- Doğal ve fizilsek açıdan dengenin bozulmasına,
- Kıyıların yağmalanmasına,
- Turizmde sit alanlarının maddesel olarak kirlenmesi,
- Turizmde gelişen ulaştırmanın çevre kirliliğine,
- Su, nehir ve deniz kirlenmesine,
- Konaklama, ulaşım ve eğlence merkezlerinin kurulduğu yerlerde gürültü kirliliğinin olmasına,
- Turistik mal ve hizmetlerin tüketiminden kalan zararlı atıkların doğayı ve sosyal yaşamın bozulmasına neden olmaktadır.

1.7.3.2. Turizmin Çevre Üzerinde Olumsuz Etkileri

Turizm ile çevre ilişkisi, turizm hareketliliğinin ilk döneminden itibaren devam etmektedir. Bu durumda turizmin doğal çevre üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Turizmin olumsuz etkileri; su, hava, gürültü, görüntü kirliliği, kalabalık ve izdiham, doğal değerlerin restorasyonunda kullanım problemleri, tarihi ve kültürel değerlerin zarar görmesi ile atıkların kanunlara veya çevreye uygunsuz bir şekilde yok edilmesi turizmin çevre üzerindeki ilişkisine örnektir (Kahraman ve Türkay, 2009: 57).

Turizm hareketliliği alınan tüm önlemlere rağmen son derece çevreyi tahrip eden bir yapıya sahiptir. Kitle turizmi çevresel değerlerin bozulmasına öncülük etmektedir. Bu durumda Nevşehir'in Kapadokya bölgesinde bulunan kiliselerin kitle turizmine açılmasından dolayı gün geçtikçe orijinal halinden uzaklaşmaktadır. Buralarda insanların konuşması, fotoğraf çektirmeleri zamanla resimlerin bozulmasına neden olmaktadır. Turizmin çevreye olan olumsuz etkileri şunlardır (Maviş vd., 2002: 126);

- Turizm endüstrisi çevrenin doğal dengesini bozmakta ve tahribata yol açmaktadır,
- Kıyı kesimlerinde kurulan turistik işletmeler çevrede bulunan tarihi, doğal ve çevresel etmenleri olumsuz yönde etkilemektedir,
- Sit alanlarının kirlenmesine neden olmaktadır,
- Turistik mal ve hizmetlerin kullanımından kaynaklanan zararlı atıkların çevreye yayılması.

BÖLÜM 2: DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE TURİZM EĞİTİMİ VE ÖNEMİ

Dünyada ve Türkiye’de turizm endüstrisinde yaşanan olumlu değişim ve gelişmeler teknoloji ve eğitim yoluyla gerçekleşmiştir. Kurum ve kuruluşlar turizm endüstrisinde nitelikli personele ihtiyaç duyan işletmelerin talebini karşılamaya çalışmaktadır. Dünyada turizm eğitimi ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar daha çok coğrafi veya demografik özelliklerden kaynaklanmaktadır.

Hem dünyada hem de Türkiye’de turizm eğitimindeki temel amaç, benzerlikler göstermektedir. Turizm eğitiminin amacı, mesleğin gerektirdiği bilgi ve beceriyi kazandırarak sektörün nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamaktır. Bunun yanında akademik düzeyde eğitimci ve uzman yetiştirmek turizm eğitiminin diğer amaçları olarak gösterilmektedir. Turizm eğitimi bir ülkede turizmin kalkınması, gelişmesi ve ekonomiye kazanç sağlaması açısından büyük önem taşımaktadır.

Turizmde, fiziksel ve sosyo-ekonomik etmenlerin olumlu yansıması hükümet tarafından fark edilmiş ve turizm endüstrisi devlet mekanizmasının bir parçası haline getirilmiştir. Bu amaçla, turizme yön veren çeşitli politikalar geliştirilmiştir. Türkiye’de bu politikalar ağırlıklı olarak “*Beş Yıllık Kalkınma Planları*”nda yer almaktadır. Turizm olgusunun hükümet tarafından önemsenmesi ve geliştirilmek istenmesi eğitim kurumlarını da olumlu yönde etkilemektedir. Sektöre kalifiyeli eleman yetiştirmek ve ülkenin turizmden en üst düzeyde yararlanabilmesi için turizm eğitimi veren ortaöğretim, önlisans, lisans ve lisansüstü seviyesinde kurumlar ülkenin çeşitli bölgelerinde faaliyete başlamıştır. Ayrıca, turistik bölgelerde yaşayan toplumun bilgi ve becerinin kazandırılması açısından eğitim önemli bir rol üstlenmektedir. Turistlerle daha iyi iletişim kurabilmek için bireylerin çeşitli lisan kurslarına gittiği ve kendilerini geliştirdikleri tespit edilmiştir (Evren, 2010: 27).

Eğitim turizm endüstrisinin temel unsurlarından biridir. Turizm endüstrisinin kalkınması adına nitelikli personele duyulan ihtiyaç günden güne artmaktadır. Türkiye’de turizmin kalkınması adına yapılmış olan çalışmalara bakıldığında zaman içerisinde çeşitli politikaların geliştirildiği görülmektedir. Değişim ve gelişim özelliği esas alınarak

yapılmış olan en önemli politik çalışma turizm alanında eğitim veren kurum/kuruluşların faaliyete geçmesinden kaynaklanmaktadır.

2.1. Eğitim Kavramı, Tanımı, Amacı, Önemi ve Özellikleri

Eğitim, genel anlamı ile bireyin belli amaçlar doğrultusunda kendisini yetiştirme sürecidir. Bu süreç itibariyle insanlarda kişilik farklılaşması meydana gelmektedir. Bu farklılaşma eğitim esnasında elde edilen bilgi, beceri, tutum ve değerler aracılığı ile gerçekleşmektedir. Günümüzde eğitim veren kurumlar bu öğrenmenin en önemli kısmını oluşturmaktadır. Ayrıca eğitim ailede, iş yerinde, askerde, ibadet yerlerinde ve insanların oluşturduğu çeşitli topluluklar içerisinde de yer almaktadır (Fidan ve Erden, 1998: 12).

Eğitim, bireye belirli amaçlar doğrultusunda birtakım davranış, yetenek, bilgi veya becerinin kazandırılması olayıdır. Eğitim, bireyin doğumundan başlayarak ölümüne kadar geçen sürede toplumda yer edinebilme, inancını ve kendini gerçekleştirmesinde etkili olan sosyal bir süreçtir. Eğitim, bireyin kendi yaşantısında belirlediği süreçte meydana gelen istendik değişimlerden ibarettir (Keskinkılıç, 2006: 5).

2.1.1. Eğitim Kavramı ve Tanımı

Eğitim insanlığın doğuşundan itibaren süregelen bir süreçtir. Günümüzde uygarlık düzeyi her ne olursa olsun her toplumda eğitim devam etmektedir. İnsanoğlu bir yönden ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli aletler geliştirmiş, diğer taraftan da toplumda bulunan çocuk, genç ve diğer yetişkinlere örgün olmayan bir eğitim vermiştir. “*Öğrenmenin olduğu her durumda, insan davranışlarını değiştiren bir eğitimden söz edilebilir*” (Varış, 1994: 8).

Eğitim ile ilgili yapılmış çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır; Eflatun’a göre eğitim; “*insana en iyi olgunluğu vermektir*”, J.J. Rousseau; “*çocukları yetiştirme ve insan yapma sanatıdır*”, E. Durkheim; “*sosyal olmayan nesli sosyalleştirmektir*”, Spencer; “*tam bir yaşayışa hazırlık*”, Gökalp; “*bir toplumda yetişmiş neslin yetişmekte olan nesle fikir ve hislerini aktarmasıdır*”, Yusuf Has Hacıp’e göre ise eğitim; “*olumlu davranışları kazanma ve bu şekilde hayata hazırlanma süreci*”dir (Keskinkılıç, 2006: 4).

2.1.2. Eğitimin Önemi, Amacı ve Özellikleri

Bireyin davranışlarında değişim meydana getirme sürecinde eğitim aynı zamanda işgücüne nitelik kazandırır ve üretimdeki emek faktörünün verimliliğini artırır (Evren, 2010: 37). Ayrıca yeni kuşakların, toplum yaşamında yerini almaya hazırlanırken gereken bilgi, beceri ve anlayış elde etmelerine, kişiliğini geliştirmelerine yardım etmek eğitimin önemli bir etkinliğidir.

Eğitimin amacı, toplumsal, kişisel ve ekonomik hayatın gereksinim duyduğu çeşitli beceri, bilgi, düşünme, sorun çözme ve aradığı bilgileri bulma yetilerine sahip bir birey yetiştirmektir. Yine eğitim, bireyin kişiliğinin gelişmesine yardım ederek topluma ve ülkesine duyarlı, uyumlu olması ve olumlu davranışlar kazanması olayıdır. Bunların yanında eğitim, insanlara mesleki bilgi, kazandırmaya ve onların üretken bireyler olmasına katkı sağlamaktadır (Özüpekçe, 2008: 62).

Tablo 7’de Türk milli eğitiminin temel ilkeleri verilmektedir. Milli eğitimin temel ilkeleri doğrultusunda eğitimin amacı; bireyin kişisel, ekonomik, sosyal ve ahlaki açılardan gelişmesine imkân sağlamaktır. Kapsamlı, çok boyutlu, laik, demokratik, planlı, sürekli, dinamik, amaca yönelik ve bütüncü bir unsur olan eğitim sadece belirli programlarla veya kurumlarla sınırlı değildir.

Tablo 7.
Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri

Genellik ve eşitlik	Karma eğitim
Ferdin ve toplumun ihtiyaçları	Demokrasi eğitimi
Yöneltilme Eğitimi hakkı	Laiklik
Fırsat ve imkân eşitliği	Bilimsellik
Sürekli	Planlılık
Eğitim kampüsleri ve okul ile ailenin her yerde eğitim	Atatürk İnkılâp, İlkeleri ve Milliyetçiliği

Kaynak: Özekin, 2010: 71

Eğitimin bireye kazandırdığı birtakım avantajları bulunmaktadır. Eğitimin sağladığı bu avantajlar karşısında çeşitli özellikleri bulunmaktadır. Bunlar (Ereş, 2007: 5);

- Eğitimin bir süreç olması,
- Eğitim bireyin belirli süre zarfında davranışlarına etki eder,
- Eğitimde birtakım amaç ve kazanım söz konusudur,

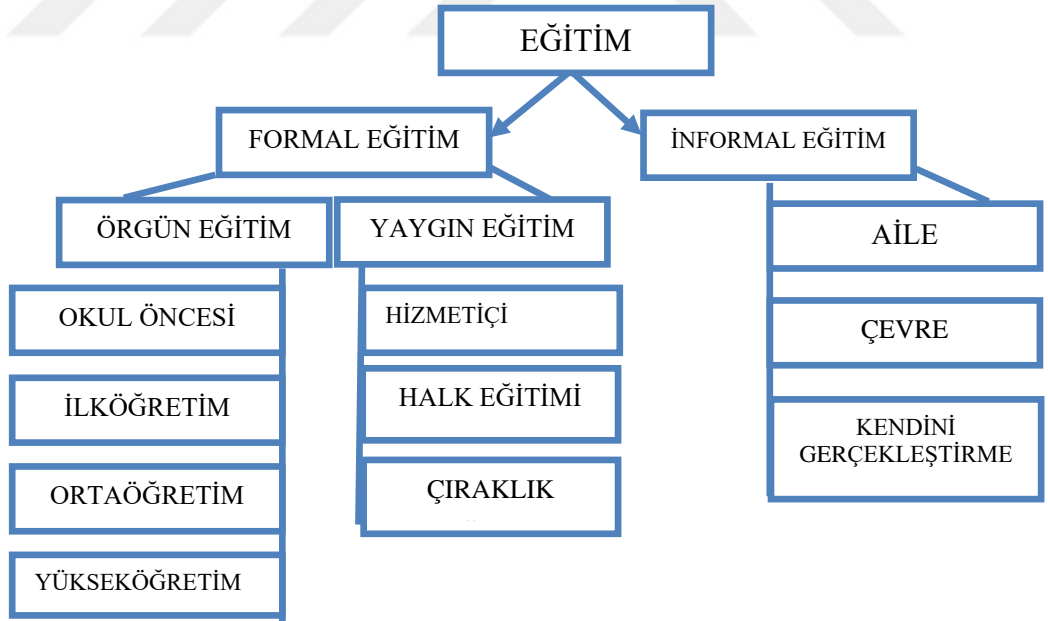
- Eğitim bireyin gelişmesinde olumlu etkilere sahiptir,
- Bireyin hayata hazırlanmasında önemli rol üstlenmektedir.

2.1.3. Eğitimin Türleri

Eğitimin içeriği bireyin yaşantısına göre farklılıklar göstermektedir. Bu farklılık formal ve informal olarak iki boyutta ele alınmaktadır. Eğitimde en önemli unsur süreçtir. Formal eğitim, belirlenen bir plan ve program düzeninde öğretim kanalı ile gerçekleşen eğitim türüdür. Günümüzde uygulanan sistem formal eğitim sistemidir (Aslan, 2010: 83).

2.1.3.1. Formel Eğitim

Önceden hazırlanmış olan belirli bir plan dahilinde yapılır ve öğretim yolu işe gerçekleşmektedir. Eğitim sürecinde plan, uygulama ve izlenme eğitimci tarafından yapılmaktadır. Formal eğitim, başlangıcından sona ermesine kadar kontrollü bir şekilde yürütülmekte ve bu sürecin çeşitli kademelerinde değerlendirilmeler yapılmaktadır (Fidan, 2012: 4). Formal eğitim örgün ve yaygın olarak ikiye ayrılmaktadır.

Şekil 1: Eğitim Türleri

Kaynak: Gürdoğan, 2010: 66

Şekil 1’de eğitimin formal ve informal eğitim olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Türkiye’de eğitim ile ilgili iki farklı seçenek bulunmaktadır. Bunlar, yaygın ve örgün

eğitim sistemidir. Formal eğitim, örgün ve yaygın olarak iki farklı sistem halinde verilirken informal eğitim ise aile, çevre ve kendini gerçekleştirme şeklinde verilmektedir.

a) Örgün Eğitim

Belirli yaş ve seviyedeki bireylere, amacına uygun olarak okul ortamında hazırlanmış programlar ile düzenli olarak verilen eğitim sistemidir. Türk eğitim sisteminde örgün eğitim kademeleri okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimi kapsamaktadır (Ertekin, 2009: 93). Bu bağlamda örgün eğitim sisteminin üç temel unsurun olduğu görölmektedir. Bunlar, aynı yaş grubuna sahip olan bir grubun olması, daha önceden amacı belirlenen eğitim sisteminin olması ve eğitim görülen kurumun bu sistemi düzenli olarak vermesi şeklinde ifade edilmektedir.

b) Yaygın Eğitim

Daha önce örgün eğitim sistemine dâhil olmamış, bu sistemin alan, eğitimin herhangi bir basamağında bulunmuş olan, bu basamaktan ayrılan ya da bu basamağı tamamlayan kişilere; ilgileri, talepleri ve yetenekleri göz önüne alınarak sosyo-ekonomik ve kültürel alanda gelişimlerini sağlayıcı etkinliklerin tümüdür.

Yaygın eğitim, toplumun ihtiyaçlarını fertlerin ilgi, istek ve hizmet anlayışlarına göre dinamik hale getirmek amacıyla belli programlar halinde sunulan bir eğitim sistemidir. Başka bir deyişle yaygın eğitim; örgün eğitimden yararlanamamış veya çeşitli konularda yeniden eğitim almak isteyen bireyler için düzenlenen öğretim etkinlikleridir. Yaygın eğitim, mesleki eğitimler, hizmetiçi eğitimler, seminerler, halk eğitim merkezlerinde düzenlenen kurslar ile akşam okulları veya televizyon aracılığı ile gerçekleştirilen açık öğretim okullarını kapsamaktadır (Uzun, 2009: 71).

2.1.3.2. İnfomal Eğitim

Kişilerin karşılaştığı durum ve içerisinde bulunduğu toplum veya grup ile etkileşimde buldukça, farkında olmadan yeni şeyler öğrenmesidir. Yaşam içinde kendiliğinden oluşan, kültür ve demografik faktörlerle şekillenen olağan bir süreçtir. Burada öğrenme amaçlı ve planlı değil, gelişigüzel şekilde ilerlemektedir (Pehlivan, 2008: 80). İnfomal

eğitim bireyin doğumundan başlayarak yaşamı boyunca s¼rekli ¼ęrenme evresi geğirmektedir.

2.2. Mesleki Eğitim ve Turizm

Turizmi gelişmekte olan ¼lkeler turizme yoğunlaşarak ekonomide varlık yaratmayı amaçlamaktadır. Ancak biręok araştırmacı turizmi gelişmekte olan ¼lkelerde hali hazırda biręok vasıfsız personelin bulunduğunu ifade etmektedir. Bu durumun eğitim yoluyla giderilebileceği s¼ylenmektedir. B¼ylece bu bilgi ve becerinin kazandırılmasında eğitimin ęok ¼nemli bir yer edindiğini ifade etmektedirler (Wall, 1996). D¼nyada turizm eğitimi veren kurumların sayısı ¼nemli ¼lę¼de nitelikli iřę¼c¼ taleplerini karşılamak için son on beş yıl içinde ęeřitlilik kazanmıştır. Sekt¼re giren ¼ęrencilerin son derece rekabetęi ve zorlu şartlarla y¼zleřebilmesi için farklı becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu durumda, eğitimde bilgi ve beceri b¼y¼k bir ¼nem taşımaktadır (Daniel vd., 2017).

Eğitim, işletmelerde hizmet kalitesine yansıyan en ¼nemli etmendir. Personelin nitelikli olması hizmet sunumunun kalitesi ve turizm end¼strisinin piyasadaki rol¼ ile paralellik g¼stermektedir. Turizm end¼strisinde sunulan hizmetin kalitesi, işletme iğerisindeki iřę¼c¼ ile doğru orantılıdır. Turistik ¼r¼n alan kişiler, psikolojik olarak tatmin olma ihtiyağı duyarlar (Evren, 2010: 38). Mesleki alanda turizm eğitiminin ęeřitli amaçları bulunmaktadır. Hem nitelikli personel yetiştirmek hem de turizm end¼strisini kalkındırmak için mesleki eğitim b¼y¼k bir ¼nem taşımaktadır. Personel eğitiminin yanı sıra toplumda olumlu turizm bilinci yaratmak ancak eğitim yoluyla m¼mk¼nd¼r.

Mesleki turizm eğitiminin amaçları aşağıdaki gibidir (Hacıoğlu vd., 2008: 15);

- Turizm end¼strisinin kalkınmasına yarar sağlamak,
- Turizm end¼strisine nitelikli personel yetiştirmek,
- Sekt¼r¼n ekonomik alanda b¼y¼medeki konumunu ve ¼nemini arttırmak,
- Toplumda doğal, tarihi ve k¼lt¼rel değerlere sahip ęıkabilecek turizm bilinci yaratmak,
- Turizm end¼strisinde ęalıřanların mesleki alanda donatılması,

- İşletmelerde çalışan personelin nitelikli hale getirilmesi,
- Alanında uzmanlaşmış eğitmenler yetiştirmek.

Değişik kültürden insanların etkileşimde bulunduğu turizmde, mesleki turizm eğitimi ön plana çıkmaktadır. Turist kabul eden toplumlar turistler ile etkileşimleri sonucu kendi kültüründen vazgeçerek turist kültürünü yaşayabilmektedir. Toplumun bu durum karşısında turizm alanında bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Toplumda turizm bilincinin benimsenmemesi çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Turistleri ekonomik bir getiri olarak görerek farklı fiyat politikalarının uygulandığı görülmektedir. Turizm endüstrisinde yer almadıkları halde turistler ile doğrudan iletişimde bulunanların bilinçsizce yapılacak olan olumsuz davranışlar çeşitli problemler yaratabileceği bilinmektedir. Bu durum karşısında toplumun turizm konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Turizm endüstrisinde turizm bilinci mesleki eğitime olan ihtiyacı ön plana çıkarmaktadır. Turist kabul eden bölgedeki halkın, turizm konusunda bilinçlendirilmesini amaçlayan eğitim, Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür, Turizm ile Çevre Bakanlıkları ve turizmle ilgili meslek kuruluşları tarafından verilmektedir (Temizkan, 2010: 38).

Türkiye’de Bakanlıklar tarafından yürütülen mesleki eğitim projeleri kapsamında, bir dizi seminer ve toplantılar yapılmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığınca yürütülen kamu kurum/ kuruluşlarının yönetici, belediye çalışanları ve turizm ile ilgili kurum çalışanlarının bilgilendirilmesini amaçlayan, “bölgesel eğitim seminerleri” düzenlenmektedir. Gelen turistlerle doğrudan ilişki içerisinde bulunan bölge esnafının, “esnaf-turist ilişkileri bilgilendirme semineri”, turistik bölgelerde görev yapan emniyet personelinin, “jandarma bilgilendirme seminerleri”, gençlik turizminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla düzenlenen, “gençlik turizmi bilgilendirme seminerleri” yaygın turizm eğitimi kapsamında yer almaktadır (Tutan, 2010: 27). Mesleki turizm eğitimi kamu ve özel kurum/kuruluşlar tarafından verilmekte, Türkiye ve dünyada büyük bir önem taşımaktadır.

2.3. Turizm Eğitimi Kavramı, Tanımı, Amacı, Önemi ve Özellikleri

Araştırmacılar 21. Yy’ın en büyük ve hızla gelişen endüstrinin turizm endüstrisi olduğunu ifade etmektedir. Turizm emek-yoğun bir sektör olmasından dolayı uluslar-

arası rekabet piyasasında daha fazla gelir elde etme, ülkeye gelen misafire işletmelerde verilen hizmetin kalitesiyle doğru orantılıdır (Temizkan, 2010: 34). Turizm endüstrisinde işletmelerin birbirlerine üstünlük sağlamasının en önemli unsuru sunulan hizmetin kalitesidir. Misafire sunulan hizmetin beğenilmesi veya memnun kalınması için işgücü personelin bilgi veya gerekli yetenek/donanıma sahip olması ile doğru orantılıdır (Tutan, 2010: 22).

2.3.1. Turizm Eğitimi Kavramı ve Tanımı

Turizm eğitimi, “bir toplumdaki bireylerin, meslek sahibi olabilmeleri için bilgi, beceri ve pratik yeteneğini kazandırmasıdır. Bireyin kabiliyetlerini fiziksel, entelektüel, duygusal, sosyal ve ekonomik yönden geliştirme süreci” şeklinde tanımlanmaktadır. Kısaca turizm eğitimi, “ferde iş yaşamındaki belli bir meslek ile ilgili, beceri ve iş alışkanlığı kazandıran ve ferdin yeteneklerini çeşitli yönleri ile geliştiren eğitim sürecidir” (Çevik, 2012: 71).

Turizm endüstrisinde eğitim, sektörün ihtiyacı doğrultusunda bireye mesleki, ahlaki, sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik alanda verilmektedir. Turizm endüstrisi, dünya genelinde popüler bir endüstri olmaya devam etmektedir. Turizm endüstrisinin popüler olmasındaki en temel etmen şüphesiz eğitimidir. Turizm eğitimi toplumun tüm kesimine hitap etmektedir. Turizmde mesleki eğitimin yanı sıra sosyo-kültürel, ekonomik, psikolojik, genel kültür ve dil eğitimi gibi çeşitli alanlarda eğitim verilmektedir.

Turizm endüstrisinde misafirin memnuniyeti ve sunulan hizmetin beğenilmesi nitelikli işgücü ile mümkündür. Bu bağlamda turizm işletmelerinde kaliteli hizmetin sunulması nitelikli işgücü ihtiyacını gerektirmektedir. Nitelikli işgücü ihtiyacı eğitim ile giderilmektedir (Görkem, 2011: 22). Ekonomik ve sosyal kalkınmaya önem veren ülkelerin uluslararası turizm piyasasında daha fazla pay sahibi olmak istemeleri, turistlere sundukları hizmet kalitesi ile doğru orantılıdır.

2.3.2. Turizm Eğitiminin Amacı ve Önemi

Turizm eğitimi, turizmin var olduğu bölgenin kalkınması adına önem arz etmektedir. Bu gelişim esnasında eğitimin rolü, nitelikli personel yetiştirmek ile paralellik göster-

mektedir. Bu durumda turizm endüstrisinde gelir elde etmek isteyen ülke veya işletmeler nitelikli personele ihtiyaç duymaktadır.

Turizm eğitiminin temel ilkesi turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu nitelikte işgücü personeli sektöre kazandırmaktır. Turizm eğitimi, ülkenin kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Turizm eğitimi veren örgün eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler mezun olduktan sonra çeşitli birimlerde üst veya orta düzeyde yöneticilik yapabilmektedir. Bunun yanında sektörde bulunmak istemeyen öğrenciler, eğitimlerini bir üst kademeye taşıyarak lisansüstü eğitimden sonra araştırmacı veya eğitimci olarak yükseköğretim bünyesinde çalışabilmektedir.

Turizm eğitiminin amacı şunlardan oluşmaktadır (Kınay, 2012: 30);

- Sektörün ihtiyacı doğrultusunda turizm eğitiminin çeşitlendirilmesi, nitelik ve nicelik bakımından hedefe ulaşılması,
- Öğrencilere, mezun olduklarında turizm sektöründe istihdam edilmelerini sağlayacak mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışların kazandırılması,
- Eğitim yoluyla teorik ve pratik ilişkinin kurulması,
- Turizmde yer alan konaklama, yiyecek- içecek, ulaştırma işletmelerinde hizmet verecek üst ve orta düzeyde yöneticilerin yetiştirilmesi,
- Örgün ve yaygın eğitimde bütünlüğün sağlanması,
- Eğitim standardı geliştirilerek, ülke genelinde geçerli olacak belgelendirme ve sertifikasyona geçişin kolaylaştırılması,
- İlgili bakanlık, kuruluş ile özel sektörün dâhil olduğu sürekli sorumluluğa dayanan iş birliğinin geliştirilmesi ve koordinasyonun sağlanması,
- Turizm alanında araştırma ve uygulama yapan kamu kurum/kuruluşlar ile araştırma birimlerine, uzman ve araştırmacıların yetiştirilmesi,
- Turizmin ekonomik kalkınmadaki önemini aktırarak, turizm endüstrisinin gelişimine katkıda bulunulması,
- Topluma turizm bilincinin kazandırılması ve turizme olan ilginin arttırılması,

- Turizm endüstrisinde çalışanlara mesleki formasyonun kazandırılması.

Sezgin (1995)'e göre ise, turizm eğitiminin amaçları şunlardır (Üzümcü ve Bayraktar, 2004: 80);

- Turizm endüstrisinin kalkınmasına yarar sağlamak,
- Endüstriye bilgili ve becerikli eleman yetiştirmek,
- Sektörün sosyo-ekonomi alanında kalkınmadaki konumunu ve önemini anlatmak,
- Sektör içerisinde aktif çalışan personele mesleki bilgi ve becerinin kazandırılması,
- Turizm endüstrisinde çalışan işgücünün kabiliyetini yükseltmek,
- Turizm eğitiminin içeriği sektörün ihtiyacı doğrultusunda belirlenmelidir.

Turizmde eğitimin amacı, halk üzerinde turizm bilinci oluşturmak, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması gerektiğini, ülkeye gelen misafir veya turiste karşı din, dil, ırk, statü ve ekonomik düzeyine bakılmaksızın eşit davranılmasını ve misafirperverliğe dayalı bir kişilik düzeni oluşturmayı amaçlamaktadır (Tolay, 2011: 85). Turizm eğitim ve öğretim programlarının amacı, öğrencileri ön büro, mutfak yiyecek içecek ve servis ile ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırarak onları konaklama tesislerinin ve restoranların servis sorumluluğunu rahatlıkla üstlenebilecek düzeye getirmektir (Olcay, 2011: 74).

2.3.3. Turizm Eğitiminin Özellikleri

Turizm endüstrisinde eğitimin rolü yüksektir. Bu bağlamda işletmeler çeşitli kurum/kuruluşlarda turizm eğitimi gören personeli bünyesinde barındırmak istemektedir. Nitelikli personel önce işlemenin hizmet kalitesine daha sonra bölgenin turizm alanında kalkınmasını sağlamaktadır. Turizm eğitimi son yıllarda çeşitli ülkelerde büyük bir ivme kazanmaktadır. Turizme katılma arzusu gün geçtükçe cazibeli bir hale gelmektedir. Özellikle turistler seyahat etmek istediği bölgeyi seçerken önce bölgenin çekiciliğini daha sonra da işletmenin hizmet kalitesini göz önüne almaktadır. Bu bakımdan turizm endüstrisinde eğitim temel unsurlardan biridir.

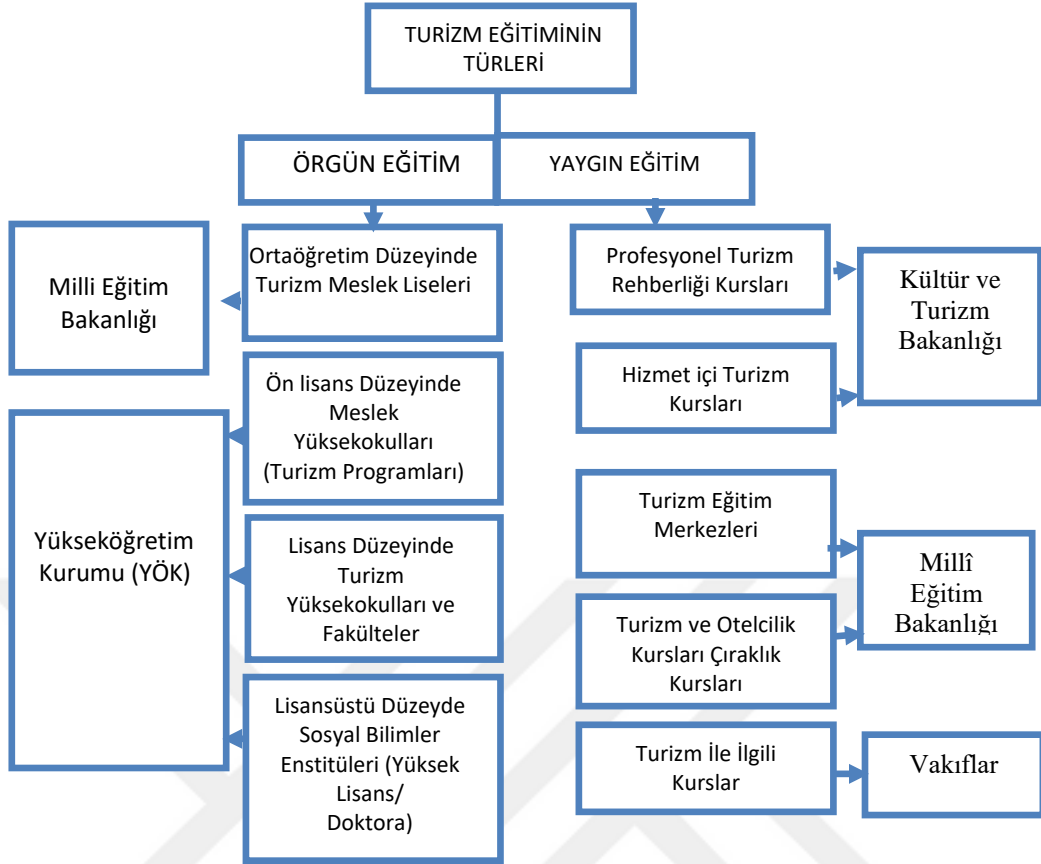
Turizm eğitiminin özellikleri şunlardır;

- Turizmin doğal ve tarihi değerlerinin korunmasını sağlamaktadır,
- Bireylere iş veya hayat yolunda bilgi veya tecrübe kazandırmaktadır,
- Turizmin doğal kaynaklarının korunması ve bununla beraber sürdürülebilir turizm eğitimini kazandırmaktadır,
- Turizm endüstrisinde karşılaşılan sorunlara çözüm bulmak, değerlendirmek ve kontrol altına alınmasını sağlamaktadır,
- Endüstride güçlü ve dinamik bir anlayışa sahip olunmasını sağlamaktadır.

2.3.4. Turizm Eğitiminin Türleri

Turizm eğitimi farklı seçeneklerini bünyesinde bulunduran kurum/kuruluşlar tarafından verilmektedir. Türkiye’de 1980’li yılların ortalarına doğru turizmin gelişmesi ile birlikte turizm eğitimi ile ilgili kararlar alınmış ve aynı amaca hizmet eden ancak turizmin farklı alanlarına işgücü eğiten kurum/kuruluşlar açılmıştır. Halen Türkiye’de çok önemli bir yere sahip olan turizm eğitimi veren bu kurumlar alanında birçok uzman ve iş gören yetiştirmektedir.

Şekil 2’de Türkiye’de turizm eğitimi veren kurum/kuruluşlar verilmiştir. Buna göre Türkiye’de çeşitli boyutlarda turizm eğitiminin verildiği görülmektedir. Turizm eğitimi, çeşitli alanlarda uzman kişiler tarafından verilmektedir. Yaygın ve örgün olmak üzere iki farklı şekilde verilmektedir. Örgün turizm eğitimi Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) veya Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından uygulandığı görülmektedir. Yaygın eğitim ise, daha çok Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar ve MEB tarafından verilmektedir. Örgün eğitimde verilen turizm eğitiminin asıl amacı sektöre nitelikli işgücü personelin yetiştirilmesi, diğer amaç ise akademik açıdan alanında uzman eğitimcilerin yetiştirilmesidir. Ancak yaygın eğitim düzeyinde uygulanan turizm eğitiminin sektöre nitelikli eleman yetiştirmek gibi tek bir amacı bulunmaktadır.

Şekil 2. Türkiye’de Turizm Eğitiminde Örgün ve Yaygın Eğitim

Kaynak: Erdurur, 2012: 87

2.3.4.1. Yaygın Turizm Eğitimi

Yaygın turizm eğitimi, toplumda turizm bilinci oluşturmak ve sektörün ihtiyacını karşılayacak personel yetiştirmek için her yaş ve seviyedeki bireylere yönelik olarak verilen mesleki turizm eğitim kurslarını kapsamakta, bu kurslar sonucunda başarı gösterenlere sertifika veren bir eğitim sistemidir.

Tablo 8.
Türkiye’deki Yaygın Turizm Eğitimi Veren Kurum/Kuruluşlar

Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı Yaygın Eğitim Dairesi Başkanlığı Turist Rehberliği Dairesi Başkanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş-Kur İşgücü Uyum Dairesi Başkanlığı AB Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi Başkanlığı Sosyal Kuruluşlar, Üniversiteler, Belediyeler, Sendikalar Özel Eğitim Kurumları, İşletmeler	Millî Eğitim Bakanlığı Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Dairesi Başkanlığı Açık öğretim Fakültesi
--	--

Kaynak: Hacıoğlu vd., 2008

Tablo 8’de Türkiye’de yaygın turizm eğitimi veren kurum/kuruluşlar verilmektedir. Türkiye’de farklı birimlerde çeşitli alanlarda turizm eğitimi verilmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın öncülük ettiği bu kurumların amacı turizm endüstrisine nitelikli işgücü personel yetiştirmektir. MEB ve YÖK dışında Türkiye’de çeşitli kurumlarda yaygın turizm eğitimi verilmektedir. Turizm eğitimi veren kurum/kuruluşların asıl amacı, sektöre nitelikli personel yetiştirmek ve sektörün ekonomik gücünü en üst seviyeye çıkarmaktır.

Yaygın turizm eğitimi kapsamında Türkiye’de turizm endüstrisinin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü kısa sürede yetiştirmek amacıyla Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri içerisinde faaliyet gösteren Yetişkinler Otelcilik ve Turizm Eğitim Merkezleri; resepsiyon, servis, mutfak, kat hizmetleri, seyahat acentacılığı, animasyon, turizm işletmeciliği gibi alanlarda meslek kursları açılmaktadır (Türkseven, 2012: 40). Endüstride işgücü ihtiyacını gidermek amacıyla, bakanlık tarafından 2006 yılında Millî Eğitim Bakanlığı’na devredilen Turizm Eğitim Merkezleri işletmede faaliyet gösteren departmanlar için nitelikli eleman yetiştirmek amaçlanmıştır (Tahtaloğlu, 2012: 71). Türkiye’nin 2023 Turizm Stratejisi’nde yaygın turizm eğitimi hususuna ve bu konuda yapılması gereken eylemlere değinilmiştir. Buna göre; turizm endüstrisinde toplumun bilinç düzeyinin geliştirilmesi eğitim programları uygulanarak bu durumun düzeltilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bireylerin sektördeki bilgi ve becerilerinin artırılmasına ilişkin çeşitli faaliyetler düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Ergün, 2013: 37).

2.3.4.2. Örgün Turizm Eğitimi

Örgün turizm eğitiminin amacı, turizm endüstrisinin faaliyet alanları için bilgili, becerili, yetenekli, verimli ve bilinçli elemanlar yetiştirmektir. Örgün turizm eğitimindeki diğer bir amaç ise akademik personel ihtiyacının karşılanmasıdır. Turizm eğitimi, işletmelerin ve eğitim kurumlarının ihtiyaç duyduğu alanda personelin yetişmesi için eğitim kurumlarına ihtiyaç vardır. Bu durumda MEB ve YÖK’e bağlı olarak açılan ve halen Türkiye’nin 81 ilinde turizm eğitimi veren kurum/kuruluşlar mevcuttur.

Tablo 9.
Türkiye’deki Örgün Turizm Eğitimi Veren Kurumlar

MEB	YÖK
Anadolu Ticaret Meslek Liseleri Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri Anadolu Meslek Liseleri Özel Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri Teknik ve Mesleki Liseler	Meslek Yüksekokulları Lisans Düzeyinde Yüksekokullar Fakülteler Lisansüstü (YLS, DR)

Kaynak: Hacıoğlu vd., 2008

Tablo 9’da Türkiye’de örgün turizm eğitimi veren kurumlar aktarılmıştır. Turizm eğitiminin ortaöğretimden başladığı ve çeşitli amaçlar doğrultusunda farklı kurumlarda bu eğitimin devam ettiği görülmektedir. Turizm eğitimin asıl amacı çeşitli alanlarda nitelikli işgücü yetiştirmektir. Bu durumda MEB bünyesinde turizm eğitimi veren okullar açılmıştır. Bununla beraber bilimsel alanda akademik personel ihtiyacının karşılanması için YÖK bünyesinde üniversitelerde çeşitli kademelerde turizm eğitimi verilmektedir.

2.4. Turizm Eğitiminin Gelişimi

Turizm ve seyahat endüstrisinin dünya ekonomisindeki yeri giderek önem kazanması, iş amaçlı yapılan seyahatler ve turistik organizasyonlar, tatil amaçlı turistik geziler, insanların değişik ülkelerdeki kültürel etkinlikleri ve değerleri görmek amacıyla yapmış oldukları seyahatlerden ortaya çıkan etkileşimlerdir. Turizmin gelişmesi gerek konaklama gerekse yiyecek- işletmelerinin kurulmasına ve bu bağlamda sektörün ihtiyaç duyduğu işgücü ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. İşletmelerde nitelikli işgücüne duyulan ihtiyaç hükümet tarafından görülmüş ve bu alana yönelik çeşitli kurum/ kuruluşlar faaliyete geçirilmiştir. Hizmet sunumunda yaşanan sorunlar, işletmeye gelen turistler ile iletişim problemlerinin meydana gelmesi ve çeşitli departmanlarda uzman personelin görevlendirilmesi açısından turizm eğitimi son yirmi yıl içerisinde önemli derecede gelişme göstermektedir.

2.4.1. Dünyada Turizm Eğitiminin Gelişimi

Dünyada son çeyrek yüzyılda teknoloji, boş zaman, merak ve milli gelirden yaşanan artış ile birlikte seyahat eden insan sayısı artmış, ülkelerin kalkınmasında turizm kilit sektörlerden biri haline gelmiştir. Ülke ekonomisinde turizm gelirindeki pay her geçen

gün artış göstermektedir (Arıcı, 2011: 66).

Turizm, dünyanın en büyük sosyo-ekonomik sektörlerinden biri ve uluslararası ticaretin önde gelen bileşenleri arasında yerini almıştır. 1997'de 612 milyon uluslararası turist varışı 443 milyar dolar döviz kazandırdı. 2020 yılına kadar yaklaşık 1,8 milyar uluslararası turistin seyahat edeceği ve turizm gelirinin 2 trilyon dolara ulaşacağını düşünülmektedir. İç turizmin uluslararası düzeyde yaklaşık on kat olduğu tahmin edilmektedir (UNWTO, 2001). Dünya turizmi Japonya, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın sanayileşmiş ülkeleri dünya turist ortalamasının %80'ini oluşturmaktadır. Ekonomik büyüme ve yükselen yaşam standartları, hükümetlerin ilan ettiği politik amaçlar olmuştur. Buna göre, tüketime bilinçli bir vurgu yapılmıştır (Burkart ve Medlik, 1981).

Turizm endüstrisindeki en önemli unsurlarından biri mesleki turizm eğitimidir. Turizmin geliştiği ülkelerde eğitim önemli bir yere sahiptir. Turizm endüstrisinde eğitim ülkelerin kalkınması için büyük bir önem taşımaktadır. Turizm endüstrisinde işletmeler nitelikli personel bulmak için eğitim kurumları ile iş birliği yapmaktadır. Böylece son yıllarda yetişmiş insan gücü giderek önem kazanmaktadır. İyi derecede yabancı dil bilen, teorik ve pratik bilgi ile donatılmış, bilgi ve becerisi yüksek turizm çalışanları ile çeşitli branşlarda uzmanlaşmış orta ve üst düzey yöneticilerin yetiştirilmesi ülkeler için büyük önem taşımaktadır.

2.4.1.1. Fransa'da Turizm Eğitimi

Fransa'da turizm verilen eğitim sistemi bilgi ve becerilere göre 4 farklı şekilde gruplandırılmaktadır. İlk grup temel, ikinci orta, üçüncü ileri iken dördüncü seviye ise üniversite bünyesinde verilen turizm eğitimidir. Fransa'da temel seviyede turizm eğitimi veren programların amacı, kalifiyeli işçi yetiştirmektir. Bu programlarda turizm endüstrisinde çalışabilecek personel yetiştirilmektedir. Fransa'da temel seviyede turizm eğitimi üç şekilde verilmektedir. Birincisi, kısa süreli kurslar "Centre de Formation d'Apprentis C.F.A", çıraklık eğitim merkezi, ikincisi, meslek liselerinde ve üçüncüsü ise yükseköğrenim düzeyinde verilen turizm eğitimidir. Her üç eğitim kurumunda da mutfak ve servis alanları olmak üzere farklı iki alanda eğitim verilmektedir. Bu seviyede eğitim pratik/uygulamalı olarak verilmektedir (Gharamaleki, 2011: 30).

Orta seviyede turizm eğitimi veren programların amacı sektörde çalışabilecek yönetici yetiştirmektir. Orta derecedeki turizm eğitim programlarında eğitim mutfak bölümü ve servis bölümü olarak iki farklı türde verilmektedir. Bu programları başarıyla tamamlayan öğrenciler A-seviyesi yani “Baccalauréat Professionnel de Restauration” denilen bu sertifika alınmaktadır. Fransa’da ileri seviyede turizm eğitimi veren programların amacı ileri düzeyde uzmanlar yetiştirmektir. İleri seviyede turizm eğitimi mesleki otel liselerinde verilmektedir. Bu okullardan mezun öğrenciler “Brevet de Technicien Supérieur d’Hôtellerie” yani “ileri otelcilik uzmanı” derecesini almaya hak kazanmaktadır (Demirkol ve Pelit, 2002). İleri seviyede turizm eğitimi veren okullarda iki bölüm bulunmaktadır.

- Otel Pazarlama ve İşletme Bölümü,
- Mutfak Sanatları bu bölümde verilen eğitimin %50’si uygulamalı, %50’si ise teorik derslerden oluşmaktadır.

Fransa’da dördüncü ve son seviyede turizm eğitimi üniversitede verilmektedir. Turizm eğitimi veren çeşitli okul, kolej ve üniversiteler bulunmaktadır. Bu okullara teknik ve klasik diğer liselerden mezun olanlar yerleşebilmektedir. Ancak klasik liselerden mezun olan öğrenciler 1 yıl süreli “seviye tespit” sınıfında okumak zorundadırlar. Üniversite düzeyinde turizm eğitimi, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilmektedir. Turizm eğitimi veren programların sayısı son 10 yıl içerisinde büyük artış göstermiştir (Ağaoğlu, 1991: 62).

2.4.1.2. ABD’de Turizm Eğitimi

Yerine getirilmesi zorunlu olmayan bir milli eğitim sistemi bulunmayan ABD’de her eyalet yönetimi ve meclisi eğitim programını kendi belirlemektedir. Tek merkezden gelen otoriter bir yapı bulunmamakta ve yerel yönetim, okul aile birliği, sivil toplum kuruluşu, öğretmen, öğrenci ve velilerin her aşamada sorumluluk aldıkları çok merkezli bir eğitim sistemi bulunmaktadır. Amerikan eğitim sistemi katı bir müfredat ile ezbere dayalı bir eğitim felsefesi yerine, uygulama ağırlıklı, sınıf içinde münazara ile tartışmalara açık bir eğitim sistemi uygulanmaktadır. Bu duruma bağlı olarak öğrencilere araştırma alışkanlığının kazandırıldığı bir sistem bulunmaktadır. Bu sistem ile

öğrencilerin aktif olarak derslere katılmaları sağlanmaktadır (Olçay, 2011: 74). Temel olarak yedi alanda mesleki eğitim temel programı uygulanmaktadır (Telci, 2011: 58).

- Tarım
- Pazarlama ve dağıtım
- Sağlık meslek
- Ev ekonomisi
- İş ve ofis
- Teknik eğitim ve turizm
- Ticaret ve endüstri

ABD’de ilköğretimden başlayıp devam eden ve 12 yıl süren eğitim sistemi ortaöğretimde sona ermektedir. Okul öncesi eğitimi 1 ile 3 yıl arasında değişmektedir. Ortaokul 3+3 veya 2+4 olacak şekilde liselerde eğitim verilmektedir. 1.sınıftan başlanıp 12.sınıfa kadar devam eden eğitim sistemi lise eğitimi olarak adlandırılmaktadır. Meslek okullarının veya çok kapsamlı 11. ve 12. sınıflarda temel becerilere yönelik eğitim verilmektedir.

Tablo 10.
Amerikan Eğitim Sistemi

4-5 Yaş	Yuva
6. Yaş 1. Sınıf 7. Yaş 2. Sınıf 8. Yaş 3. Sınıf 9. Yaş 4. Sınıf 10. Yaş 5. Sınıf	İlkokul
11. Yaş 6. Sınıf 12. Yaş 7. Sınıf 13. Yaş 8. Sınıf	Ortaokul
14. Yaş 9. Sınıf 15. Yaş 10. Sınıf 16. Yaş 11. Sınıf 17. Yaş 12. Sınıf	Lise

Kaynak: Telci, 2011

Liseyi bitiren öğrenciler, sertifika ya da diploma programları ile turizm ya da farklı alanlarda kısa süre içinde uygulamalı eğitim alarak iş hayatına atılabilir, teknik enstitülere, meslek yüksekokulları veya üniversitelerde eğitime devam edebilirler. Meslek yüksekokul eğitimini seçenler 2 sene süren eğitimlerini devlet destekli veya özel olan "Community College" ya da "Two-Year College" adı verilen okullarda devam ederler. "Community College"lar ise devlet okullarıdır. Burada 2 sene eğitim alan öğrenciler devam ettikleri bölüm ile ilgili önlisans diploması (Associate Degree) almaya hak kazanırlar. Eğitimlerine devam etmeyi seçen öğrenciler aldıkları kredileri üniversiteye transfer ederek, Önlisans diplomasının üzerine sene daha okuyarak lisans diploması (Bachelors Degree) alırlar.

Lisans diploması alan öğrenciler eğer eğitimlerine devam etmek isterlerse 1 veya 2 sene daha eğitimlerine devam ederek Masters Degree/Yüksek Lisans Diploması almaya hak kazanırlar. Ayrıca "Graduate Certificate" ve "Graduate Diploma" programları da yine üniversite sonrasında devam edilen sertifika ve diploma programlarıdır. Bu programların kabul koşulları yüksek lisans programlarına göre daha kolaydır ve pratik eğitim odaklıdır. Yüksek lisans diploması alan öğrenciler doktora programlarına devam edebilirler. Bazı üniversiteler ve bazı bölümler lisans diploması almış öğrencileri direkt doktora programlarına kabul etmektedirler. Bu programlarda yüksek lisans ve doktora programları birlikte alınmaktadır. Doktora programlarının ilk 2 yılı sınıfta ve seminerlerle geçer. Geri kalan senelerde ise öğrenciler (1 ya da 2 sene) araştırma ile geçer. Öğrencilerden kendi teorilerini geliştirmeleri ve ispatlamaları gerekmektedir (Telci, 2011: 62). Turizm alanında verilen eğitim lisans ve yüksek lisans alanında büyük bir öneme sahiptir. Lisans eğitimi 3 yıl sürmektedir. Lisans alanında turizm eğitiminin, Rekreasyon, Misafirperverlik veya Konukseverlik, Spor Turizmi veya Turizm İşletmeciliği alanında olduğu bilinmektedir.

2.4.1.3. İspanya'da Turizm Eğitimi

İspanya'da turizm eğitim sistemi, 4 farklı grupta verilmektedir. İlki temel, ikinci orta, üçüncü ileri düzey iken dördüncü seviyede verilen eğitim sistemi ise üst seviye yani üniversite bünyesinde verilen eğitim sistemidir (Yıldız, 2012: 72). İspanya'da temel seviyede turizm eğitimi veren programların amacı, sektöre nitelikli eleman

yetiştirmektedir. Bu programlarda turizm endüstrisinde çalışabilecek en alt seviye personel yetiştirilmektedir. Bu programlara, orta öğrenimlerini tamamlamamış veya tamamlayamamış öğrenciler kayıt yaptırabilirler. Mesleki eğitim merkezlerinde yürütölmekte olan bu programda eğitimin 1000 saatlik bölümü teorik eğitimin alındığı okulda ve 400 saatlik bölümü, ise iş başı eğitim şeklinde özel sektörde yapılmaktadır (Karakaya, 2012: 63).

Eğitim süresini okulda ve uygulamalı eğitimde başarıyla tamamlayan öğrenciler, temel seviyede eğitimlerini tamamladıklarına dair verilen sertifikalar ile nitelikli iş görenler olarak turizm sektöründe çalışmaya başlamaktadır. Orta seviyede turizm eğitimi, zorunlu eğitim sonrası orta seviyedeki mesleki eğitim okullarında verilmektedir. Turizm eğitimi almak isteyen öğrencilerin bu okullara devam etmelerinin ilk şartı, 16 yaşında sona eren zorunlu eğitimlerini tamamlamaları gerekmektedir. Orta derecede mesleki eğitimin süresi meslek okullarının çeşitlerine göre 1300 saatle 2000 saat arasında değişiklik göstermektedir. Orta derecedeki mesleki eğitim programlarında turizm eğitimi üst sınır olan 2000 saatlik yani 2 yıllık bir eğitim programında verilmektedir. Öğrenciler bu 2000 saatlik programın 1600 saatini akademik eğitim olarak okullarda ve geri kalan 400 saatlik bölümünü de özel sektörde çalışarak tamamlamaktadır. Belirli programlar dahilinde teorik eğitim süresi içinde ya da bitiminde staj imkânları eğitim kuramlarınca sağlanmaktadır. Orta derecedeki turizm eğitim programlarında, eğitim iki farklı bölümde verilmektedir (Giray, 2010: 93).

İleri seviyede turizm eğitimi alabilmek için gerekli nitelikleri sağlayamayan öğrenciler, bu okullardan uzman derecesini alarak mezun olur ve turizm sektöründe çalışma hakkı elde etmektedir. İspanya'da üniversite seviyesinde turizm eğitimi tek bir diploma vermeye yöneliktir. 3 yıl süren bu yükseköğretim programı ile tüm turizm sektörü tek başlık altında toplanmaya çalışılmıştır. İspanya'da ileri seviyede turizm eğitimi 4 farklı programda sürdürölmektedir (Demirkol ve Pelit, 2002);

- Aşçılık Programı
- Otel İşletmeciliği
- Seyahat Acentacılığı Programı

- Turistik Ticaret

2.4.1.4. Çin Halk Cumhuriyeti’nde Turizm Eğitimi

Çin’in giderek artan ekonomik büyümesi araştırmacı ve uygulamacıların dikkatini çekmektedir. Sürekli gelişmekte olan ekonomi ve turizm Çin için büyüyen bir endüstri haline gelmiş ve tüketim giderek artmaktadır. Kolayca dünyanın her yerine gidebilen Çin’li turist turizm endüstrisi için bir trend olduğu söylenmektedir. Çin raporlarına göre 2013 yılında Çin’den ülke dışına çıkan yerli sayısı 57.498.002 milyon kişidir. Ayrıca destinasyonlar göz önüne alındığında bir yılda yaklaşık 120 ülke geziliyor (Chiu vd., 2016). Çin Halk Cumhuriyeti’nde turizm alanında verilen eğitim mesleki eğitim kapsamına girmektedir. 9 yıllık ilköğretim eğitimini tamamlayan öğrenciler 3 veya 4 yıllık meslek alanında eğitim veren ortaokullara geçiş yaparlar. Burada verilen eğitim sisteminin yapısı tamamen işgücü piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda belirlenir. Mesleki eğitim veren okullar arasında turizm ve aşçılık okulları da bulunmaktadır. Burada amaç, temel seviyede nitelikli işgücü ile orta veya üst seviyede yönetici yetiştirmektir. En iyi öğrencileri hükümet tarafından istihdam edilmektedir. Ayrıca “college” olarak adlandırılan okullarda da turizm eğitimi verilmektedir. Burada alınan eğitimin süresi 3 veya 4 yıldır. Üniversitelerin çeşitli bölümlerinde turizm alanlarında eğitim verilmektedir. Ancak en fazla talep gören alan “turizm işletmeciliği”dir. Master alanında turizm eğitimi almak mümkündür. Ancak bu durum bazı kurumlarda 2 yıl ile sınırlı iken bazı kurumlarda ise 3 yıldır (old.moe.gov, ET: 13.03.2017).

2.4.1.5. İtalya’da Turizm Eğitimi

İtalya’da okul çağı 6 yaşında başlamakta ve 13 yaşında sona ermektedir. Her türlü mesleki eğitimin yanında turizm alanında da eğitim verilmektedir. İtalya’da turizm eğitimi; zorunlu eğitimden sonra kısa süreli meslek edindirme ve geliştirme kurslarında (çoğu özel kuruluşlar) yapılabileceği gibi, ortaöğretim düzeyindeki okullarda, enstitü ve yüksekokullarda da yapılabilmektedir (Ağaoğlu, 1991; Tuyluoğlu, 2003: 53).

İtalya eğitim sisteminde, 2003-2004 yılından geçerli olmak üzere büyük değişiklikler getirilmiştir. İtalya’da 2003 yılı itibariyle uygulamaya geçirilen iki yeni kanun, eğitim sisteminde radikal değişiklikleri de beraberinde getirmişlerdir. Resmi okulların yanında özel ve özerk öğretim kurumları da önemli bir yer teşkil etmektedir. İtalya’da kaliteli

turizm personeli yetiştirme işini Ente Nazionale Addestramento Lavatory Comercio (ENALC) üstlenmiştir. ENALC tüzel kişiliğe sahip, eğitim ve öğretim yönünden özerk bir kuruluştur. ENALC'ın mülkiyeti kendisine ait olan İtalya'nın birçok yerinden Otel-Okulları bulunmaktadır. ENALC otelcilik okullarının otel ve okul binaları bir aradadır. İtalya'da otelcilik eğitim sisteminin belirgin özellikleri aşağıdaki gibidir (Demirkol ve Pelit, 2002; Tuyluoğlu, 2003: 54; Ağaoğlu, 1991);

- Otelcilik teorik eğitiminin pratiğe dönüştürülmesi,
- Otelcilik eğitiminin eğitim otellerinde yapılması,
- Mesleğe ilişkin lisans eğitim sisteminin uygulanması,
- Mesleki yayıncılığın ve ders kitaplarının basım işinin en iyi şekilde yapılması, okutulan her dersin en az iki veya daha fazla yardımcı ders kitabının bulunması,
- Öğrencilerin mesleği bilinçli bir şekilde seçmesi,
- Eğitim ve öğretim programlarının içerik ve süre bakımından amaca uygun bir şekilde düzenlenmiş olması,
- Otelcilik eğitiminin modern bir şekilde verilmesi ve gereksiz derslerin öğrencilere okutulmaması,
- İhtisaslaşmaya birinci sınıftan başlanarak öğrencinin seçtiği branşta eğitilmesi,
- Bölüm kontenjanının, sektörün ihtiyacı doğrultusunda belirlenmesi,
- Kursiyerlere mesleki eğitimin yanı sıra temizlik kuralları, davranış biçimleri, halkla ilişkiler konularında bilgilerin verilmesi,
- Otelcilik okullarının (otel-okulların) yöneticisi olan kişilerin hem okul hem de otel yöneticiliği yapacak özelliğe sahip kimseler arasından seçilmiş olması.

Turizm eğitiminin amacı; turizm sektörüne yetişmiş nitelikli eleman sağlamak, eğitim yoluyla teorik ve pratik arasında bağlantı kurmak, turizm endüstrisinin gelişmesine katkıda bulunmak amacını taşımaktadır.

2.4.1.6. Almanya’da Turizm Eğitimi

Federatif yapılu bir devlet olan Almanya’da zorunlu eğitimin başlama yaşı 6’dır ve genellikle 9 veya 10 yıl sürer. Genel eğitim tamamlandıktan sonra öğrenciler ya tam zamanlı genel bir eğitime ya da mesleki eğitime devam eder ancak bu iki seçeneği kullanmak istemeyenlerin yarı zamanlı eğitime katılmaları zorunludur (Demirkol ve Pelit, 2002).

- Hauptschule; 5-9 sınıfları kapsar. Genel kültür ve mesleklere hazırlama derslerinin verildiği, diğer okullara yönlendirilecek kadar başarılı olamamış öğrencilerin gönderildiği okullardır,
- Realschule; 5-10. sınıfları kapsar. Orta derecede başarılı öğrenciler yönlendirilir. Buradan mesleki eğitime geçilebilir,
- Gymnasium; 10-13. sınıfları kapsar. Yükseköğrenim yapabilecek düzeydeki öğrencilerin yönlendirildiği okullardır. Sonrasında Abitur sınavı ile genel yükseköğrenime giriş belgesi alınır,
- Gesamtschule; Yukarıda sayılan 3 okulun birleşimi bir eğitim programı sunulur. Çok programlı bir okuldur,
- Mittelschule; bu okullarda hem genel eğitim hem de mesleğe yönelik eğitim alınır ve 6. sınıflarda yönlendirme yapılır. 7. sınıftan itibaren kalifikasyonların ve performansın geliştirilmesine yönelik eğitim verilir,

Tam zamanlı meslek okulları; mesleki eğitim verilir. 1 ila 3 yıl arası sürer. İş piyasası, yabancı dil, el sanatları, sağlık, ev ekonomisi, biyokimya, bilgi teknolojisi, giyim eşyası yapımı, mekanik mühendisliği, turizm, veri işleme, sekreterlik vb. alanlarda eğitim verilir. Teknik orta öğretim okulu 2 yıl sürer (Telci, 2011: 29).

İleri mesleki eğitim veren teknik okul; bir işletmenin bağımsız yönetilmesi, kıdemce daha aşağıdaki personelin eğitilmesi, temel sorumlulukların üstlenilmesi gibi işleri yapmak üzere uzmanlaşmış personel yetiştirmeye yönelik okullardır. Bu okullardan mezun olanlar kalifiye işçiler ile üniversite mezunları arasında bir konumdadırlar. 90 farklı dalda eğitim verilir ve 2 ile 3 yıl sürer. Bu okulu bitirenler resmi onaylı mühendis, müdür, muhasebeci, gibi mesleki unvanlar kazanırlar (Kağnıcıoğlu, 2015: 56).

Almanya’da 7 yıllık ilkokulu bitirenlere, bir turizm kuruluşunda 3 yıl süre ile çıraklık eğitimi görenlere bir meslek okuluna devam etme hakkı tanınmaktadır. Çıraklık devresinde haftada 9 saat ders görülmektedir. Çıraklık devresinden sonra sınava girilmektedir. Daha sonra aşçı, garson, otel ve lokanta personeli yardımcısı unvanı alınmaktadır (Karakaya, 2012: 63). Almanya’da otelcilik kurslarını bitirenler iş bulma konusunda avantajlı bir duruma gelmektedir. Turizm alanında faaliyet gösteren işletmeler işe alma konusunda eğitilmiş insan gücünün istihdamına önem vermektedir.

2.4.1.7. İngiltere’de Turizm Eğitimi

Turizm endüstrisi bugün küresel bir fenomen haline gelmiştir. Bu endüstrisi ekonomik açıdan var olan bölge için büyük bir önem taşımaktadır. Bu durumun en önemli göstergesi işgücünün eğitim, bilgi, beceri ve yetenekleridir. İngiliz hükümeti iş görenlerin eğitimi ile ilgili turizm otelcilik okulları ve kursları faaliyete geçirmiştir (Rahimi vd., 2016). İngiltere’de uygulanmakta olan turizm eğitimi sistemi, verilen eğitimin derecesine veya turizm eğitimi almış kişilerin sahip oldukları niteliklere göre 4 grupta incelenebilmektedir. Birinci seviyedeki turizm eğitimi, temel, ikinci seviyedeki turizm eğitimi ise orta seviye olarak adlandırılmaktadır (Kınay, 2012: 35); Her iki düzeyde turizm eğitiminin verildiği yerler;

- Sixth Form Kolejleri
- İleri Eğitim Kolejleri
- Halk Eğitim Merkezleri
- İleri Çıraklık Okulları’dır.

İngiltere’de turizm eğitimi “The Hotel and Catering Institute” tarafından planlanmakta ve yönlendirilmektedir. Uygulanan eğitim sistemi diğer Avrupa ülkeleri ile benzerlik göstermektedir. Burada verilen turizm eğitiminin içeriği, “Otelcilik”, “Gastronomi (Catering)” ve “Turizm meslek okulları”dır (Ağaoğlu, 1991: 58).

Temel seviyedeki turizm eğitimi, nitelikli işgücü personel yetiştirmektir. Temel seviye, öğrencileri karmaşık, rutin olmayan ve belli derecede sorumluluk ile kendi başına karar verilebilmesini gerektiren işlere hazırlamaktır. Örneğin birtakım olarak diğer kişiler ile birlikte çalışmak genellikle istenen ve aranan bir özelliktir. İngiltere’de bu seviyede

turizm eğitimi kurslar düzeyinde verilmektedir. Zorunlu eğitimlerini tamamladıktan sonra bir üst seviyede eğitimlerine devam etmek istemeyen turizm endüstrisinde çalışan personel işbaşında yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Özel sektörde çalışan bu seviyedeki kişilerin katıldığı kurslar haftada bir gün şeklinde devam etmektedir (Bayraktaroğlu, 2013: 70).

Orta seviyede turizm eğitimi teknik kolejlerde verilmektedir. Otelcilik ve yiyecek-içecek hizmetleri alanında eğitim veren okullar mezunlarına verdikleri diplomalar ile alanlarında uzman olarak çalışma olanağı tanımaktadır. Mesleki eğitimini bu okullarda tamamlayan öğrenciler sektörde çalışma hakkı elde etmenin yanı sıra eğitimlerini bir üst seviyede devam etme hakkını da elde etmektedir (Özdemir, 2013: 51). Bu programlar Türkiye'deki meslek yüksekokullarına benzetmek mümkündür. Ağırlıklı olarak uygulamalı eğitimin verildiği okullarda teorik derslerin bitimini izleyen dönemlerde staj yapma zorunluluğu bulunmaktadır (Özaltaş, 2014: 100).

Öğrencilere kendi alanları ile ilgili kişisel sorumluluk ve liderlik edebilme yeteneğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Orta seviyede eğitim almış olan öğrenciler ileri uzman derecesini almaktadırlar. Turizm eğitiminin sahip olması gereken özelliklerinin belirli olmasına rağmen ülkeler arasındaki ihtiyaçlardan doğan sistem farklılıkları bulunmaktadır. Ülkelerin tümünde ortak olan en önemli nokta mesleki eğitimlerde uygulamaya ağırlık verilmesidir. Bir ülkenin eğitim sistemi ile ilgili karşılaştırmanın yapılabilmesi için sektörün eğitimden beklentilerinin ortaya konulmasını gerekmektedir (Kağnıcıoğlu, 2015: 56).

İngiltere'de tüm kategorilerde verilen turizm eğitim programlarında uygulama eğitim çalışmaları ile teorik konular arasında bir denge bulunmaktadır. Eğitim amacıyla bir oteli, lokantası olmayan bir okul, bilgisayar sistemi olmayan bir seyahat acentası programı veya sektördeki işletmelerle staj anlaşması olmayan bir eğitim birimi neredeyse bulunmamaktadır (Türkseven, 2012).

2.4.1.8. Rusya'da Turizm Eğitimi

Eğitim; toplumların her anlamda gelişimi, çağdaş dünya yolunda ilerlemek amacıyla oldukça önemli, olmazsa olmaz bir yapıdır. Günümüz dünyası eğitime oldukça önem

vermekte ve bu konuda çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda Rusya Federasyonu da bu konuda aynı tutumu sergilemekte ve yükseköğrenim programları ile UNESCO sıralamalarında üst sıralarda yer almıştır (Masara, 2015: 57).

Rusya Federasyonu'na benimsenen eğitim sistemi bireyin ahlaki, duygusal, fiziksel, entelektüel gelişimi yanında genel kültür seviyesini yükseltme ve mesleki eğitime geçişe hazırlanması amaçlanmıştır. Bu nedenle sistemin içerisinde okul öncesi eğitim, ilköğretim, temel ve tamamlayıcı eğitim yer almaktadır (Orhan, 2015: 79). Profesyonel eğitim programları şunları kapsar;

- Mesleki eğitim (Turizm ve genel mesleki bölümler)
- Ortaöğretim düzeyi
- Üniversite seviyesi (yükseköğrenim)
- Doktora programını da içeren lisansüstü eğitim
- Tamamlayıcı eğitim

Mesleki turizm eğitiminde temel amaç nitelikli eleman yetiştirmektir. Rusya Federasyonu'nda mesleki eğitim alan pek çok sayıda öğrenci bulunmaktadır. Mesleki eğitime katılmak için herhangi bir giriş sınavı bulunmamaktadır. Mesleki eğitim tamamlandığında çeşitli alanlarda diploma sahibi olunmaktadır. Mezunlar şu diploma ve dereceleri hak kazanırlar (Akpolat, 2006: 52);

- Intermediate Diploma (en az 2 yıllık bir çalışma)
- Bakalavr Derecesi (en az dört yıllık bir çalışma)
- Specialist Diploma (5-6 yıllık bir çalışma)
- Magistr Derecesi (6 yıllık bir çalışma)

Programların temelini, 1992-1997 yıllarında kullanılan uygulamalar oluşturmuştur. Programların hazırlanması aşamasında çeşitli okullarda test ve uygulamalar yapılmıştır. Bunlara ek olarak ders programlarının içeriği hazırlanırken, Rus Eğitim Akademisi ve diğer bilim merkezlerince hazırlanmış standart projeler kullanılmış ve eğitim uzmanı tarafından incelendikten sonra karara bağlanmıştır (Akpolat, 2006: 61);

2.4.1.9. Meksika’da Turizm Eğitimi

Dünya Turizm Örgütü, Meksika’yı ziyaretçi sayısı bakımından dünyada en popüler 10 turizm destinasyonu arasında göstermiştir. Meksika aynı zamanda Latin Amerika’nın en fazla sayıda turist çeken ülkesidir. Doğal güzellikleri ve kültürel zenginliği ile Meksika hem eko turizm hem de kültür turizminde önemli bir potansiyele sahiptir (Aktaş, 2015: 88). Diğer ülkeler gibi turizm sektörüne öncülük veren Meksika Hükümeti 2000’lerin başından itibaren benzer şekilde kapsamlı bir sürdürülebilir turizm girişimi uygulamaya koymuştur. 2007 yılında “Closer Than Ever” sloganı ile yürütülen kampanyalar neticesinde, Meksika’nın turizm gelirleri aynı yıl %6 artışla 13 milyar dolara yükselmiştir. Meksika Turizm Bakanlığı verilerine göre 2008 yılında ülkeyi 22,6 milyon turist ziyaret etmiş, turizm gelirleri 13,3 milyar dolara ulaşmıştır. 2009 yılında krizden olumsuz etkilenmesine rağmen turizm gelirleri reel anlamda %7 oranında artmıştır. 2016 yılında da bu sektörden elde edilen gelir artmaya devam etmiştir (Pak, 2015: 71).

Meksika’da Genel Eğitim Kanununa göre üç farklı düzeyde eğitim verilmektedir. Bunlar (gob.mx/sep, ET: 18.04.2017);

- Temel Eğitim, okul öncesi, ilkokul ve alt orta öğretimi kapsamaktadır,
- Üst-ortaöğretim, mesleki teknik ve genel lise,
- Üçüncü aşama eğitimi, yükseköğretim düzeyinde verilen eğitimidir.

Turizm eğitimi üst-öğretim aşamasından itibaren başlamaktadır. Bu aşama genel ile mesleki ve teknik okulları kapsamaktadır. Burada eğitimin süresi 3 yıldır. 2 yıldan 5 yıla kadar uzanan çeşitli alanlarda eğitim türleri de bulunmaktadır. Bu eğitimin amacı sektöre nitelikli eleman yetiştirmektir. Genel-Mesleki ve teknik okullarında verilen eğitim hem akademik hem de mesleki derslerin bir arada bulunduğu okullardır. İş okullarının programları süreç olarak kısa sürmektedir. Genellikle 3 veya 6 ay kadar sürmektedir. Eğitim programlarının içeriği %50’si teori %50’si ise uygulamalı eğitim sistemidir (Arslan, 2017: 8).

Meksika’da son yıllarda özel üniversite bünyesinde açılan turizm işletme bölümüne yoğun bir talep bulunmaktadır. Bu üniversitelere kabul şartı lise mezunu olunmasıdır.

Bazı üniversitelerin liseleri bulunmakta ve lise eğitiminden sonra doğrudan buraya kayıt yaptırılmaktadır (education.stateuniversity.com, ET: 20.04.2017).

Meksika’da yükseköğretim 3 ana düzeyden oluşmaktadır. Bunlar (Arslan, 2017: 9);

- Yüksek teknisyenlik, 2 yıl sürmektedir ve spesifik olarak teknik ve mesleki eğitim verilmektedir,
- Lisans eğitimi, teknik enstitülerde, üniversitelerde ve okullarda verilmektedir. Dört yıl veya daha fazla sürebilmektedir,
- Lisansüstü eğitim, burada yüksek lisans ve doktora eğitimi verilmektedir.

Meksika’da yükseköğretim düzeyinde çeşitli alanlarda turizm eğitimi verilmektedir. Bunlar; turizm ve konukseverlik işletmeciliği, uluslararası turizm işletmeciliği, turizm işletmeciliği, konaklama/ağırlama, yiyecek ve turizm işletmeciliği ve aynı zamanda mesleki ve teknik liselerde de turizm eğitimi verilmektedir. Burada turizm eğitimi konukseverlik ve turizm işletmeciliği adı altında çeşitli alanlar ön plana çıkarılarak verilmektedir (cnm.edu, ET: 20.04.2017).

2.5. Türkiye’de Turizm Eğitiminin Gelişimi

Turizm endüstrisi Türkiye’de özellikle 1980’li yılların ortalarından itibaren büyük bir ivme kazanmıştır. Bu gelişme günümüze kadar sürmüştür. Ancak turizm endüstrisinin gelişmesi çeşitli ihtiyaçları beraberinde getirmiştir. 1980’li yıllarda turizmin gelişmesi ile birlikte nitelikli elemana olan talep ortaya çıkmıştır. Bu durumda işletmelerin eleman ihtiyacının karşılanması, toplumu turizm alanında bilinçlendirmek, doğal, kültürel ve tarihi dokuların korunması ve turizm endüstrisine kazandırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda örgün ve yaygın eğitim kapsamında turizm alanında eğitim vermek amacıyla çeşitli kurum/kuruluşlar faaliyete geçmiştir.

Turizm eğitimi, işletmelerin ihtiyaç duyduğu temel ve mesleki bilgileri kapsayan; bilgi beceri, yeterlilik, anlayış, tavır ve iş alışkanlığı geliştirmek için organize edilmiş bir eğitim türüdür. Ülke turizminin itibarı ve ekonomideki yükseliş, eğitim kalitesinin sürekliliğine bağlıdır. Turizm eğitiminin amacı, endüstrinin ihtiyacı doğrultusunda kaliteli ve nitelikli personel, orta veya üst seviyede yönetici yetiştirmektir. Ayrıca

toplumu turizm konusunda bilinçlendirmek ve davranışlarında olumlu değişimler meydana getirme çabasıdır (Eren vd., 2013). Turizm eğitimi, dar anlamda nitelikli işgücünün yetiştirilmesini geniş anlamda ise tüm toplumun turizm ve turizmin kalkınmaya katkısı konusunda bilinçlendirilmesini kapsayan bir süreç olarak tanımlanabilir.

Türkiye’de turizm eğitimi, sektörde rol alan veya alacak olan topluma veya bireye verilen eğitim anlayışıdır. Turizm endüstrisinde birtakım sorunlar bulunmaktadır. En fazla öneme sahip olan sorun sektörde yeteri kadar nitelikli personelin olmadığı görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin çeşitli sorunlardan dolayı sektörü terk ettikleri ve nitelikli elemana ihtiyaç duyulduğu söylenmektedir. Araştırmaya göre, dört yıllık turizm ve otel işletmeciliği okuyan birçok öğrenci eğitimini tamamladıktan sonra turizm sektöründe çalışmamaktadır. Bu öğrenciler turizm yerine sanayi, bankacılık veya kamu sektöründeki işlerde çalışmayı tercih etmektedirler (Eker, 2015: 65).

2.6. Türkiye’de Turizm Eğitiminin Genel Yapısı

Türkiye’de turizm endüstrisine nitelikli personel yetiştirmek ve yükseköğretimin eğitimci-araştırmacı talebini karşılamak için çeşitli kurum/kuruluşlarda turizm eğitimi verilmektedir. Turizm eğitimi, çeşitli kurum/kuruluşlarda farklı amaçlar doğrultusunda verilmektedir. Türkiye’de turizm eğitiminin asıl amacı nitelikli işgücü yetiştirmektir. Bundan dolayı MEB, Kültür ve Turizm Bakanlığı veya YÖK bünyesinde bu eğitim devam etmektedir.

Tablo 11.
Türkiye’de Turizm Eğitiminin Yapısı

Seviye	Alan	Süre	Giriş Şartı	Çıkış
Mesleki Eğitim	Kültür ve Turizm Bakanlığı	30 Hafta	İlk Öğretimden Mezun	Başarı Belgesi
Lise	Otelcilik ve T.M. L	4 Yıl	İlk Öğretimden Mezun	Diploma
Önlisans	Turizm ve Otel İşlt.	2 Yıl	ÖSYM Giriş Sınavı	Ö. Lisans Derecesi
Lisans	Turizm İşlt.	4 Yıl	ÖSYM Giriş Sınavı	Lisans Derecesi
Yüksek Lisans	Turizm İşlt.	2 Yıl	Yazılı ve Sözlü Sınav	Y.L. Derecesi
Doktora	Turizm İşlt.	4 Yıl	Yazılı ve Sözlü Sınav	Doktora Derecesi

Kaynak: Kuşluyan ve Kuşluyan, 2000

Turizm eğitimi almakta olan öğrenciler potansiyel işgücü personeldir. “Bir eğitim sisteminin etkinliğinin ve kalitesinin, eğittiği kişilerin iş gücü piyasasındaki yer ve konumlarıyla ölçülmesi”, turizm eğitimi veren kurumların etkinliği ve kalitesiyle

beraber öğrencilerin durumlarını da incelemeyi gerektirmektedir (Baltacı vd., 2012).

Tablo 11’de Türkiye’de turizm alanında eğitim veren kurum/kuruluşların işleyişi verilmektedir. Buna göre MEB, YÖK ile Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde turizm eğitimi verilmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde verilen turizm eğitimi 30 Hafta ile sınırlıdır. MEB’de bu durum 4 yıl iken YÖK tarafından verilen turizm eğitimi, önlisans 2 yıl, lisans 4 yıl, yüksek lisans 2 yıl iken doktora da bu süreç 4 yıldan oluşmaktadır.

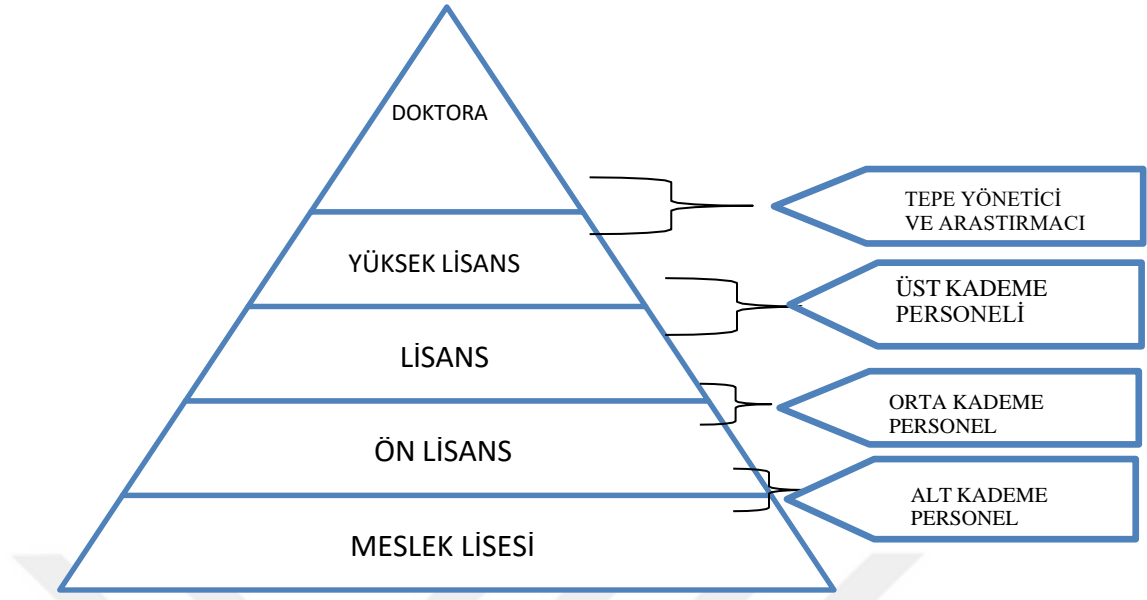
Tablo 12.
Türkiye’de Turizm Eğitiminin Genel Görünümü

Örgün Turizm Eğitimi		Yaygın Turizm Eğitimi
MEB	YÖK	Kurum/Kuruluşlar
Anadolu Tic. Meslek Liseleri Anadolu Otelcilik ve Turizm M.L. Anadolu Meslek Liseleri Özel Mesleki Ortaöğretim Okulları Anadolu Mesleki ve Teknik Lisesi	Ön lisans Lisans Lisansüstü	Turizm Bakanlığı (torem vb.), MEB (çıraklık eğitim merkezleri), İŞKUR, Meslek Kuruluşları (tobb vb.), AÖF, Uzaktan Eğitim, Sosyal, Kuruluşlar (tugev vb.), Üniversiteler (Sertifika Programları), Belediyeler, Sendikalar (toleyis vb.), Özel Eğitim Kurumları, (Kurslar), Halk Eğitim Merkezleri, İşletmeler (Hizmetiçi eğitim), diğer

Kaynak: Ünlüönen ve Boylu, 2005

Tablo 12’de Türkiye’de MEB, YÖK ve kurum/kuruluşlar bünyesinde turizm eğitimi veren kurumlar görülmektedir. Buna göre turizm eğitimi örgün ve yaygın eğitim şeklinde verilmektedir. Burada amaç hem yükseköğretim ve ortaöğretimde yer alacak eğitimci veya araştırmacı yetiştirmek hem de turizm sektörüne nitelikli personel yetiştirmektir. Örgün turizm eğitimini tamamlayan öğrenciler diploma alma hakkı elde etmektedir. Yaygın turizm eğitimi veren kurum/kuruluşlar ise sertifika vermek amacıyla nitelikli personel yetiştirmektedir.

Turizm eğitimi meslek ortaöğretimden itibaren başlamaktadır. Daha sonra kişinin kariyer planlamasına göre ilerleyen süreçlerde önlisans, lisans, yüksek lisans veya doktora şeklinde ilerlemektedir. Şekil 3’te bu kademeler basamak halinde aktarılmıştır. Doktora ve yüksek lisans eğitimini tamamlayan bireyler turizm endüstrisinde tepe yönetici ve araştırmacı olarak görülmektedir. Yüksek lisans ve lisans eğitimini tamamlayan öğrenciler üst kademe personeli, lisans ve önlisans eğitimini tamamlayanlar orta kademe personel iken önlisans ve meslek lisesinde eğitimini tamamlayan öğrenciler ise turizm endüstrisinde alt kademe personel olarak görülmektedir.

Şekil 3. Eğitim Düzeyi ve Yönetmel Kademe Piramidi

Kaynak: Tahtalıoğlu, 2012

2.6.1. Türkiye’de Turizm Eğitimi Veren Kurum/Kuruluşlar

Türkiye’de turizm eğitimi yaygın ve örgün turizm eğitimi olarak ikiye ayrılmaktadır. Yaygın turizm eğitimi sertifikaya yönelik, örgün turizm eğitimi ise diplomaya yönelik turizm eğitimi vermektedir. Turizm eğitimi Türkiye’de ortaöğretim, önlisans, lisans ve lisansüstü düzeyde verilmektedir (Kahraman, 2016: 176).

2.6.1.1. Ortaöğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi

Anadolu otelcilik ve turizm meslek liselerinde turizm eğitimi örgün eğitim düzeyinde verilmektedir. Burada amaç, turizm bilinci, mesleki formasyon, öğrencilere bilgi, beceri ve kabiliyet kazandırmaktır. (Ergün, 2013: 37). Örgün eğitim kapsamında birçok ortaöğretim kurumu turizm alanında eğitim vermektedir. Türkiye’de 2011 yılına kadar çeşitli lise türlerinde turizm eğitimi verilmekteydi. Ancak alınan birtakım kararlar doğrultusunda tüm meslek liseleri MEB- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü’ne bağlı; “Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi” çatısı altında eğitim vermeye başlanmıştır. Bu liselerde genellikle konaklama ve seyahat hizmetleri, yiyecek ve içecek hizmetleri ve eğlence hizmetleri alanında turizm eğitimi verilmektedir (Altınel, 2016: 42).

Tablo 13.
Ortaöğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Okul Türlerine Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Kız	Erkek	Toplam	
Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	135	10.625	25.634	36.259	3.301
Ticaret Meslek Lisesi	421	101.306	140.505	241.811	15.202
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	276	27.529	29.562	57.091	1.803
Çok Programlı Lise	907	93.177	62.099	155.276	15.553

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, (2015), MEB öğrenci sayıları raporu

Tablo 13’de ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların türlerine göre okul, öğrenci öğretmen sayısı verilmektedir. Buna göre tabloda son yıllarda turizm otelcilik ve ticaret meslek liselerinin çok programlı liselere dönüşmesi ile birlikte yüksek sayıda öğretmenin burada çalıştığı görülmektedir. Ortaöğretim kurumunda eğitimini tamamlayıp, yükseköğrenime geçmeye hak kazanan öğrenciler önlisans, lisans veya lisansüstü seviyede turizm eğitimi alarak hem sektörde nitelikli personel veya orta- üst yönetici olarak çalışmakta hem de MEB veya YÖK bünyesinde eğitmen veya araştırmacı olarak çalışabilmektedir.

Tablo 14’de okul ve öğrenci sayılarının 2013 yılına kadar arttığı görülmektedir. Bu durum özellikle turizmin en fazla geliştiği dönemlere denk geldiği söylenebilir. Bu dönemde turizm eğitime ağırlık verildiği ve sektöre nitelikli işgücü yetiştirme adına çeşitli kurum/kuruluşların faaliyete geçtiği söylenebilir. Ancak geride bıraktığımız son 3 yıl içerisinde okul sayısında azalma olduğu görülmektedir. Bu durum öğrenci sayıları içinde geçerlidir. Bu azalmanın sebebi sistem değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Teknik liselerin oluşturulması ve turizm alanında eğitim veren kurumların bu çatı altında toplanması meslek liselerinin azalmasına neden olmuştur. Öğrenci sayılarında ise yaşanan azalma sistem değişikliğine adapte olunamamasından kaynaklanmaktadır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak eğitim öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı’nın 01. 05. 2014 tarihli 2014/8 sayılı Genelge ile turizm eğitimi veren Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri, Aşçılık Meslek Liseleri ve Kız Meslek Liseleri, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi adı altında toplanmıştır (Soybalı ve Bayraktaroğlu, 2013). Toplam eğitim öğretim süresi dört yıldır. Öğrenciler 9. sınıfta temel kültür derslerini almakta, 10. sınıfa başlayan öğrenci

genel olarak turizm alanında eğitim görmektedir. Alan seçiminden önce turistik tesislerde yaklaşık beş buçuk aylık zorunlu staj süresi tamamlanmaktadır. Staj dönüşünde bu öğrenciler talep ettikleri alanı seçerek üçüncü sınıfta alan ile ilgili gerekli bilgi ve becerinin ardından tekrar staj zorunluluğuna tabi tutulmaktadır. Staj dönüşü öğrenci bir yıl daha eğitim gören öğrenciler daha sonra mezun olmaktadır.

Tablo 14.
2005-2016 Yılları Arasında Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin Okul ve Öğrenci Sayıları

Yıllar	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
2005-2006	86	22,974
2006-2007	88	23,376
2007-2008	95	24,311
2008-2009	108	25,861
2009-2010	110	29,523
2010-2011	116	32,159
2011-2012	123	32 619
2012-2013	125	32 748
2013-2014	135	36 259
2014-2015	X	23483
2015-2016	122	15714

Kaynak: MEB, 2015 (X) Veriler paylaşılmamıştır. MEB öğrenci sayıları raporu

Örgün turizm eğitimi, ortaöğretim seviyesinde başlamaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı Türkiye’de turizm eğitimi veren MEB’e bağlı ortaöğretim kurumları, ortaöğretimde okul çeşitliliği yerine program çeşitliliğini esas alan bir yapı oluşturmuştur. Bu yapı çerçevesinde bazı liseler meslek liselerine devredildi. Dönüştürülen meslek liseleri arasında teknik ve endüstri meslek lisesi, kız teknik ve meslek lisesi, ticaret meslek lisesi, otelcilik ve turizm meslek lisesi, anadolu sağlık meslek lisesi, mesleki ve teknik eğitim merkezi ile çok programlı liseler yer almaktadır (Boylu ve Arslan, 2014). Millî Eğitim Bakanlığının yapmış olduğu değişiklik ile 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında eğitim veren;

- Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi
- Anadolu Açıcılık Meslek Lisesi
- Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
- Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
- Özel Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi

- Özel Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi “**Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi**” adı altında toplanmıştır.

Ortaöğretimde amaç öğrencilere, alanı ve mesleği ile ilgili temel bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra, yeniliğe ve değişime uyum sağlayabilen, çevresindeki insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, hedeflerini belirleyip bunlara ulaşmak için girişimlerde bulunabilen, yaratıcı, gelişime ve eleştiriye açık ve meslekî yeterliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmiştir (Demirkol ve Pelit, 2002).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ortaöğretim düzeyindeki turizm eğitimi, sektörün ara kademe eleman ihtiyacını karşılamak için verilmektedir. Ortaöğretim düzeyinde gerçekleştirilen turizm eğitimin amacı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda; “iş ve meslek alanlarına işgücü yetiştiren ve öğrencileri yükseköğretime hazırlayan öğretim kurumları” şeklinde tanımlanmaktadır (Gürbüz ve Dağdeviren, 2007). Otelcilik ve turizm meslek liselerinde, Türk Millî Eğitimin temel amaç ve ilkelerine uygun olarak öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplumun sorunlarını tanıtmak, çözüm yolları arattırmaktır. Ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak turizm bilincini ve gücünü kazandırmak amaçlanmıştır. Meslekî ve teknik alanlarda mesleki formasyon kazandıran, öğrencileri ilgi ve kabiliyetleri doğrultusunda hayata, iş alanlarına ve yükseköğretime hazırlayan programlar uygulanmaktadır (Soybalı ve Bayraktaroğlu, 2013).

Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı tüm meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarında uygulanan yeterliliğe dayalı modüler 63 alan ve 230 dal programından ağırlıklı olarak aşağıda bulunanlar uygulanmaktadır (İlgaz, 2011: 58).

Mesleki ve teknik eğitimde turizm eğitimi kapsamında halen uygulanmakta olan alanlar ve bu alanlara bağlı dallar şunlardır (Gharamaleki, 2011: 89; Altınel, 2016: 35):

- Yiyecek ve İçecek Hizmetleri Alanı- Mutfak, Pastacılık, Servis, Bar ve Hosteslik dallarında eğitim verilmektedir.
- Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Alanı- Ön Büro, Kat Hizmetleri, Rezervasyon ve Operasyon dallarında eğitim verilmektedir.
- Eğlence Hizmetleri Alanı- Animatörlük ve Çocuk Animatörlüğü dallarında eğitim

verilmektedir.

Yiyecek içecek hizmetleri alanının mesleki eğitim çalışmaları doğrultusunda sektör analizine dayalı olarak modüler esaslı hazırlanması, Türkiye ekonomisi açısından önemli olan bu sektöre kalifiye eleman yetiştiren mesleki ve teknik eğitim sistemine yeni bir anlayış getirmektedir (Görkem, 2011: 26).

Yiyecek içecek sektörü turizm endüstrisi ile aynı dönemde endüstriyel anlamda ortaya çıkmıştır. Toplumların sosyo-ekonomi yapılarının hızla gelişmesi sektörün gelişmesini hızlandırmaktadır (Türkseven, 2012: 60). Diğer sektörlere pozitif etki eden yiyecek-içecek sektörü, tarım, inşaat, dekorasyon, makine, ulaştırma gibi sektörlere de ek katma değer sağlayıcı etkisi vardır. Günümüzde turizm endüstrisinin en önemli bileşen sektörü, yiyecek içecek sektörü olarak ortaya çıkmıştır.

Yiyecek- içecek sektörünün temel özelliği, üretim ile tüketicinin eş zamanlı gerçekleşmesidir. Bu durum üretim sunulduğu nihai tüketicinin anlık isteklerine uygun üretim ve hizmetin sunulmasını gerektirmektedir. Bu nedenle diğer sektörlerden farklı olarak nihai tüketicinin üretim ve hizmet üzerindeki etkisi yoğundur (Bayraktaroğlu, 2013: 70). Yiyecek- içecek üretimi ve servisi, insan emeğinin en yoğun olarak kullanıldığı ve otomasyonun sınırlı olduğu bir sektördür. Yiyecek içecek hizmetlerinin sağlıklı, temiz, ortamlarda üretilip servise sunulması temel uzmanlık gerektiren becerilerin başında gelmekte ve bu mesleği yapacak elemanların eğitimini önemli kılmaktadır. Misafir memnuniyetinin ön planda tutulduğu turizm endüstrisinde kişisel tercihlere uygun hizmetler sunabilmek kalifiye işgücünün yeterli olması ile sağlanabilir. Turizm endüstrisi günlük yaşantımızın temel gereksinimi olan yeme-ieme konusunda uzmanlık gerektiren gerçek bir sektördür (Giray, 2010: 93).

2.6.1.2. nlisans Düzeyinde Turizm Eğitimi

Türkiye’de nlisans düzeyinde turizm eğitimi YK tarafından meslek yüksekokul bünyesinde verilmektedir. Meslek yüksekokulları, belirli mesleklere yönelik nitelikli işgücü gücü yetiştirmeyi amaçlamaktadır. İki yıl, bazı bölümlerde hazırlık programları ile birlikte üç yıllık eğitim veren, yükseköğretim kurumlarıdır (2547 sayılı kanun madde 3) (Demirkol ve Pelit, 2002).

Tablo 15.
Öğretim Alanlarına Göre Önlisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları

Bölüm	Öğrenci Sayıları		Toplam
	Kız	Erkek	
Turizm ve Otel İşletmeciliği	12.930	20.149	33.079
Aşçılık	2.954	3.667	6.321
Turizm ve Seyahat Hizmetleri	3.033	5.301	8.334
Turizm ve Seyahat Hizmetleri*	830	1.268	2.098
Turist Rehberliği	114	267	381
Ağırlama Hizmetleri	167	168	335
Sivil Havacılık ve Kabin Hizmetleri	1.913	1.912	3.825
İkram hizmetleri	337	349	686
Turizm Rehberliği	1.027	1.279	2.306
Konaklama İşletmeciliği	140	297	437
Turizm Animasyonu	151	486	637
Otobüs İşletmeciliği	-	3	3
Yat İşletme ve Yönetimi, Yat Kaptanlığı	43	397	440
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	7	23	30
Balon Kaptanlığı	1	4	5
Otobüs Şoförlüğü ve Kaptanlık	7	495	502
Turizm ve Otel İşletmeciliği*	5.464	8.586	14.050
Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	484	177	661
Toplam	29.602	44.82	74.130

Kaynak: YÖK Bilgi Yönetim Sistemi (2015-16 Öğretim Yılı), Yükseköğretim Kurulu öğrenci sayısı raporu, (*) Önlisans düzeyinde turizm eğitimi veren açık öğretim bölümleri

Tablo 15’de önlisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin tercih ettiği bölümler özellikle otelcilik ve seyahat ağırlıklıdır. Turizm ve otel işletmeciliği bölümüne duyulan ilgi diğer bölümlere daha fazladır. Bölümün örgün eğitiminden sonra açık öğretime de talebin olduğu görülmektedir. YÖK’ün 2016 verilerine göre sivil havacılık ve kabin hizmetleri ile turizm ve seyahat işletmeciliği bölümünde okuyan kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısından fazla olduğu görülmektedir.

Yükseköğretim kapsamında turizm eğitimi Yükseköğretim Kurulu’na (YÖK) bağlı iki yıl süreli öğretim kurumları olan meslek yüksekokulları ile gerçekleştirilmektedir. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’na göre önlisans eğitimi, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyıllık programı kapsayan eğitim türüdür (Demirkol ve Pelit, 2002). İki yıllık turizm eğitimi veren meslek yüksekokullarında okutulan bölümler;

- Turizm-otelcilik, turizm rehberliği, turizm ve otel işletmeciliği
- Turizm ve seyahat işletmeciliği, yiyecek-içecek işletmeciliği,

- Yatçılık ve yat işletmeciliği,
- Otel yöneticiliği,
- Turizm yönetimi, turizm animasyonu,
- Hazır yemek ve aşçılık, mutfak yönetimi, aşçılık
- Host ve hostesliktir.

Tablo 16.
Eğitim ve Öğretim Alanları Sınıflamasına Göre Önlisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları
2014- 2015

ALAN	YENİ KAYIT			TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Otel, lokanta ve catering hizmetleri	1312	1112	2424	3476	2878	6354
Seyahat, turizm ve boş zaman Faaliyetleri	8975	5774	14749	36197	23848	60045

Kaynak: Kağnıcıoğlu, 2015

Tablo 16’de önlisans bölümlerin genel olarak iki alanda toplandığı ve bu bölümlerin 2014- 2015 yılı verilerine göre mevcut durumda eğitimlerine devam eden ve yeni kayıt olan öğrenci sayısı verilmiştir. Tablo incelendiğinde erkek ve kız sayılarında yüksek farkların olmaması kız öğrencilerinin de turizm bölümlerini tercih ettiği söylenebilir. Özellikle erkek öğrencilerinin sayısının seyahat ve turizm alanında kız öğrencilerine oranla daha fazla oldukları görülmektedir.

2.6.1.3. Lisans Düzeyinde Düzeyinde Turizm Eğitimi

Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu ile başlamıştır. 1969 yılında Ege Üniversitesi, 1974 yılında Hacettepe Üniversitesi, 1975 yılında Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 1980 yılında Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 1982 yılında Erciyes Üniversitesi bünyesinde lisans düzeyinde turizm eğitimi veren birimler kurulmuştur (Gürbüz ve Dağdeviren, 2007).

Tablo 17.
Öğretim Yılları İtibariyle Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları ve
Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerden Öğretim Yılları Sonu
İtibariyle Mezun Olanların Sayıları

Öğretim Yılları	Turizm Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları	Turizm Eğitimi Alarak Mezun Olan Öğrenci Sayıları
1986-1987	2.829	446
1987-1988	2.950	515
1988-1989	3.127	403
1989-1990	3.562	460
1990-1991	3.970	556
1991-1992	4.260	625
1992-1993	5.116	731
1993-1994	5.843	793
1994-1995	6.439	957
1995-1996	6.544	1.054
1996-1997	6.991	1.102
1997-1998	7.267	1.193
1998-1999	7.102	1.457
1999-2000	6.801	1.196
2000-2001	6.774	1.091
2001-2002	6.851	1.138
2002-2003	7.298	1.029
2003-2004	8.215	1.155
2004-2005	9.356	1.214
2005-2006	10.889	1.524
2006-2007	11.861	1.471
2007-2008	13.085	1.599
2008-2009	14.955	2.176
2009-2010	16.871	2.334
2010-2011	20.080	2.301
2011-2012	23.790	2.838
2012-2013	28.040	X
2013-2014	52.013	X
2014-2015	41.886	8305
2015-2016	53.822	X

Kaynak: Boylu ve Arslan, (2014), YÖK Bilgi Yönetim Sistemi (2015-16 Öğretim Yılı), Yükseköğretim Kurulu öğrenci sayısı raporu, (X) Veriler paylaşılmamıştır.

Tablo 17’de 1980’li yılların ortasında gelişen turizm hareketleri beraberinde insan gücüne duyulan ihtiyaç da önem kazanmıştır. Bu dönemde turizm eğitiminde öğrencilerin mesleki bilgi ve beceri ile donatılması için yükseköğretim bölümleri açılmıştır. Turizm endüstrisinin gelişim gösterdiği yıllar itibariyle turizm eğitimine duyulan ilgi zaman içerisinde artmıştır. Bu artış turizm endüstrisinin ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanı bulabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Tablo 18.
Öğretim Yılları İtibariyle Önlisans ve Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarındaki Öğretim Elemanlarının Akademik Unvanlarına Göre Dağılımı

Yıllar	ÖNLİSANS								LİSANS							
	Profesör	Doçent	Y. Doçent	Öğr. Gör.	Okutman	Uzman	Ars. Gör.	Toplam	Profesör	Doçent	Y. Doçent	Öğr. Gör.	Okutman	Uzman	Ars. Gör.	Toplam
1986-87	-	-	1	2	-	-	-	3	-	8	2	1	8	1	2	22
1987-88	-	-	1	3	-	-	-	4	-	8	5	21	11	1	12	58
1988-89	-	-	1	13	-	-	-	14	2	9	7	23	11	3	11	66
1989-90	1	2	-	17	-	4	-	24	5	7	12	25	13	4	15	81
1990-91	1	2	-	17	-	3	2	25	7	6	12	36	23	6	21	111
1991-92	1	2	-	23	-	3	2	31	8	7	10	34	22	6	22	109
1992-93	1	2	2	35	2	3	4	49	8	7	15	39	16	6	31	122
1993-94	2	1	3	44	3	4	4	61	9	6	17	46	15	6	37	136
1994-95	2	1	4	57	2	3	6	75	8	7	19	55	16	5	41	151
1995-96	3	-	5	69	4	5	5	81	9	8	24	58	13	8	44	164
1996-97	3	-	6	84	3	7	4	107	10	6	29	62	12	9	47	175
1997-98	4	-	7	89	3	8	6	117	10	6	31	65	11	9	50	182
1998-99	4	-	8	92	5	9	7	125	11	5	32	67	10	11	54	190
1999-00	4	-	16	103	5	4	6	142	11	8	46	66	9	13	46	199
2000-01	1	-	14	99	4	2	3	123	11	8	44	75	11	10	47	206
2001-02	1	-	18	116	10	1	3	149	11	14	53	65	12	8	46	209
2002-03	1	1	17	114	8	-	5	141	10	18	62	76	15	6	49	236
2003-04	-	-	19	117	6	-	5	147	14	21	62	70	19	6	51	243
2004-05	-	1	20	126	4	-	6	157	13	25	63	86	22	6	47	262
2005-06	-	-	24	151	4	-	4	183	14	24	67	80	27	6	50	268
2006-07	1	-	26	145	4	-	5	181	25	18	79	77	26	5	60	290
2007-08	1	2	24	159	9	-	4	199	33	21	109	106	35	5	67	376
2008-09	1	2	26	149	14	-	3	195	35	18	120	107	34	6	68	388
2009-10	1	1	23	155	14	-	2	196	34	21	137	98	32	9	71	402
2010-11	1	2	21	163	14	-	2	203	34	23	146	101	35	6	93	438
2011-12	3	2	20	173	16	1	1	216	39	35	181	109	35	8	92	499
2012-13	1	2	28	211	17	2	2	263	47	43	202	119	23	6	121	561
2013-14	1	4	38	301	6	2	1	353	54	81	267	112	14	11	217	756
2014-15	0	7	50	427	8	3	2	497	56	89	287	128	14	11	240	825
2016-17	X	X	X	X	X	X	X	X	63	102	338	116	7	22	285	933

Kaynak: Boylu ve Arslan, (2014) ve YÖK Bilgi Yönetim Sistemi (2015-16 Öğretim Yılı), Yükseköğretim Kurulu öğrenci sayısı raporu, (X) Veriler paylaşılmamıştır.

Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren çok sayıda yeni üniversite (Devlet ve Vakıf) açılmaya başlamış, bu duruma paralel olarak turizm lisans programlarının sayıları da yüksek oranda artmıştır. Tablo 18’de yıllar itibariyle öğretim elemanı sayılarında da belirgin bir artış görülmektedir. Bu artış turizmin değer kazanmasına bağlı olarak eğitimin de önemini arttırmaktadır. Diğer etmen ise eğitim kurumları ve kontenjan

sayılarının artması olarak gösterilebilir.

Tablo 19.
Öğretim Alanlarına Göre Lisans Düzeyinde Öğrenci Sayısı

Bölüm	Öğrenci Sayıları		Toplam
	Kız	Erkek	
Turizm ve Otel İşletmeciliği	852	1.647	2.499
Konaklama İşletmeciliği	2.570	4.679	7.249
Konaklama İşletmeciliği	7.513	24.399	31.912
Turizm İşletmeciliği	4.289	6.811	11.100
Yiyecek ve İçecek İşletmeciliği	762	575	1.337
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	1.886	2.011	3.897
Turizm Rehberliği	884	1.312	2.196
Turizm ve Otelcilik	91	213	304
Otel Yöneticiliği	102	167	269
Konaklama İşletmeciliği Öğretmenliği	2	13	15
Seyahat İşl. ve Turist Rehberliği Öğretmenliği	10	13	23
Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	465	593	1.058
Seyahat İşletmeciliği	1.143	2.009	3.152
Turizm Animasyonu	12	38	50
Toplam	20.581	44.480	65.061

Kaynak: YÖK Bilgi Yönetim Sistemi (2015-16 Öğretim Yılı), Yükseköğretim Kurulu öğrenci sayısı raporu,

Lisans alanında turizm fakültelerinin açılması özellikle turizm işletmeciliği ve seyahat işletmeciliği bölümlerini olumlu yönde etkilemiş ve bu bölümlerde okutulan dersler turizm ile ilgili çoğu bölümlerde bulunan derslerden ibaret olduğu için bu bölümlere daha çok ilgi duyulmaktadır (Gürbüz ve Dağdeviren, 2007). Turizmde lisansüstü eğitiminin amacı turizmin ihtiyaç duyduğu, araştırmacı, danışman veya uzmanların, sosyal, iktisadi ve teknik özellikteki karmaşık problemlerini çözebilecek, karar verme gücüne sahip, turizmi bütün yönleri ile irdeleyebilecek bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

2.6.1.4. Lisansüstü (Yüksek Lisans-Doktora) Düzeyde Turizm Eğitimi

Türkiye’de turizm eğitimi çeşitli kademelerde verilmektedir. Lise düzeyinde (ortaöğretim) verilen turizm eğitiminin yanı sıra önlisans ve lisans düzeyde de turizm eğitimi verilmektedir. Çeşitli amaçlar doğrultusunda verilen turizm eğitimi lisansüstü düzeyde de verilmektedir. Lisansüstü düzeyde turizm eğitimindeki öncelik akademik alanda araştırmacı ve uzman yetiştirmektir. Değişik faktörlerin etkinliğini değerlendirerek

soyutlama, sentez ve karar verme gücüne sahip yönetici ve araştırmacı yetiştirmektedir. Lisansüstü eğitim yüksek lisans ve doktora eğitimi olmak üzere iki farklı alanda yürütölmektedir. Yüksek lisans eğitimi en az dört yarıyıl ve ikiyılı kapsayan yükseköğretim türüdür. Doktora eğitimi ise, dört yıl veya 8 yarıyıldan oluşmaktadır. Bazı alandışı lisansüstü bölümlerine kayıt yaptırıldığında bölüm ile ilgili iki yarıyıl yani bir yıl süreli bilimsel hazırlık eğitimi alınmaktadır. Lisansüstünde iki farklı amaç bulunmaktadır. Bunlardan ilki, turizm endüstrisinde faaliyet gösteren işletmeler için üst düzey yönetici, uzman, eğitimci ve danışman yetiştirmektedir. Diğer bir amaç ise, turizm endüstrisinde kariyer hedefleyen araştırmacı yetiştirmektedir. Türkiye’de turizm alanında yüksek lisans ve doktora eğitimi, üniversitelerin Sosyal ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

Turizmde lisansüstü eğitimin amacı, öncelikle mesleki alanda alınacak eğitimin yanı sıra yaşanabilecek problemler karşısında çözüm üretebilecek, farklı konularda değerlendirme yapabilecek ve karar verme sürecinde etkilenmeyecek yönetici ve araştırmacı yetiştirmektedir. Bu eğitim yüksek lisans ve doktora olmak üzere iki farklı şekilde verilmektedir (Ünlüönen ve Boylu, 2005).

Tablo 20.
Öğretim Alanlarına Göre Turizmde Lisansüstü Düzeyde Eğitim Alan Öğrenci Sayısı

Ana Bilim Dalı	Yüksek Lisans			Doktora			Toplam
	K	E	K+E	K	E	K+E	
Turizm İşletmeciliği	673	778	1451	202	238	440	1891
Turizm İşletmeciliği Eğitimi	21	21	42	5	9	14	56
Seyahat İşletmeciliği	3	3	6	x	x	x	6
Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	21	44	65	x	x	x	65
Sürdürülebilir Turizm Yönetimi	3	1	4	x	x	x	4
Toplam	721	847	1568	207	247	454	2022

Kaynak: YÖK Bilgi Yönetim Sistemi (2015-16), Yükseköğretim Kurulu öğrenci sayısı raporu (x)

Veriler paylaşılmamıştır. (K-Kadın, E-Erkek)

Tablo 20’de göröldüğü üzere özellikle Turizm İşletmeciliği alanında yapılan yüksek lisans ve doktora mevcudu diğer bölümlere göre çok fazla farklılık göstermektedir. Özellikle üniversitelerde Turizm Fakültelerinin sıklıkla açılması ve öğretim elemanına olan ihtiyaçtan kaynaklanan bir durum söz konusu olması ile beraber turizm işletmeciliğine olan talep artmıştır.

BÖLÜM 3: TURİZM ÖĞRENCİLERİNİN TURİZM ENDÜSTRİSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ: SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Birden fazla bireyin beklentilerine aynı anda ve aynı faaliyetler içerisinde cevap vermek ve onları memnun etmek profesyonellik gerektirmektedir. İşletmeler bu profesyonelliği daha kolay sağlamak için nitelikli eleman talep etmektedirler. Nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamada turizm eğitimi veren kurumlar önemli rol oynamakta ve bireyin turizm endüstrisi hakkındaki görüşlerine önemli derecede katkı sağlamaktadır. Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere insan ilişkilerinin yoğun olarak yaşandığı turizm endüstrisinde insan faktörü büyük önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı, turizm alanında eğitim gören öğrencilerin turizm endüstrisine yönelik görüş farklılıklarını belirlemektir. Öğrencilerin turizm endüstrisinde daha önce çalışmış olmaları, onların turizm endüstrisine yönelik görüşleri ve kariyer planlamaları açısından önem arz etmektedir. Araştırmanın bir diğer amacı ise, yükseköğretim düzeyinde eğitim gören önlisans ve lisans öğrencilerinin turizm endüstrisine yönelik görüş farklılıklarının belirlenmesidir. Önlisans ve lisans öğrencilerinin demografik özelliklerinin turizm endüstrisi konusundaki görüşleri üzerine etkisinin olup olmadığını araştırmak çalışmanın bir anlamda özünü oluşturmaktadır.

Ayrıca araştırmanın bazı alt amaçları da bulunmaktadır. Bunlar;

- Yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm endüstrisine yönelik görüşleri,
- Yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm endüstrisine yönelik görüşlerinin; cinsiyet, sınıf, öğrenim gördüğü bölüm, alan düzeyi, staj durumu, ebeveynlerin eğitim durumu, ailenin gelir düzeyi, bölümü tercih sıralaması ve kurumu tercih durumu ile anlamlı herhangi bir farklılık olup olmadığını araştırmaktır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel bir araştırma olarak tasarlanmış ve veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmada bir bütünlük oluşturulması için belirli durumlar göz önüne alınarak ana evren, uygulama evreni ve örneklem oluşturulmuştur. Öğrencilerin görüş farklılıklarının belirlenmesine ilişkin literatür incelenmiş ve veri toplama aracı olarak anket formu ile ilgili uzman görüşüde alınarak geliştirilip uygulanmıştır. Seçilen ana evren, uygulama evreni, örneklem, örneklem türü ve anket formuna ilişkin detaylar alt başlık halinde aşağıda verilmiştir.

3.2.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın ana evreni; 2016 eğitim öğretim döneminde önlisans ve lisans turizm eğitimi alan öğrencilerdir. Ancak ÖSYM (Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi) tarafından paylaşılan bilgiler 2016 yılına ait olduğundan dolayı, 2017 verilerine ulaşamamıştır. ÖSYM'nin 2016 verilerine göre turizm alanında eğitim alan önlisans ve lisans öğrenci sayısı 139.191 kişidir.

Türkiye genelinde turizm eğitimi almakta olan önlisans ve lisans öğrencileri araştırmanın ana evrenini oluşturmaktadır. Evrenin tamamına zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle ulaşma imkânı bulunmadığından evren daraltılarak çalışma evreni Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören önlisans ve lisans öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırma Sakarya Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği ve Karasu Meslek Yüksek Okulu Turizm ve Otel İşletmeciliği bölümlerinde eğitim gören öğrencilere kolayda örnekleme yoluyla veriler toplanmıştır. Bu bağlamda turizm alanında eğitim gören önlisans ve lisans öğrencilerinin görüş farklılıklarının belirlenmesi için 900 adet anket formu öğrencilere doldurtulmuştur. Ancak bazı öğrencilerin anket formu gerçeği yansıtmadığından dolayı değerlendirilmeye tabii tutulmamıştır. Bu durumda 789 adet anket formu değerlendirilmeye tabii tutulmuştur.

3.2.2. Araştırma Ölçeğinin Niteliği

Araştırmada nicel araştırma yönetimi kullanılmış ve veri toplama aracı olarak da anket tekniğinden faydalanmıştır. Kullanılan ölçek iki ana bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde öğrencilerin demografik/betimleyici bilgileri yer almakta, ikinci

bölümünde ise öğrencilerin turizm endüstrisine yönelik görüş farklılıklarının belirlenmesine yönelik 40 ifade yer almaktadır. Ölçek için literatür taranmış; Öztürk ve Kılıç (2008) Duman vd., (2006), Kuşluvan ve Kuşluvan (2003), METARGEM (Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi) 2000, Riegel ve Dallas (1998), Civelek (2014) ile alanda uzman kişilerin görüşü alınıp geliştirilerek son hali verilmiştir.

Çalışma için kullanılan ölçekten daha verimli sonuçlar alınabilmesi açısından ifadeler boyutlandırılmıştır. Bunlar; (Turizmin toplumsal etkileri, eğitim ve terfi, yönetici ve çalışan tutumu, sosyal statü, çalışma şartları ile iş sağlığı ve güvenliği) şeklinde toplamda 6 altı boyut veya faktör içermektedir.

Ölçekteki ifadelerin tespitine yönelik beşli likert tipi kullanılmıştır. Öğrencilerin olumlu görüşleri (“kesinlikle katılmıyorum=1”, “katılmıyorum=2”, “kararsızım=3”, “katılıyorum=4”, “kesinlikle katılıyorum=5”) ile derecelendirilmeye tabi tutulurken, olumsuz görüşleri ise (“kesinlikle katılmıyorum=5”, “katılmıyorum=4”, “kararsızım=3”, “katılıyorum=2”, “kesinlikle katılıyorum=1”) şeklinde ters ölçeklendirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Sakarya Üniversitesi’nde eğitim gören öğrencilere anket formu doldurtulmuştur. Belirlenen örneklem (789 Kişi) hedef kitleye hitap eden katılımcıların %5,6’sını oluşturmaktadır.

Verilerin güvenilirliği açısından ölçek test edilmiş ve “*Cronbach Alpha değeri 0,878*” olarak elde edilmiştir. Elde edilen bu değer ölçeğin uygulanabilirliği ve güvenilirliğini yeterli düzeyde ifade etmektedir.

3.3. Veri Toplama Süreci

Çalışmada evren ve örneklem belirlenmiş ve 2016-2017 eğitim yılında Sakarya Üniversitesi’de eğitim gören turizm öğrencilerine anket formu doldurtulmuştur. Sakarya Üniversitesi Karasu Meslek Yüksek Okulu’nda 4 Mart 2017 ve Turizm Fakültesi’nde 7 Mart 2017 tarihinde kolayda örneklem yöntemi kullanılarak seçilen öğrencilere anket formu doldurtulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bulgularına ilişkin veriler yüzde dağılımları ile sunulmaktadır. Ayrıca turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm endüstrisine yönelik görüş farklılıklarının belirlenmesi için yüzde dağılımının yanı sıra farklılık testlerine başvurulmuştur. Uygulanan analiz testleri t-testi ve one way ANOVA'dır.

Tek faktörlü varyans analizi, öğrencilerin turizm endüstrisine ilişkin görüşlerinin belirlemek için kullanılmıştır. Ölçeğin geneli için ortalamalar elde edilmiş ve öğrencilerin demografik özelliklerine göre karşılaştırılmasında iki değişken için t testi (independent samples t test) ve ikiden fazla değişkenler için ise tek faktörlü varyans analizi (one way ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmada ölçek uygulaması ile elde edilen verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 17.0 programı kullanılmıştır.

3.5. Araştırma Bulguları

Araştırmadaki katılımcıların turizm endüstrisine yönelik görüşlerinin belirlenmesine yönelik ölçeğe faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi yapılarak ifadeler boyutlara indirgenmiştir. İfadelerin geçerliliğini ortaya konulabilmesi için önemsenen değer Keiser-Mayer-Olkin (KMO) test değeridir. KMO değerinin 0,60'dan büyük olması durumunda örnek sayısının geçerli olduğu kabul edilir. $0.80 < \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir (Kalaycı, 2016: 405). Yapılan istatistik analizi sonucunda KMO test istatistiği "0,813" olarak tespit edilmiş ve geçerlilik koşulu sağlanmıştır.

3.5.1. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde turizm eğitimi alan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular aktarılmaktadır. Tablo 21'de araştırmaya katılan öğrencilerin %53,1'i kadın, %46,9'unun erkek olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre araştırmaya dengeli bir katılım olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir bölümü "19-20" ile "21-22" yaş grubu arasındadır. İki kategorideki toplam oran ise %38,9'dur.

Tablo 21.
Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Bölüme Göre Dağılımı

	Değişken	(n)	(%)
Cinsiyet	Kadın	419	53,1
	Erkek	370	46,9
	Toplam	789	100,0
Yaş	18 Yaş ve Altı	37	4,7
	19-20 Yaş	307	38,9
	21-22 Yaş	307	38,9
	23 Yaş ve Üstü	138	17,5
	Toplam	789	100,0
Bölüm	Turizm ve Otel İşletmeciliği	370	46,9
	Turizm İşletmeciliği	419	53,1
	Toplam	789	100,0

Bulgular incelendiğinde, önlisans öğrencilerinin “*turizm ve otel işletmeciliği*”, lisans öğrencilerinin ise “*turizm işletmeciliği*” bölümünde eğitim gördükleri tespit edilmiştir. Katılımcı öğrencilerin oluşturduğu gruplarda çoğunluğu %53,1 “*lisans*” öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir. “*Önlisans*” öğrencilerinin oranı ise %46,9’dur. Ankete katılan katılımcıların öğrenim gördükleri sınıfa yönelik oranlar tablo 22’te verilmiştir.

Tablo 22.
Katılımcıların Öğrenim Gördüğü Alana, Sınıfa ve Staj Durumuna Göre Dağılımı

	Değişken	(n)	(%)
Alan	Ön Lisans	370	46,9
	Lisans	419	53,1
	Toplam	789	100,0
Sınıf	1. sınıf	232	29,4
	2. sınıf	309	39,2
	3. sınıf	208	26,4
	4. sınıf	40	5,1
	Toplam	789	100,0
Staj Durumu	Yaptı	435	55,1
	Yapmadı	354	44,9
	Toplam	789	100,0

Tablo 22 incelendiğinde, katılımcıların %39,2’si “*ikinci sınıf*”, %29,4’ü “*birinci sınıf*”, %26,4’ü “*üçüncü sınıf*” ve %5,1’i ise “*dördüncü sınıfta*” öğrenim gördükleri görülmektedir. Elde edilen verilere göre, son sınıfta eğitim gören öğrenci sayısının az olması Sakarya Üniversitesi’nde uygulanan 7+1 ve 3+1 işbaşı eğitim programından kaynaklandığı söylenebilir. Aynı zamanda son sınıfta ders sayısındaki azalmanın da öğrencilerin okula devam anlamında düşüş oluşturmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Öğrencilerin staj durumuna ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde %55,1’inin “*staj yaptığını*”, %44,9’unun ise halen “*staj yapmadığı*” görülmektedir. Uygulama

eğitimlerini gerçekleştirilmeyen öğrencilerin 1. veya 2.sınıfta eğitim gördükleri söylenebilir.

Tablo 23.
Katılımcıların Bölümü Tercih Sıralama Durumlarına Göre Dağılımı

	Değişken	(n)	(%)
Bölümü Tercih Sıralaması	1-5	348	44,1
	6-10	211	26,7
	11-15	133	16,9
	16 ve üstü	97	12,3
	Toplam	789	100,0
Kurum Tercih Durumu	Kendi Tercihim	434	55,0
	Öğretmenimin Tercihi	101	12,8
	Ailemin Tercihi	121	15,3
	Arkadaş/Çevre	69	8,7
	Diğer	64	8,1
	Toplam	789	100,0

Tablo 23'te öğrencilerin turizm bölümünü tercih sıralamalarına bakıldığında, tercih sıralamalarında "1-5" arasında tercih etme oranı %44,1 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, turizm işletmeciliği veya turizm ve otel işletmeciliği bölümünü öğrencilerinin isteğe bağlı olarak yaptığı söylenebilir. İkinci en yüksek oran ise %26,7 ile "6-10" dur. Burada, öğrencilerin asıl okumak istediği bölümleri ilk beşte tercih ettikleri şu an eğitim gördükleri bölümü ise bir alternatif olarak tercih ettikleri ifade edilebilir.

Öğrencilerinin öğrenim gördüğü üniversiteyi tercih durumuna yönelik verilere bakıldığında, "kendi tercihim" %55,0 ile ilk sırada yer almaktadır. Bu durumda öğrencilerin üniversiteyi büyük oranda kendi isteği ile tercih ettiği öylenebilir. Türkiye'de okul-sektör-üniversite-sanayi iş birliği henüz istenen seviyede olmadığı için öğrencilerin gerek tercihlerinde gerekse uygulama eğitimi yapmada kendi tercihlerine bağlı olmadan tercih yaptıkları belirtilebilir.

Tablo 24'te katılımcıların annelerinin eğitim durumlarına bakıldığında, annelerinin %25,6 ile "ilkokul mezunu", %6,5 ile okuryazar, %13,6'sının ise "üniversite mezunu" oldukları anlaşılmaktadır. Tablo 24'te katılımcıların babalarının eğitim durumlarına bakıldığında, en yüksek oranın %23,6 ile "lise mezunu" olduğu ve akabinde %22,6 ile "ilkokul" ve "üniversite mezununun" olduğu görülmektedir. Her iki veri göz önüne alındığında, orta düzeyde eğitimlerini tamamlayan ailelerin çocuklarının bu bölümü tercih ettikleri ifade edilebilir. Bu durum ise çocuklarının mesleki hayata çabuk atılması ve hayatını bir an önce kurmak istemesinden kaynaklanmış olabilir.

Tablo 24.
Katılımcıların Ebeveynlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

	Değişken	(n)	(%)
Annenin Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	51	6,5
	Okur-Yazar	181	22,9
	İlkokul	202	25,6
	Ortaokul	95	12,0
	Lise	153	19,4
	Üniversite	107	13,6
	Toplam	789	100,0
Babanın Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	44	5,6
	Okur-Yazar	72	9,1
	İlkokul	178	22,6
	Ortaokul	131	16,6
	Lise	186	23,6
	Üniversite	178	22,6
	Toplam	789	100,0

Tablo 25’de öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeyleri veilmektedir. “1501-2500 TL” aylık gelire sahip olan ailelerin oranı %39,4, “1500 TL” den az geliri bulunan ailelerin oranı %15,6, “5501 TL” ve üzeri geliri olan aileler ise 5,7’dir. Daha çok orta gelirli ailelerin çocukları olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ailelerinin ikamet yerlerine bakıldığında, %37,8’lik bir oranının “il merkezinde” %36,5’lik oranın ise “ilçe merkezinde” ikamet ettiği görülmektedir.

Tablo 25.
Katılımcıların Ailelerinin Gelir Düzeyi ve İkamet Durumuna Göre Dağılımı

	Değişken	(n)	(%)
Ailenin Aylık Geliri	1.500 TL’den az	123	15,6
	1.501 TL ve 2.500 TL Arası	311	39,4
	2.501 TL ve 3.500 TL Arası	152	19,3
	3.501 TL ve 4.500 TL Arası	83	10,5
	4.501 TL ve 5.500 TL Arası	75	9,5
	5.501 TL ve üzeri	45	5,7
	Toplam	789	100,0
Ailenin İkamet Durumu	İl Merkezi	298	37,8
	İlçe Merkezi	288	36,5
	Belde	88	11,2
	Köy	115	14,6
	Toplam	789	100,0

Tablo 26.
Öğrencilerin Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşleri Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

Turizmin Toplumsal Etkileri	Cr. Alfa 0,703	Art. Ort.	Std. Sapma	Faktör Yüğü
Turizm Sektöründe çalışanlar turizm bilincine sahiptir.		3,23	1,071	0,684
Turizm Sektöründe topluma ekonomik anlamda yararlı hizmetler verilmektedir.		3,57	1,058	0,745
Turizm Sektöründe çalışanlara cinsiyet ayrımcılığı yapılmamaktadır.		3,13	1,191	0,573
Turizm Sektöründe değişik kültürdeki insanlarla tanışıldığı için çalışmak avantajlıdır.		3,76	1,077	0,540
Turizm Sektöründe istihdam edilen her personelin mesleki nitelikleri belirlenmelidir.		3,67	1,012	0,533
Eğitim ve Terfi	Cr. Alfa 0,703	Art. Ort.	Std. Sapma	Faktör Yüğü
Turizm Sektöründe işletmeler, alanlarında eğitim almış bireyleri çalıştırmayı düşünmektedir.		3,38	1,041	0,631
Turizm Sektöründe terfi ettirilirken, çalışanların eğitim düzeyleri dikkate alınmaktadır.		3,50	1,102	0,704
Turizm Sektöründe terfi ettirilirken, çalışanların tecrübe ve deneyimine önem verilmektedir.		3,67	1,083	0,707
Yönetici ve Çalışan Tutumu	Cr. Alfa 0,703	Art. Ort.	Std. Sapma	Faktör Yüğü
Turizm Sektöründe yöneticiler, çalışanlara yetki vermekten kaçınmamaktadır.		3,25	1,042	0,694
Turizm Sektöründe yöneticiler, çalışanların eğitilmesi konusunda gereken önemi vermektedir.		3,18	1,068	0,695
Turizm Sektöründe yöneticiler çalışanların önerilerini dikkate almaktadır.		3,19	1,056	0,678
Turizm Sektöründe çalışanlar arasında iş birliği bulunmaktadır.		3,42	,986	0,594
Sosyal Statü	Cr. Alfa 0,703	Art. Ort.	Std. Sapma	Faktör Yüğü
Turizm Sektöründe çalışmak toplumda itibar kazandırmaktadır.		3,30	1,105	0,654
Turizm Sektöründe çalışacağımı çevremdekilere söylemek gurur vericidir.		3,32	1,065	0,766
Turizm Sektöründe iyi pozisyonlara gelenler turizm alanından mezun olanlardır.		3,29	1,101	0,725
Çalışma Şartları	Cr. Alfa 0,703	Art. Ort.	Std. Sapma	Faktör Yüğü
Turizm Sektöründe çalışma saatleri uzundur.		3,67	1,041	0,728
Turizm Sektöründe çalışmak sezonluk olduğu için düzenli bir iş bulmak zordur.		3,63	1,090	0,741
Turizm Sektöründe çalışanlara fazla iş yükü verilmektedir.		3,51	1,023	0,710
Turizm Sektöründe çalışma ortamı streslidir.		3,52	1,081	0,618
İş Sağlığı ve Güvenliği	Cr. Alfa 0,703	Art. Ort.	Std. Sapma	Faktör Yüğü
Turizm Sektöründe çalışanların sağlığına gereken önem verilmektedir.		3,42	1,072	0,685
Turizm Sektöründe işletmeler tarafından çalışanlara verilen yemekler sağlıklıdır.		3,43	1,044	0,732
Turizm Sektöründe iş güvenliği ile ilgili tedbirler alınmaktadır.		3,56	1,153	0,722

3.5.2. Öğrencilerin Demografik Bulguların Görüş Farklılıklarındaki Rolü

Bu bölümde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin görüş farklılıklarının belirlenmesine yönelik farklılık ve varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 26’da turizm eğitimi alan önlisans ve lisans öğrencilerinin turizm endüstrisine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla araştırma ifadelerine faktör analizi yapılmış ve bu ölçek altı boyut (Turizmin toplumsal etkileri, eğitim ve terfi, yönetici ve çalışan tutumu, sosyal statü, çalışma şartları ile iş sağlığı ve güvenliği) altında toplanmıştır. Boyutlandırma yapılmasının amacı yapısal geçerliliğini test etmektir. Bu bağlamda veri setinin uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Keiser-Mayer-Olkin (KMO) testi yapılmıştır. Veri setine yönelik KMO değeri %0,758 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Barlett’s testi sonuçları da incelenmiş (0,000) ve bunun anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Faktör analizinin boyutları için toplam açıklanan varyans, %53’tür. Çalışmadaki faktör boyutuna ilişkin açıklanan varyans değerinin sosyal bilimler açısından yeterli olduğu söylenebilir (Altunışık vd., 2012: 294). “Turizmin toplumsal etkileri boyutu”, “*Turizm sektöründe çalışanlar turizm bilincine sahiptir.*” (0,684) ile “*turizm sektöründe topluma ekonomik anlamda yararlı hizmetler verilmektedir.*” (0,745) faktör yükü ile bu boyutun iki temel ifadesi olarak dikkat çekmektedir. Faktör sonucunda ortaya çıkmış olan diğer bir boyut ise, “*Eğitim ve terfi*” boyutudur. Bu boyuta ilişkin yapılan analiz sonuçlarına göre en dikkat çeken ifade, “*turizm sektöründe terfi ettirilirken, çalışanların tecrübe ve deneyimine önem verilmektedir.*” ifadesi (0.707)’dir.

Eğitim ve terfi sektör içerisinde büyük bir öneme sahiptir. Faktör yükü itibariyle “*yönetici ve çalışan tutumu*” boyutunun iki önemli ifadesi bulunmaktadır. Bunlar; “*turizm sektöründe yöneticiler, çalışanlara yetki vermekten kaçınmamaktadır.*” (0,694) ve “*turizm sektöründe yöneticiler, çalışanların eğitilmesi konusunda gereken önemi vermektedir.*” ifadesi (0,695)’dir. Bu durum işletmelerin mevcut personeline gereken önemi gösterdikleri ifade edilebilir. “*Sosyal statü*” boyutunda bulunan “*turizm sektöründe çalışacağımı çevremdekilere söylemek gurur vericidir.*” (0,766), ifadesi tüm boyutlar içerisinde en fazla faktör yüküne sahip olan ifadedir. Bu bağlamda sektörde çalışanların çevresindekilere turizm endüstrisinde çalıştığını söylemesi kendisinde olumlu izlenimler bırakmaktadır. Diğer bir önemli boyut ise “*çalışma şartları*”dır. Bu boyutta bulunan “*turizm sektöründe çalışmak sezonluk olduğu için düzenli bir iş bulmak zordur.*” (0,741), ifadesi bir önceki ifadeden sonra en fazla faktör yüküne sahip ifadedir. Bu burumda sektörde çalışan personelin turizmin mevsimsellik özelliğinden şikâyet

ettiği söylenebilir. Her iki ifadeden sonra boyutlarda en fazla faktör yükünü alan diğer bir ifade ise “iş sağlığı ve güvenliği” boyutunda bulunmaktadır. Bu boyutta bulunan, “turizm sektöründe işletmeler tarafından çalışanlara verilen yemekler sağlıklıdır.” (0,732), ifadesine göre çalışanlara verilen gıda besinlerinin yeterince sağlıklı olduğu söylenebilir.

Tablo 27.
Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Sınıf Durumuna Göre Dağılımı

Boyut	Sınıf	Sayı (n)	A.Ort.	F Değeri	Anlamlılık
Turizmin Toplumsal Etkileri	1. sınıf	232	3,521	3,061	0,028*
	2. sınıf	309	3,498		
	3. sınıf	208	3,500		
	4. sınıf	40	3,000		
Eğitim ve Terfi	1. sınıf	232	3,556	5,377	0,001*
	2. sınıf	309	3,524		
	3. sınıf	208	3,476		
	4. sınıf	40	3,556		
Yönetici ve Çalışan Tutumu	1. sınıf	232	3,491	6,429	0,000*
	2. sınıf	309	3,472		
	3. sınıf	208	3,235		
	4. sınıf	40	3,150		
Çalışma Şartları	1. sınıf	232	3,612	4,379	0,005*
	2. sınıf	309	3,815		
	3. sınıf	208	3,706		
	4. sınıf	40	3,850		
İş Sağlığı ve Güvenliği	1. sınıf	232	3,569	11,229	0,000*
	2. sınıf	309	3,543		
	3. sınıf	208	3,254		
	4. sınıf	40	2,950		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Post Hoc testlerinden Tukey testi sonuçları tablo 27’de verilmiştir. Buna göre, gruplar arasındaki farklılığın hangi boyutlardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla analiz edilmiştir. Tukey testi sonuçlarına göre “turizmin toplumsal etkileri” boyutundaki farklılığın birinci sınıf – dördüncü sınıf, üçüncü sınıf – birinci sınıf, dördüncü sınıf – ikinci sınıf ile ikinci sınıf – üçüncü sınıf arasında kaynaklandığı belirlenmiştir. Aritmetik ortalamalara bakıldığında ise “turizmin toplumsal etkilerine” en fazla sahip olan grubun üçüncü ve dördüncü sınıfın olduğu söylenebilir. “Çalışma şartlarında” bu farkın olduğu gruplar, birinci sınıf – ikinci sınıf, birinci sınıf – dördüncü sınıf ile ikinci ve dördüncü sınıf olduğu söylenebilir. Aritmetik ortalamalara bakıldığında “çalışma şartlarına” en fazla sahip olan grubun ise birinci ve dördüncü sınıflar olduğu anlaşılmaktadır. “Yönetici ve çalışan tutumu” ortalamaları incelendiğinde farkın, birinci

ve üçüncü sınıf, ikinci ve üçüncü sınıf ile ikinci ve birinci sınıf gruplarından kaynaklandığı söylenebilir. En yüksek ortalamaya sahip olan gruplar ise birinci ile üçüncü sınıf gruplarında olduğu görülmektedir. “*Sosyal statü*” boyutunda birinci ve üçüncü sınıf, ikinci ve üçüncü sınıf arasındaki farktan kaynaklanana olumlu bir anlamlılık olduğu söylenebilir. Ancak aritmetik ortalamaya en fazla sahip olan grubun ise birinci ve üçüncü sınıf olduğu ifade edilebilir. Genel olarak, yükseköğrenim hayatına yeni dâhil olan öğrencilerin sektöre ilişkin olumlu duygulara sahip olduğu ve kariyer kaygısı taşımadıkları görülmektedir. Ancak diğer sınıflarda okuyan öğrencilerin ise bu durumun tam ters giderek azalan olumlu düşüncelerin olduğu ve kariyer planlaması açısından endişe duydukları söylenebilir. Ancak olumlu duygulara sahip olan öğrencilerin özellikle uygulama eğitimleri sonrasında bu duygunun yerini daha çok şüpheyeye ve kaygıya bıraktığı söylenebilir.

Sınıfa göre farklılık analizine ilişkin bulgular tablo 27’de verilmektedir. Buna göre öğrencilerin sektöre ilişkin görüşlerinde “*sosyal statü*” boyutu hariç ($p < 0,05$), diğer boyutlar açısından öğrenim görülen sınıfa göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre “*turizmin toplumsal etkileri, yönetici ve çalışan tutumu ile iş sağlığı ve güvenliği*” boyutlarında birinci sınıfın diğer sınıflara oranla sektöre yönelik düşüncelerinin daha olumlu olduğu söylenebilir. Bu durum sektörde henüz bulunmamaları ve uygulama imkânlarının olmadığı için diğer sınıflara oranla daha ılımlı/olumlu duygularla ifade ettikleri söylenebilir.

Ancak “*eğitim ve terfi*” boyutunda dördüncü sınıfta eğitim gören öğrencilerin görüşü ile birinci sınıfta eğitim gören öğrencilerin görüşlerinin benzerlik göstermektedir. Bu durum uygulama sonucu olduğu söylenebilir. “*Çalışma şartları*” boyutuna ise dördüncü sınıf öğrencilerinin diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere oranla daha olumlu yaklaştığı görülmektedir. Bunun sonucunda dördüncü sınıfta eğitim gören, mezun olma durumu ile karşı karşıya olan ve uygulama eğitimini tamamlayan bu öğrencilerin sektör içerisinde olup bitenlere hâkim oldukları ve sektör hakkındaki edindikleri tecrübelerle dayanarak daha olumsuz yanıt verdiği görülmektedir. İfade edilen veri sonuçlarına göre, sınıf değişkeni göz önüne alındığında sektör hakkındaki düşünceler, bireyin işletme içerisinde bulunup bulunmadığına, uygulama eğitimine katılıp katılmadığına ve çalıştığı işletme türüne ve pozisyonuna göre değişkenlik

gösterebileceği ifade edilebilir.

Tablo 28.
Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Bölümü Tercih Sıralamasına İlişkin Dağılımı

Boyut	Tercih Sıralaması	Sayı (n)	A. Ort.	F Değeri	Anlamlılık
Turizmin Toplumsal Etkileri	1-5	348	3,385	3,944	0,008*
	6-10	211	3,443		
	11-15	133	3,582		
	16 ve Üstü	97	3,594		
Yönetici ve Çalışan Tutumu	1-5	348	3,275	6,968	0,000*
	6-10	211	3,368		
	11-15	133	3,545		
	16 ve Üstü	97	3,567		
Sosyal Statü	1-5	348	3,204	5,702	0,001*
	6-10	211	3,237		
	11-15	133	3,488		
	16 ve Üstü	97	3,505		
Çalışma Şartları	1-5	348	3,578	4,333	0,005*
	6-10	211	3,691		
	11-15	133	3,790		
	16 ve Üstü	97	3,385		
İş Sağlığı ve Güvenliği	1-5	348	3,307	8,056	0,000*
	6-10	211	3,478		
	11-15	133	3,518		
	16 ve Üstü	97	3,762		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Turizm endüstrisine yönelik oluşturulan boyutların öğrencilerin okuduğu bölümü tercih sıralamasına göre analiz sonuçları tablo 28’de paylaşılmıştır. Elde edilen bu verilere göre, “*eğitim ve terfi*” boyutu hariç diğer tüm boyutlarda öğrencilerin okudukları bölümü tercih sıralamasına ilişkin aralarında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir.

Tablo 28’deki bulgulara göre, “*çalışma şartları*” boyutu hariç diğer tüm boyutlarda “*16 ve üstü*” tercih durumunun diğer ifadelerle göre daha olumlu yaklaştığı görülmektedir. Diğer bir bakış açısı ise, sıralamada en sona dahil edilen bölümü okuduğu ancak turizm alanında hayal kırıklığına uğramadığı söylenebilir. Çünkü okumak istemediği veya herhangi bir yükseköğrenim kurumunda eğitime başlayayım düşüncesi ile yazılan bir bölümden memnun kalması beklenen bir durum değildir. Ancak görülen durum öğrencinin son sıralamaya yazmasına rağmen okuduğu bölümden memnun olduğu belirtilebilir.

Tablo 29'daki bulgulara göre, sadece “sosyal statü” ile “iş sağlığı ve güvenliği” boyutunun “kurumu tercih durumu” arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu verilere göre özellikle “arkadaş/çevre ortaklaşa” olarak yapılan tercihin “sosyal statü” boyutunda diğer değişkenlere oranla daha olumlu yaklaştığı söylenebilir. Bu durumun kurumu tercih durumunda eğitim durumu ve sunulan imkânlar göz önüne alınmadan tercih edildiğine ve toplumsal açıdan genel bir yaklaşım gösterildiği ifade edilebilir.

Turizm endüstrisinde “iş sağlığı ve güvenliği” konusunda daha olumlu düşüncelere sahip olan öğrenciler “kendi tercihim” değişkenine oranla aralarında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. “İş sağlığı ve güvenliği” boyutunda ise “ailemin tercihi” değişkeninin diğer değişkenlere oranla daha yüksek derecede olumlu yaklaşıldığı söylenebilir.

Tablo 29.
Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Kurumu Tercih Durumuna İlişkin Dağılımı

Boyut	Kurumu Tercih	Say (n)	A.Ort.	F Değeri	Anlamlılık
Sosyal Statü	Kendi Tercihim	434	3,221	4,838	0,001*
	Öğretmenimin Tercihi	121	3,247		
	Ailemin Tercihi	101	3,520		
	Arkadaş/Çevre ortaklaşa	69	3,565		
	Diğer	64	3,187		
İş Sağlığı ve Güvenliği	Kendi Tercihim	434	3,338	5,606	0,000*
	Öğretmenimin Tercihi	121	3,495		
	Ailemin Tercihi	101	3,743		
	Arkadaş/Çevre ortaklaşa	69	3,492		
	Diğer	64	3,468		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 30'da öğrencilerin sektöre ilişkin görüşleri ile “annelerinin eğitim durumları” arasında anlamlı herhangi bir fark olup olmadığına ilişkin “one way anova testi” analizi paylaşılmıştır. Buna göre, “annelerinin eğitim durumlarının” turizm endüstrisini tercih etmelerinde olumlu bir etkisinin olduğu görülmektedir. Özellikle bu farkın oluştuğu “sosyal statü”, “okuryazar”, “eğitim ve terfi” boyutunda “okuryazar” olmaması ile “iş sağlığı ve güvenliği” boyutunda ise bu anlamlı farkın yine “okuryazar” olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 30.
Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Anne Eğitim Durumuna İlişkin Dağılımı

Boyut	Anne Eğitim Durumu	Sayı(n)	A.Ort.	F Değeri	Anlamlılık
Sosyal Statü	Okur-Yazar Değil	51	3,215	2,535	0,027*
	Okur-Yazar	181	3,436		
	İlkokul	202	3,267		
	Ortaokul	95	3,063		
	Lise	153	3,307		
	Üniversite	107	3,355		
Eğitim ve Terfi	Okur-Yazar Değil	51	3,686	2,894	0,013*
	Okur-Yazar	181	3,430		
	İlkokul	202	3,604		
	Ortaokul	95	3,294		
	Lise	153	3,522		
	Üniversite	107	3,644		
İş Sağlığı ve Güvenliği	Okur-Yazar Değil	51	3,509	3,694	0,003*
	Okur-Yazar	181	3,613		
	İlkokul	202	3,366		
	Ortaokul	95	3,378		
	Lise	153	3,274		
	Üniversite	107	3,579		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Bu farkın oluşturduğu olumlu anlamlılık özellikle “eğitim ve terfi” boyutunda annelerinin “okuryazar” olmaması sektöre ilişkin daha hızlı kariyer basamaklarını atlamaya ve bunun kendisine olumlu geri dönüşleri olduğu ifade edilebilir. Ancak analiz dışında kalan boyutların ise öğrencilerin turizm endüstrisine ilişkin görüşlerinin belirlenmesinde etkili olmadığı söylenebilir. Bu durum öğrencilerin çevresinden etkilenmediği kendi kararını verebildiğini göstermektedir.

Tablo 31.
Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Baba Eğitim Durumuna İlişkin Dağılımı

Boyut	Baba Eğitim Durumu	Sayı (n)	A.Ort.	F Değeri	Anlamlılık
Çalışma Şartları	Okur-Yazar Değil	44	3,454	2,352	0,039*
	Okur-Yazar	72	3,611		
	İlkokul	17	3,685		
	Ortaokul	13	3,740		
	Lise	18	3,860		
	Üniversite	17	3,741		
Yönetici ve Çalışan Tutumu	Okur-Yazar Değil	44	3,340	2,749	0,018*
	Okur-Yazar	72	3,555		
	İlkokul	17	3,432		
	Ortaokul	13	3,427		
	Lise	18	3,231		
	Üniversite	17	3,471		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 31’de öğrencilerin sektöre ilişkin görüşlerinin “*çalışma şartları*” ile “yönetici ve çalışan” tutumlarının babalarının eğitim durumuna ilişkin anlamlı bir farklılık olduğu ifade edilebilir. “*Çalışma şartları*” boyutunda babanın “*lise mezunu olması*”, “*yönetici ve çalışan tutumu*” boyutunda ise “*okuryazar*” olması diğer değişkenlere göre daha olumlu bir farkın olduğu görülmektedir. Babanın eğitim durumunun düşük seviyede olması belki de öğrencilerin kariyer basamaklarını etkilemesi veya sektörde ilerleyebilmelerinde bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda ise olumsuz etki ettiği söylenebilir.

Tablo 32.
Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Ailenin Gelir Durumuna İlişkin Dağılımı

Boyut	Gelir Durumu	Sayı (n)	A. Ort.	F Değeri	Anlamlılık
Eğitim ve Terfi	1.500 TL’den az	123	3,528	2,996	0,011*
	1.501 TL ve 2.500 TL Arası	311	3,546		
	2.501 TL ve 3.500 TL Arası	152	3,592		
	3.501 TL ve 4.500 TL Arası	83	3,204		
	4.501 TL ve 5.500 TL Arası	75	3,666		
	5.501 TL ve üzeri	45	3,444		
İş Sağlığı ve Güvenliği	1.500 TL’den az	123	3,609	2,289	0,044*
	1.501 TL ve 2.500 TL Arası	311	3,434		
	2.501 TL ve 3.500 TL Arası	152	3,315		
	3.501 TL ve 4.500 TL Arası	83	3,385		
	4.501 TL ve 5.500 TL Arası	75	3,600		
	5.501 TL ve üzeri	45	3,355		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 32’de verilen analiz sonuçlarına göre “*eğitim ve terfi*” boyutu ile “*iş sağlığı ve güvenliği*” boyutunun öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Ailenin aylık geliri öğrencinin görüşlerine yönelik bir etki ettiği söylenebilir. Bu anlamlılık düzeyinin özellikle “*iş sağlığı ve güvenliği*” boyutunda diğer değişkenlere oranla daha yüksek çıkması gözden kaçmamaktadır. Sektöre ilişkin görüşlerinin gelir düzeyindeki düşüklüğü göz önüne alınırsa öğrencinin sektörde daha fazla miktarda para kazanması ve genç yaşta sektör içerisinde bulunma isteği ile doğru orantılı olduğu ifade edilebilir. Ancak bu durum “*eğitim ve terfi*” boyutunda tam tersi olduğu görülmektedir. Ailenin gelir düzeyi “*4.501 TL*” ve “*5.500 TL*” arası olan öğrencilerin diğer değişkenlere oranla daha olumlu yönde görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 33.
Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Bölüm Durumuna İlişkin Dağılımı

Boyut	Bölüm	Sayı (n)	A. Ort.	T Değeri	Anlamlılık
Eğitim ve Terfi	Turizm İşletmeciliği	419	3,446	-2,625	0,009*
	Turizm ve Otel İşletmeciliği	370	3,608		
Yönetici ve Çalışan Tutumu	Turizm İşletmeciliği	419	3,236	- 6,269	0,000*
	Turizm ve Otel İşletmeciliği	370	3,583		
Sosyal Statü	Turizm İşletmeciliği	419	3,174	- 4,270	0,000*
	Turizm ve Otel İşletmeciliği	370	3,437		
İş Sağlığı ve Güvenliği	Turizm İşletmeciliği	419	3,255	- 6,693	0,000*
	Turizm ve Otel İşletmeciliği	370	3,659		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 33'te turizm eğitimi alan öğrencilerin okudukları bölüme ilişkin t-testi analiz sonuçları paylaşılmıştır. Bu verilere göre, “*turizmin toplumsal etkileri*” ve “*çalışma şartları*” boyutu hariç diğer boyutların öğrencilerin okudukları “*bölüme*” göre anlamlı bir farklılık içerdiği ($p < 0,05$) görülmektedir.

“*Eğitim ve terfi*” boyutunda önlisans öğrencilerinin okudukları turizm ve otel işletmeciliği bölümünün diğer bölüme ilişkin turizm endüstrisine daha olumlu yaklaştığı görülmektedir. Söz konusu bu olumlu yaklaşım kariyer olanakları ve okudukları bölümün sektördeki prestiji açısından kaynaklandığı söylenebilir. Buna göre turizm işletmeciliği alanında eğitim gören lisans öğrencilerinin farklı kariyer seçeneklerinin olması, turizm ve otel işletmeciliği eğitimi alan önlisans öğrencilerine göre daha geride kalmalarına neden olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 34.
Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Alan Durumuna İlişkin Dağılımı

Boyut	Alan	Sayı (n)	A. Ort.	T Değeri	Anlamlılık
Eğitim ve Terfi	Ön Lisans	370	3,608	2,625	0,009*
	Lisans	419	3,446		
Yönetici ve Çalışan Tutumu	Ön Lisans	370	3,583	6,269	0,000*
	Lisans	419	3,236		
Sosyal Statü	Ön Lisans	370	3,437	4,270	0,000*
	Lisans	419	3,174		
İş Sağlığı ve Güvenliği	Ön Lisans	370	3,659	6,693	0,000*
	Lisans	419	3,255		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 34’teki analiz sonuçlarının tablo 33’teki çıktılar ile benzerlik göstermesi bölümün lisans ve önlisans olarak gruplamasından kaynaklanmaktadır. Araştırmanın ana kütesini oluşturan turizm eğitimi alan önlisans ve lisans öğrencilerinin sektöre yönelik görüşlerinin boyutlar açısından herhangi bir farklılık olup olmadığını belirlemek için kullanılan t-testi analizi kullanılmıştır. Buna göre önlisans ve lisans öğrencilerinin sektöre yönelik görüşleri “*turizmin toplumsal etkileri*” ve “*çalışma şartları*” boyutu hariç diğer tüm boyutlarda anlamlı bir farklılık oluşturduğu ($p<0,05$) görülmektedir.

“*Eğitim ve terfi*” boyutunda önlisans öğrencilerinin lisans öğrencilerine oranla daha olumlu yanıtlar verdiği tespit edilmiştir. Farklılığı yaratan durum, lisans öğrencilerinin aksine önlisans öğrencilerinin sektöre daha kısa zamanda giriş yapmaları, kariyer planlaması açısından sadece mesleki bilgi donanımına sahip olabileceği düşüncesi ile iki yıllık bölümü tercih ettikleri görülmektedir. Bölümün gelecek kaygısı taşıması açısından kendilerini sektöre daha yakın ve terfi anlamında daha yüksek kademelere gelebileceğine olan inançlarından kaynaklanmaktadır. “*Sosyal statü*” boyutunun alana göre anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir.

Aritmetik ortalamalara bakıldığında toplumsal açıdan önlisans öğrencilerinin lisans öğrencilerine göre daha olumlu yaklaştıkları söylenebilir. Yüksek çıkan diğer bir oran ise önlisans öğrencilerinin lisans öğrencilerine göre “*yönetici ve çalışan tutumu*” boyutuna ilişkin anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmış olmasıdır. Buna göre önlisans öğrencilerinin sektörde kalıcı veya bulunduğu işletmede önemli derecede terfi sahibi olmak istemesinden dolayı hem diğer çalışanlarla hem de yönetici ile ilgili tutumlarında olumlu davranışlar sergiledikleri söylenebilir.

Tablo 35.
Katılımcıların Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Staj Durumuna İlişkin Dağılımı

Boyut	Staj Durumu	Sayı (n)	A. Ort.	T Değeri	Anlamlılık
Çalışma Şartları	Yaptı	435	3,783	2,090	0,037*
	Yapmadı	354	3,661		
Eğitim ve Terfi	Yaptı	435	3,577	1,972	0,049*
	Yapmadı	354	3,454		

* $p<0,05$ düzeyinde anlamlı

Katılımcıların görüşleri staj yapma durumuna göre t-testi analizi tablo 35’de verilmektedir. Buna göre “*çalışma şartları*” ve “*eğitim ve terfi*” boyutlarının staj durumuna göre anlamlı bir farklılık oluşturduğu söylenebilir. Ancak “*çalışma şartları*”

boyutunda staj yapan öğrencilerin yapmayanlara göre daha olumsuz yönde görüş bildirmeleri beklenen bir durumdur. Fakat staj yapmayan öğrencilerin daha olumlu görüş bildirmesi beklenilmiyordu. Aynı şekilde “*eğitim ve terfi*” boyutunda staj yapanların yapmayanlara göre daha olumlu yaklaştıkları söylenebilir. Her iki boyut incelendiğinde; staj yapan öğrencinin bu süre zarfında yaşadığı problemler göz önüne alındığında, fiziksel ve ruhsal açıdan yıpranmış olmaları ve her iki boyutta da staj yapmayanlara karşı daha olumlu görüş bildirmesi sonucu etkilediği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm, günümüzde pekçok ülke ekonomisine ve sosyal yaşamına canlılık kazandıran ve bu bağlamda yaşanan birtakım problemlerin çözülmesinde de önemli roller oynayan bir sektör haline gelmiştir. Sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerleri ile Türkiye, turizm endüstrisinde alternatif turizm çeşitliliği açısından potansiyeli yüksek bir yapıya sahiptir. Bu vb. sebeplerden dolayı turizm ile ilgili yapılacak olan yatırımlara önemin verilmesi ve topluma veya turistlerde doğal, tarihi ve sosyo-kültürel değerleri koruma bilincinin oluşturulması gerekmektedir.

Turizm endüstrisi emek-yoğun özelliğinden dolayı insan unsuruna önemli derecede ihtiyaç duymaktadır. Turizm alanında faaliyet gösteren işletmelerin rekabetin yoğun olduğu piyasada yüksek seviyede kazanç elde edebilmelerinin en önemli yolu, kaliteli hizmete sahip olmaları ve müşterilerin memnuniyeti hedef edinmelidir. Bu bağlamda turizm endüstrisinin nitelikli eleman ihtiyacının da özellikle turizmi gelişmiş ülkelerde büyük boyutlarda olacağı açıktır. Bundan dolayı turizm alanında eğitim veren çeşitli kurum/kuruluşlar zaman içerisinde faaliyete geçmiş ve her geçen gün turizm sektörü için nitelikli personel yetiştirme gayreti içerisinde eğitim-öğretim faaliyetleri yürütmektedirler.

Turizm endüstrisinde faaliyet gösteren işletmelerin sunduğu hizmetlerin kalitesi önemli oranda işgücünün niteliği ile paralellik göstermektedir. Turizm eğitimi turizm endüstrisindeki işletme ve departman türleri dikkate alınarak geliştirilmelidir. Ayrıca turizm eğitimi ile ilgili müfredatlar, piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanmalı ve sistemin bu yapıyı desteklemesi gerekmektedir. Eğitim ve istihdama yönelik verilerin güvenilir bir şekilde toplanması ve güncellenmesi sektör açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Pehlivan, (2005); Taşkın, (2006), çalışmasında kendi tercihi doğrultusunda turizm bölümünü okuduktan sonra sektörde çalışmak istemediği ve turizm endüstrisinde çalışma şartlarının zorluğunu, aldıkları ücretin yetersiz olduğunu saptamış ve bu çalışma sonuçları da zikredilen çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; turizm endüstrisinde üretim ve tüketim eş zamanlı gerçekleş-

mektedir, turizmde üretilen hizmettir ve stoklanamaz veya başka yere taşınamaz, turizm endüstrisinin bu özelliklerinden dolayı hizmet kalitesinin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Dünyada pekçok turizmi gelişmiş ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de turizm endüstrisinde faaliyet gösteren işletmelerin nitelikli işgücü bulma konusunda sıkıntı yaşadıkları ve bulamama endişesi yaşadıkları ifade edilmektedir. Ancak turizm endüstrisinin son derece önem arzeden nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanması konusunda yaşadığı sorunlar (çalışma şartlarının zorlukları ve yapılan işin karşılığında hak edilen ücretin alınamaması vb.) nitelikli personelin sektörden uzaklaşmasına sebep olabilmektedir.

Koyuncu’nun (2000)’de, yaptığı çalışmada, öğrencilerin sektör buluşmalarında (staj, işbaşı eğitimi vb.) yaşadıkları olumsuz deneyimler, ücret seviyelerinin düşüklüğü, mesai saatlerinin fazlalığı vb. sebeplerle kariyer planlamalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum öğrencilerin daha staj aşamasında endüstri hakkındaki görüşlerini olumsuza dönüştürmekte ve pek çok öğrencinin bu aşamada turizmden uzaklaşma kararı almaları söz konusu olmaktadır. Öğrenciye işletmede hak edilen ücretin verilmediği ve yasal haklardan yeterince faydalanamadığını tespit etmiştir ve bu sonuçlar ile çalışmamızın sonuçları büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında örgün ve yaygın düzeyde turizm eğitimi verilmektedir. Bu eğitimi alan öğrencilere dünya standartlarında olmasa bile bu standartlara yakın eğitimler verildiğini söylemek mümkündür. Her yıl bu kurumlardan çok sayıda öğrenci çeşitli seviyelerde eğitimler alıp, eğitimlerini tamamlayarak mezun olmaktadır. Bu durumda işletmelerin nitelikli personel bulamamayı bir sorun olarak görmeleri söz konusu olmamalıdır. Aksine mezun olan bu elemanları istihdam ederek hem hizmet kalitesi hem de müşteri memnuniyetini sağlamaları kolaylaşacaktır.

Aynı zamanda eğitilmiş insanların sektör dışına kaymalarından dolayı oluşan istihdam açığı sorununa da olumlu katkı sağlayabilmeleri söz konusudur. Aksi halde turizm işletmelerinin nitelikli işgücü eksikliğinden endişe duymaları gerektiğini söylemek doğru olacaktır. İşletmelerin personele gereken önemi vermediği, hak ettiği ücret politikasını uygulamadığı ve yasal haklardan mahrum ettiği sürece istihdam ile ilgili sorunlar yaşamaları her zaman mümkündür.

Ağaoğlu'nun (1991), turizm eğitimi alan önlisans ve lisans öğrencilerine ilişkin gerçekleştirdiği analiz sonuçlarında, mezun olan öğrencilerin sektörde devam edenlerin oranını %22,3 olarak tespit etmiştir. Ağaoğlu'nun bulguları ile bu çalışmadan elde edilen bulgular benzerlik göstermektedir. Oran olarak belirtilmiş olmasa da sektörde yaşanan olumsuz durum kariyer planlamasına etki etmektedir. Öğrencilerin uygulama eğitimleri sırasında yaşadıkları sorunlar değinilmesi ve çözüm bulunması gereken diğer önemli bir konudur. Öğrencilerin uygulama eğitiminin durumu (yapıp yapmadıkları) turizm endüstrisine ilişkin görüşlerine önemli derecede etki etmektedir. Bireyin staj süresince işletmede yaşadığı sorunlar sektöre karşı olumsuz duygular biriktirmesi ve kariyer planlamasında ve gelecek tayininde turizm sektöründe yer almak istememesine sebep olmaktadır.

Mısırlı (1996)'daki çalışmasında; öğrencilerin sektör hakkındaki olumsuz görüşlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik birtakım çözümler geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çözüm önerilerine; hak edilen ücretlerin verilmesi, sosyal haklardan ve kadrolu personelin yararlandığı imkânlardan yararlandırılmaları, koordinatör eğitmenin kendileri ile sık sık görüşüp problemlerine çözüm bulmaları ve üniversite-sanayi / okul-sektör iş birliğinin sağlanması vb. sorunun çözümünde öneriler olarak getirilmiştir. Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlarla neredeyse birebir benzerlikte sonuçlar elde edilmiş olması, bu tür sorunların devam ettiği, henüz yeterince çözüm getirilemediğini söylemek mümkündür.

Lisans ve önlisans alanında verilen turizm eğitimi çeşitli amaçları elde etme doğrultusunda sürdürülmekte ve tamamlanmaktadır. Lisans öğrencilerinin kariyer seçenekleri önlisans öğrencilerine göre farklılık göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçları ile (Sarıışık vd., 2014)'de yaptığı çalışma sonuçları büyük benzerlikler göstermektedir. Adı geçen çalışma ile bu araştırmadan elde edilen ve benzerlik arz eden sonuçları şunlardır; önlisans öğrencilerinin iki yıl gibi kısa süre içerisinde eğitimini tamamlayıp sektöre hızlı bir giriş yapma şansları varken, bu durum lisans öğrencileri için daha uzun (4-5 yıl gibi) bir süreyi kapsamaktadır. Bu durumda lisans alanında verilen turizm eğitiminin daha çok orta ve üst düzey yönetici adayı yetiştirme ve bunun yanında akademik personel açığının kapatılması amacıyla yönelik olmasıdır.

Önlisans ve lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm endüstrisine yönelik algısını belirlemeye ilişkin yapılan bu çalışmada önemli sonuçlar elde edilmiştir. Öğrenim görülen sınıfa ilişkin elde edilen bilgilere göre, “*Sosyal statü*” boyutu hariç diğer boyutların öğrencilerin eğitim görülen “*sınıf*” değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Özellikle bu boyutlarda “*birinci sınıfın*” diğer sınıflara oranla daha olumlu yönde görüş bildirdiği söylenebilir.

Katılımcılar “*turizm ve otel işletmeciliği*” (Önlisans) ve “*turizm işletmeciliği*” alanında (Lisans) eğitimi almaktadırlar. “*Turizmin toplumsal etkileri*” boyutu dışında kalan diğer boyutlar ile öğrenim görülen bölüme ilişkin farklılığın anlamlı olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin “*staj durumuna*” yönelik elde edilen verilere göre “*çalışma şartları*” ile “*eğitim ve terfi*” boyutlarında anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir. Ancak staj yapan öğrencilerin her iki boyutta da yapmayan öğrencilere göre daha olumsuz görüş bildirmesi, çalışma öncesi beklenen sonuçlar ile örtüşmektedir (Kozak ve Kızıllırmak, 2001).

Katılımcıların kurum “*kendi tercihi*” değişkeninde, “*İş sağlığı ve güvenliği*” boyutunun ailemin tercihi yönünde görüş bildiren katılımcıların diğer değişkenlere oranla daha olumlu yönde görüş bildirdiği, “*sosyal statü*” boyutunda ise “*arkadaş ve çevre*” değişkeninin daha olumlu yönde görüşünü ifade ettiği belirlenmiştir (Kuşluyan ve Kuşluyan, 2000). Literatürdeki bu çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde, araştırmadan elde edilen bulgularla benzerlikler arzetymekte, bir nevi doğrular niteliktedir.

Ebeveynlerin eğitim düzeyi; annelerin çoğunluğunun “*ilkokul mezunu*”, babaların ise, “*lise mezunu*” olduğu tespit edilmiştir. Ailenin eğitim durumu çalışma sonucu oluşan algılara ilişkin 6 boyutun tamamı için farklı göstermektedir. Sarıışık vd., (2014: 50)’nin, turizm eğitimi alan önlisans ve lisans öğrencilerine yönelik gerçekleştirdiği çalışmada, önlisans öğrencilerinin lisans öğrencilerine göre sektöre daha olumlu/ılımlı yaklaştığını saptamıştır. Elde edilen bulgular bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Çalışmanın ana amacı doğrultusunda katılımcıların görüşleri incelendiğinde önlisans öğrencilerinin lisans öğrencilerine göre turizm endüstrisine ilişkin görüşlerinin daha

olumlu olduğunu ortaya çıkmıştır. “*Sosyal statü*” boyutu incelendiğinde, “*önlisans*” öğrencilerin “*lisans*” öğrencilerine göre daha fazla bu itibara yönelik olumlu düşündüğü tespit edilmiş, “*önlisans*” öğrencilerinin “*lisans*” öğrencilerine oranla toplumda var olabilme durumuna sahip oldukları söylemek mümkündür. Nitekim eğitim seviyesi düşük olan bireylerde kendisini toplumda görebilme, sektördeki “*eğitim ve terfi*” alanında olumlu davranma, yöneticiler ile çalışanlar arasındaki tutum dengesini yakalayabilme ve “*iş sağlığı ve güvenliği*” konusunda daha ılımlı/olumlu yaklaşıtları görülmektedir. Bu durum çalışmanın temel bileşeni olup lisans öğrencilerin sektörden çok eğitimlerini veya sektörde çalışma esnasında daha kuralcı oldukları, bazı sorun veya problemleri görmezden gelmediği söylenebilir.

Önlisans öğrencilerinin kısa eğitim süreleri, onları hızlı bir şekilde sektöre girmelerini, çalıştığı işletmede verilen görevi layıkıyla yerine getirmeleri ve kısa süre içine terfi alma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Ancak bu verilerde “*birinci*” ve “*ikinci sınıf*” öğrencilerinin yönetici ve çalışanlara karşı tutumlarının diğer değişkenlere oranla daha olumlu olduğu görülmektedir. Bu durum önlisans öğrencilerinin çoğunluk oluşturduğu bir gruptur.

Lisans öğrencilerinin kariyer açısından birden fazla seçeneği olmasına karşın önlisans öğrencilerine nazaran sektöre karşı da olumsuz duygular içerisinde olması onları kariyer planlaması açısından da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum önlisans öğrencilerinin mesleğe yönelik sergilediği olumlu tutumlarının kariyerlerine de olumlu yönde etki ettiği söylenebilir. Bu analiz sonuçları Sarıışık vd., (2014: 50)’ nin, çalışması ise benzerlik göstermektedir.

Elde edilen sonuçlar literatür çalışması ile bazı yerlerde paralellik gösterirken, bazı durumlarda ise farklı sonuçlar elde edilmiştir. Yaşanan sorunların temelinde yüksek oranda olumsuz görüş bildiren öğrencilerin ücret sisteminin adil olmadığı, barınma koşullarının yetersiz olduğu, gelecek kaygısının olduğu, yöneticiler tarafından dikkate alınmadıkları, çalışma saatlerinin uzun olduğu ve sektörün mevsimsel olması şeklinde ifade edilebilir. Temelde bu sorunlar mevcut olmasına rağmen, öğrencilerin çoğunlukla sektörden memnun kaldıklarını, okul hayatından sonra da devam etmek istedikleri, orta veya üst yönetici olarak çalışabileceklerine inandıklarını ve bu çalışmaların kendilerine itibar kazandıracığını ifade etmektedirler. Lisans ve önlisans öğrencilerinin sektöre

ilişkin görüşleri, eğitim durumlarına, ailenin gelir düzeyine ve eğitim durumuna, sınıfa göre, tercih sıralamasına, kurumu tercih durumuna ve uygulama eğitimlerini tamamlayıp tamamlamadıklarına göre değişkenlik göstermektedir. Ancak çalışmada öğrencilerin sektöre ilişkin görüşlerinde cinsiyet ve ailelerinin ikamet ettikleri yere ilişkin yapılan farklılık testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Ailenin ikamet ettiği yer öğrencilerin turizm endüstrisine yönelik görüşleri üzerine etki etmemektedir. Çalışmada yapılan farklılık testine göre turizm eğitimi alan öğrencilerin sektöre yönelik görüşlerinin “cinsiyet” göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Cinsiyet açısından ise anlamlı bir farklılığın çıkmaması çarpıcı bir sonuçtur. Çünkü aile hayatına elverişsiz olması, çok fazla emek isteyen yapısı ve çalışma saatlerindeki düzensizlikler nedeniyle bu değişkene göre bir farklılığın çıkması beklenmekteydi.

Araştırmalardan elde edilen sonuçların önerilere dönüştürülerek, kamu ve özel sektör kuruluşları ile yeni araştırmacılara yol gösterici mahiyette öneriler getirilmesi amaçlanır. Bu çalışmadan elde edilen literatür ve uygulama sonuçları dikkate alınarak getirilebilecek öneriler aşağıda verilmiştir:

Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Öneriler;

- Öğrencilerin bölümü tercih etmelerinde mesleki açıdan bilgilendirilmelerin sağlıklı yapılması,
- Öğrencilerin mesleğe ilişkin eğitim sürecinde verilen teorik bilgi hakkında düzenleme ve denetimlerin yapılması,
- Yükseköğretimde teorik bilginin yanı sıra uygulama eğitimine ağırlık verilmesi ve konu ile ilgili derslerin artırılmasında, aynı zamanda bu dersler için alanında uzman kişilerden yararlanılması,
- Uygulama eğitiminin standart hale getirilmesi, sürekli güncellenerek ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenmeli,
- Uygulama eğitimi sırasında yaşanan problemlerin azaltılması hususunda üniversite/işletme iş birliğinin sağlanması

- Ücretlerde, çalışma saatlerinde, sosyal haklarda ve diğer personele verilen imkânlardan yararlanabilmeleri sağlanmalı,
- Staj/işbaşı eğitimi denetlemeleri; Bakanlık, özel sektör ve üniversite temsilcilerinden oluşan komisyonlarca yapılması,
- İşbaşı veya staj eğitimleri tüm eğitim düzeyleri için yasa ve yönetmeliklerle güvence altına alınması, stajyerlere en azından asgari ücretin yarısı kadar ve tam sigortalılık sağlanması,
- Turizm eğitimi veren bölümlerin tercih edilmesi durumunda ek puan uygulamasına gidilerek öğrencilerin bu alanı tercih etmeleri teşvik edilmeli.

Özel Sektör İşletmelerine Öneriler;

- Sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanların sektörde kalmalarını teşvik edici olmaları,
- İşbaşı eğitimi esnasında öğrencilerin sektöre özendirilmelerini sağlamaları,
- İşletmeler hizmetiçi eğitim ile öğrencileri sektöre kazandırmaları adına adımlar atılmalı,
- Hizmetiçi eğitimlerin mesleğe yönelik olmasının yanında, psikolojik ve sosyal desteği de içermeli,
- Yöneticilerle olan ilişkilerin güçlenmesi adına daha demokratik yönetim anlayışı benimsenmesi,
- Nitelikli eleman yetiştirmek adına çalışanlarla yakın ve samimi ilişkiler kurulmalı,
- Öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda, stajları boyunca gerekli uygulama ve düzenlemeler yapabilmeleri,
- İşletmeler üniversitelerle iş birliğine giderek hem kendileri hem de ülke ekonomisi için önem arz eden nitelikli işgücünün yetiştirilmesine katkı sağlayabilmeleri,
- Tüm bunları işletmelerinin, ülke ve milletin geleceğini düşünen anlayışla

yapmaları, ülkemizin dünyadaki rekabet gücünü artırmaları.

Yapılacak Araştırmalara Getirilebilecek Öneriler;

- Bu araştırma yöntem bölümünde ifade edilen bazı kısıtlardan dolayı sadece bir üniversite ile sınırlı tutulmuştur. Evren ve örneklem büyütülerek benzer araştırmalar gerçekleştirilebilirler.
- Araştırmanın kapsamı birkaç üniversitede, bölgesel hatta ülkesel düzeyde yapılabilir,
- Daha uzun zamana bağlı çalışmalar kapsamında; turizmde gelişmiş ülkelerin üniversiteleri ile Türkiye'dekileri karşılaştıracak araştırmalar yapılabilirler,
- Üniversitelerin (akademik kadrolarının) turizm endüstrisine ilişkin görüşlerini içeren bir çalışma yapılabilir,
- Turizm mezunu ve sektörde çalışanlara yönelik bir çalışma da yapılabilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ADALILAR Ayça, (1990), “Planlı Dönemde Turizm Politikası, Turizm Kooperatifleri ve Turizmde Çevre Bilinci”, Ankara.

AĞAOĞLU Osman Kemal, (1991), “Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Etkenliği” Milli Prodükivite Merkezi Yayınları 439, Ankara.

AKAT Ömer, (2008), “Turizm İşletmeciliği”, Ekin Yayınevi, Bursa.

ALBAYRAK Aslı, (2013), “Alternatif Turizm”, Detay Yayıncılık, Ankara.

ALTUNIŞIK Remzi, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu, Engin Yıldırım, (2012), “Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Spss Uygulamalı”, Sakarya Yayıncılık, Sakarya

ANDAÇ Faruk, (2013), “Turizm Hukuku”, Detay Yayıncılık, Ankara.

AVCIKURT Cevdet, (2015), “Turizm Sosyolojisi”, Detay Yayıncılık, Ankara.

Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi.

BAHAR Ozan, Metin Kozak, (2013), “Turizm Ekonomisi”, Detay Yayıncılık, Ankara.

BOWEN David, Jackie Clarke, (2009), “Contemporary Tourist Behaviour Yourself And Others as Tourist”, Oxford Brookes University.

BOZKURT Mesut, Şahin Bayram, (2015), “Turizm Pazarlaması”, Paradigma Akademi, Çanakkale.

ÇAVUŞ Şenol, Zehra Ege, Osman Eralp Çolakoğlu, (2009), “Türk Turizm Tarihi Yapısal ve Sektörel Gelişim”, Ankara, Detay Yayıncılık.

ÇEKEN Hüseyin, (2014), “Turizm Ekonomisi”, Detay Yayıncılık, Ankara.

- DOĞANAY Hayati, (2013), “Türkiye Turizm Coğrafyası”, Pegem Akademi, Ankara.
- ERASLAN Nevzat, (2013), “Konaklama İşletmelerinde Ön büro İşlemleri ve Yönetimi”, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- EREŞ Figen, (2007), “Eğitim Bilimine Giriş” Maya Akademi, Ankara.
- FİDAN Nurettin, Münire Erden, (1998), “Eğitime Giriş”, Alkım Yayıncılık, Ankara.
- FİDAN Nurettin, (2012), “Okulda Öğrenme ve Öğretme”, Pegem Akademi, Ankara.
- HACIOĞLU Necdet, Mehmet Kaşlı, Seda Şahin, Nuray Tetik, (2008), “Türkiye’de Turizm Eğitimi”, Detay Yayıncılık, Ankara.
- İÇÖZ Orhan, (2001), “Turizm İşletmelerinde Pazarlama: İlkeler ve Uygulamalar”, Ankara
- İSTANBULLU Füsün, (1991), “Yabancı Tur Operatörleri ve Türk Turizmi”, Turizm Araştırmaları Dizisi.
- KAHRAMAN Abdullah, (2016), “Otel İşletmeciliği”, Eğitim Yayınevi, Konya.
- KAHRAMAN Nüzhet, Oğuz Türkay, (2009), “Turizm ve Çevre”, Detay Yayıncılık, Ankara.
- KALAYCI Şeref, (2016), “Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri”, 7. Baskı, Asil Yayınları.
- KESKİNKILIÇ Kadir, (2006), “Eğitim Bilimine Giriş”, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- KONGAR Emre, Taner Berksoy, (2000), “2000’li Yıllarda Dünya Turizm ve Ticaretinde Yeni Bir Merkez: İstanbul”, İstanbul Ticaret Odası.
- KOZAK Meryem Akoğlan, Hatice Güçlü Nergiz, (2014), “Turizmde Etik”, Detay Yayıncılık, Ankara.
- KOZAK Metin, (2014), “Sürdürülebilir Turizm”, Detay Yayıncılık, Ankara.

- KOZAK Nazmi, (2008), “Turizm Pazarlaması”, 2.Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- KOZAK Nazmi, (2012), “Genel Turizm Bilgisi”, Açık öğretim Üniversitesi Yayını.
- KOZAK Nazmi, Meryem Akoğlan Kozak, Metin Kozak, (2001), “Genel Turizm İlkeler-Kavramlar”, Detay Yayıncılık.
- KÜÇÜKASLAN Nazife, (2007), “Özel İlgi Turizmi”, Ekin Yayınevi, Bursa.
- MATHIESON Alister, Wall Geoffrey, (1982), “Tourism: Economic, Physical and Social Impacts.”
- MIDDLETON Victor T.C., (1988), “Marketing in Travel and Tourism.”
- MIDDLETON Victor T.C., (1993), “Marketing in Travel and Tourism.”, Oxford.
- MUNAR Ana Maria, Szilvia Gyimothy, Liping Cai, (2013), “Tourism Social Media Transformations in Identity, Community And Culture”, Tourism Social Science Series, Volume 18.
- OKUMUŞ Fevzi, (2008), “Turizm İşletmelerinde Çağdaş Yönetim Teknikleri”, Detay Yayıncılık, Ankara.
- OLALI Hasan, (1990), “Turizm Politikası ve Planlaması”, İstanbul.
- ÖZDEMİR Mehmet, (1992), “Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri”, Ankara.
- ÖZKÖK Ferah, (2014), “Turizm Ekonomisi”, Paradigma Akademi, İstanbul
- SCHULMEISTER Stephan, (1979), “Tourism and the Business Cycle”, Austrian Institute for Economic Research, Vienna.
- SEATON A.V., M.M. Bennett, (1996), “The Marketing of Tourism Products: Concepts, Issues and Cases”.
- SIGALA Marianna, David Leslie, (2006), “International Cultural Turizm: Management, Implications and Cases.”

SHARPLEY Richard, David J. Tefler, (2002), “Tourism And Development Concepts And Issues”

TOSKAY Tunca, (1978), “Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım”, İstanbul Üniversitesi Yayını.

TUNÇ Azize, Firuzan Saç, (1998), “Genel Turizm Gelişi-Geleceği”, Detay Yayıncılık, Ankara.

UNWTO, (2001), “Guide For Local Authorities on Developing Sustainable Tourism.”

ÜNLÜÖNEN Kurban, Ahmet Tayfun, Arzu Kılıçlar, (2011), “Turizm Ekonomisi”, Nobel Yayıncılık, Ankara.

WALLE Alf H., (1996), “The USA Encourages International Tourism.”

VARIŞ Fatma, (1994), “Eğitim Bilimine Giriş”, Atlas Kitabevi, Konya.

YAĞCI Özcan, (2007), “Turizm Ekonomisi”, Detay Yayıncılık, Ankara.

YARCAN Şükrü, (1998), “Turizm Endüstrisinin Yapısı”, Boğaziçi Üniversitesi Yayını, İstanbul.

YILDIZ Özay, (2002), “Turizm Ekonomisi”, Detay Yayıncılık, Ankara.

ZENGİN Burhanettin, (2006), “Turizm Coğrafyası- Türkiye Genel ve Bölgeler Turizm Coğrafyası”, Değişim Yayınları.

ZENGİN Burhanettin, Şehnaz Demirkol, (2009), “Turizm İşletmeleri”, Değişim Yayınları.

Sürelî Yayınlar

AKOVA İsmet, (1998), “Türkiye’de Turizm Sektörünün Olanakları ve Ekonomik Fonksiyonları”.

ARSLAN Pınar, (2017), “Education System of Mexico: A Comparison With Turkey in Terms of Purpose, Structure And Process”, Route Educational Social Science

Journal, Volume 4 (2).

BALTACI Furkan, Engin Üngüren, Hüseyin Avsallı, Osman Nuri Demirel, (2012), “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlemesine Yönelik Bir Araştırma”, Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, C:4, S:1, s.17-25.

BOYLU Yasin, Emin Arslan, (2014), “Türkiye’deki Turizm Eğitiminin Rakamsal Gelişmeler Açısından Değerlendirilmesi.”

BOZGEYİK Yusuf, Yunus Yoloğlu, (2015), “Türkiye’de Turizm Gelirleri ile GSYH Arasındaki İlişki: 2002-2014 Dönemi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 8, Sayı 40, Volume 8, Issue 40.

BURKART Anthony James, S. Medlik, (1981), “Tourism: Past, Present and Future.”

BRUNT Paul, Paul Courtney, (1999), “Host Perceptions of Sociocultural Impacts”, University of Plymouth, Elsevier Research, Vol 26, No. 3, pp 493- 515.

CHIU Weisheng, Shiheng Zeng, Philip Shao-Tung Cheng, (2016), “The Influence of Destination Image and Tourist Satisfaction on Tourist Loyalty: A Case Study of Chinese Tourists in Korea.”

ÇEKEN Hüseyin, (2008), “Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi.

ÇEKEN Hüseyin, Barış Erdem, (2003), “Turizm Sektörünün İstihdam Yatarmadaki Etkisi”, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi.

DANIEL Ana Dias, Rui Augusto Costa, Mariana Pita, Carlos Costa, (2017), “Tourism Education: What About Entrepreneurial Skills?”

DEMİRKOL Şehnaz, Elbeyi Pelit, (2002), “Türkiye’deki Turizm Eğitim Sistemi ve Avrupa Birliği Sürecinde Olası Gelişmeler.”

ERDOĞAN Ali, Yusuf Yıldırım, (2014), “A General Evaluation on Undergraduate Level Tourism Education of Turkey: Prudential Suggestions and a Curriculum Offer”, Social Sciences Research Journal, Volume 3, Issue 2.

ERDOĞAN Selim, (1994), “1980 Sonrası Türkiye Milli Gelirindeki Değişmeler”, Diyarbakır

EREN Duygu, Eda Özgül, Neşe Çullu Kaygısız, (2013), “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin Belirlenmesi: Nevşehir Üniversitesi Örneği”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 35.

GÜRBÜZ A. Kemal, Ayhan Dağdeviren, (2007), “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Ders Programlarının Fonksiyonel Açıdan İncelenmesi.”

GÜRBÜZ Ahmet, (2002), “Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, Teknokoli Dergisi, Sayı 1-2, 49-59

KOYUNCU Mustafa, (2000), “Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Turizm İşletmeleri Yöneticilerinden Beklentileri”, Kapadokya Toplantıları VII, Erciyes Üniversitesi, Nevşehir.

KOZAK Meryem Akoğlan, İsmail Kızılırmak, (2001), “Türkiye’de Meslek Yüksekokulu Turizm-Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, Sayı 12, S. 9-16.

KUŞLUVAN Salih, Zeynep Kuşluyan, (2000), “Perceptions and attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working in the Tourism Industry in Turkey”, Tourism Management, P. 251-269.

MESCİ Muammer, Gülsün Dönmez, (2016), “Turizmin Bölgesel Kalkınma ve Yerel Halk Üzerindeki Etkisi”.

MISIRLI İrfan, (1996), “Otel ve Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme”, Kuşadası 7. Ulusal Turizm Kongresi, Adnan Menderes

Üniversitesi, Aydın.

OLCAY Atınç, (2008), “Türk Turizminde Eğitimin Önemi, Gaziantep Üniversitesi” Sosyal Bilimler Dergisi.

RAHİMİ Roya, Vipin Nadda, Blerton Hyseni, Dirisa Mulindwa, (2016), “Motivations of South Asian Students to Study Tourism and Hospitality in the United Kingdom.”

SEZER Hamiyet, (2003), “Traveling Permission in The Ottoman Empire (18-19 th Century).”

SARIIŞIK Mehmet, Seyit Ahmet Solmaz, Özlem Aksoy, Serkan Şengül, (2014), “Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Turizm Lisans ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması”, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi.

SOYBALI H. Hüseyin, Engin Bayraktaroğlu, (2013), “Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Uygulama Olanaklarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma.”

ŞİT Mustafa, (2016), Türkiye’de Turizm Sektörünün İstihdama Katkısı”, Akademik Yaklaşımlar Dergisi.

ÜNLÜÖNEN Kurban, Yasin Boylu, (2005), “Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.

ZENGİN Burhanettin, (2010), “Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisine Reel Ve Monoter Etkileri”, Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt 5, Sayı 1.

Diğer Yayınlar

AKTAŞ Kemal, (2015), “Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerinin Beceri Eğitimleri Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

AKPOLAT Yeliz, (2006), “Türkiye Turizminin Önemli Pazar Dilimlerine Yönelik Tutundurma Stratejileri Rusya-Almanya Örneği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü”, Yüksek Lisans Tezi.

ALTINEL Mehmet, (2016), “Ortaöğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Girişimcilik Özelliklerinin Analizi: Batı Karadeniz Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ASLAN Hasan, (2010), “Gastronomi Turizminin Turizm Eğitimi Programlarındaki Yeri ve Önemi Bir Uygulama”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

AYDIN Begüm, (2016), “Sustainability in Cultural Tourism Destinations From The Perspective Of Tourists”, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

BAYRAKTAROĞLU Engin, (2013), “Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Uygulama Olanakları”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

BULUT Elmas, (2015), “Gaziantep Turizmi ve Sürdürülebilirlik: Yerel Halk Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

CNM, Central New Mexico Community College, <https://www.cnm.edu/programs-of-study/all-programs-a-z/hospitality-and-tourism>, (ET: 20.04.2017)

ÇEVİK Raşit, (2012), “Ortaöğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Beceri Eğitimine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

DEMİRER Dilek, (2015), “Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği Kapsamında Edebiyat Turizminin Yönetici ve Tüketici Perspektifinden Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma”, Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (1963), “Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1961-1967”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (1967), “Kalkınma Planı (İkinci Beş Yıl) 1968-1972”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (1972), “Kalkınma Planı (Üçüncü Beş Yıl) 1973-1977”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (1978), “Kalkınma Planı (1978 Programı)”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (1979), “Kalkınma Planı (Dördüncü Beş Yıl) 1979-1983”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (1984), “Kalkınma Planı (Beşinci Beş Yıl) 1985-1989”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (1989), “Kalkınma Planı (Altıncı Beş Yıl) 1990-1994”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (1995), “Kalkınma Planı (Yedinci Beş Yıl) 1996-2000”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (2000), “Kalkınma Planı (Sekizinci Beş Yıl) 2001-2005”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (2006), “Kalkınma Planı (Dokuzuncu Beş Yıl) 2007-2013”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (2010), “Kalkınma Planı (Onuncu Beş Yıl) 2014-2018”, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.
- EKER Nuray, (2015), “Profesyonel Turist Rehberleri Bakış Açısıyla Turizm Rehberliği Eğitim Müfredatlarının Uygulama Yeterliliği”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ER Özlem, (2016), “Kültürel Değerlerin Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turistik Ürün Çeşidi Olarak Değerlendirilmesi: Edirne Örneği”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ERDURUR Kutbettin, (2012), “Turizm Lisans Eğitimi Alan Öğrencilerin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği”, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ERGÜN Bircan, (2013), “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Verilen Kurumlardaki Hizmet Kalitesine Yönelik Bir Değerlendirme”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ERTEKİN Kemal, (2009), “Antalya İli Turizm Sektöründe Türk El Halısı Pazarlayan İş Yerlerinde Çalışanların Tüketici Tercihleri Hakkındaki Görüşleri ve Eğitim Durumları”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

EVREN Savaş, (2010), “Lisans Düzeyi Turizm Eğitimi Ders Programının Mezunlarca Değerlendirilmesi: Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Mezunları Üzerinde Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi.

GHARAMALEKİ Mohammad Reza Eivazi, (2011), “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Eğitimi Veren Kurumları Değerlendirmeleri: İran-Türkiye Karşılaştırması”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

GİRAY Neslihan, (2010), “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programı Kapsamındaki Projelerin Bazı Eğitim ve Başarım Göstergeleriyle İlişkisi: Ortaöğretim Okullarında Bir Araştırma”, Kara Harp Okulu Komutanlığı, Yüksek Lisans Tezi.

GOBIERNO, <http://www.gob.mx/sep>, (ET: 18.04.2017)

GÖRKEM Onur, (2011), “Ulusal Açıklık Meslek Standardı Çerçevesinde Mutfak Eğitimi Yeterliği: Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Bir Araştırma”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

GÜRDOĞAN Arzu, (2010), Turizm Lisans Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumu Yöneticilerinin Liderlik Davranışlarının Öğretim Elemanlarının Örgütsel Bağlılığına Etkisi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

ILGAZ Burcu, (2011), “Üniversite Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Yılmazlık, Umutsuzluk Durumları ve Sektörel Tutumlarının Kariyer Seçimlerine Etkileri: Akdeniz Üniversitesi Örneği”, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

KAĞNICIOĞLU Selin, (2015), “Erken Yaş Keman Eğitiminin Uzakdoğu Ülkeleri (Çin, G. Kore, Japonya) Üzerindeki Örnek Modelleri ve Türkiye'deki Çalışmaların İncelenmesi”, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

KALKINMA BAKANLIĞI, (2017), <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages-/KalkinmaPlanlari.-aspx>, (E.T. 13.04.2017).

KARAKAYA Yunus Emre, (2012), “Avrupa Birliği'nde Spor Eğitimi Politikaları ve Bu Politikaların Türk Spor Eğitim Sistemine Uyumu”, Fırat Üniversitesi, Doktora Tezi.

KINAY Hasan, (2012), “Yükseköğretim Turizm Eğitiminde Farklı Öğretim Teknikleri ve Öğrenme Ortamlarının Öğrencilerin Paket Programları Kullanımı Başarısı Üzerine Etkisi”, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

KOROSTELEVA Ekaterina, (2013), “Turizm Lojistiğinde Ulaştırma Sisteminin Performans Analizi: Rusya Federasyonu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne Gelen Turistler Üzerine Bir Çalışma.”, Yüksek Lisans Tezi.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, (2017), <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9851/turizm-istatistikleri.html>, Yıllara Göre Turist Raporu, (ET: 15.04.2017).

MASARA Locadia Leona, (2015), “Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Ortaya Çıkan Stratejiler”, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, Strateji Geliştirme Başkanlığı, (2015), <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>, Yıllara Göre Öğrenci Sayısı, (ET: 17.04.2017).

METPER, Ministry of Education of The Peoples’s Republic of China <http://old.moe.gov.cn>, (ET: 13.04.2017).

OLCAY Atınç, (2011), “Turizm Eğitiminde Web tabanlı Öğretimin Öğrenci Başarısına Etkisi (Gaziantep Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu örneği)”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

ORHAN Abdulkadir, (2015), “Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Sektörü İle İlgili Algılarının Çalışma Niyetleri Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ÖZDEMİR Cezdim, (2013), “Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın Turizm Sektörüne Yönelik Verdiği Ön Büro İşbaşı Eğitimnin İşgörenlerin Mesleki Gelişimine Etkisi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ÖZEKİN Murat, (2010), “Beceri Eğitimi Kapsamında Leonardo Da Vinci Programına Katılan Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

ÖZÜPEKÇE Salman, (2008), “Turizm Yerleşmelerinde Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özelliklerinde Ortaya Çıkan Değişimler ve Eğitim Üzerindeki Etkisi (Foça Örneği)”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

PAK Öyküm, (2015), “Türkiye'de Mesleki Turizm Eğitimi ve Zorunlu Staj: Turizm Meslek Lisesi Örneği, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü”, Yüksek Lisans Tezi.

PEHLİVAN Rabiye, (2008), “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Sektör İle İlgili Tutumlarının Mezuniyet Sonrası Kariyer Seçimine Etkisi”, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

SATAR İsa, (2016), “Türkiye'de Sürdürülebilir Turizm Açısından Sertifikasyon: Yeşil Yıldız ve Yeşil Anahtar Uygulamaları”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

STATE UNIVERSITY, <http://education.stateuniversity.com/pages/984/Mexico-HIGHEREDUCATION.html>, (ET: 20.04.2017).

STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI,” <http://sgb.meb.gov.tr>”, (ET: 13.02.2017).

ŞENGEL Ümit, (2015), “Bitlis İlinin Kalkınmasında Turizmin Rolü: Yerel Paydaşlar Üzerine Bir Araştırma”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

TAHTALIOĞLU Begüm, (2012), “Turizm Eğitimi Almakta Olan Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Planlamalarına İlişkin Görüşlerin İncelenmesi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

TAŞKIN Makbule, (2006), “Ortaöğretim Turizm Eğitiminde Staj Ve İzmir İli Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Liselerinde Bir Uygulama”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

TELCİ Ayten Memmedova, (2011), “Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi İle Türk Eğitim Sisteminde Denetim Alt Sistemlerinin Karşılaştırılması”, Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi.

TEMİZKAN Saadet Pınar, (2010), “Profesyonel Turist Rehberlerinin Turizm Pazarlamasındaki Rolüne Etkisi Açısından Hizmetiçi Eğitim Seminerleri”, Gazi

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

TOLAY Levent, (2011), “Türkiye’de Turizm Sektöründe Uygulanan Her Şey Dâhil Sistemin Orta Öğretim Seviyesinde Turizm Eğitime Etkileri”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

TURİZM BAKANLIĞI YATIRIM VE İŞLETMELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ,
<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/>, (ET: 13.01.2017).

TUTAN Ercan, (2010), “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Döneminde Maruz Kaldıkları Mobbing (Psikolojik Yıldıрма) Ankara İlinde Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

TUYLUOĞLU Tuğba, (2003), “Türkiye’de Turizm Eğitiminin Niteliği”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK), (2016), http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072, Yıllara Göre Turist Raporu, (ET: 13.04.2017).

TÜRKSEVEN Erkan, (2012), “Turizm Eğitiminde Yaşanan Staj Sorunları: Lisans Öğrencilerinin Görüşlerine Yönelik Bir Araştırma”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

TÜRKİYE SEYAHAT ACENTALARI BİRLİĞİ (TÜRSAB), (2017),
<https://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler>, Yıllara Göre Turist Raporu, (ET: 13.04.2017).

UZUN Ali Rıza, (2009), “Türkiye’de Turizmin İstihdam Üzerine Etkileri (Turizm Eğitimi Üzerine Bir Örnek: Antalya)”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

YILDIZ Deniz, (2012), “Avrupa Birliğinde Eğitim ve Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Türkiye'nin Katılımı”, Bahçeşehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

YÖK, Yükseköğretim Kurumu, “İstatistikler”, <http://istatistik.yok.gov.tr>, (ET: 13.03.2017).

YÖK, Yükseköğretim Kurulu, Yönetim Bilgi Sistemi, Yıllara Göre Öğrenci Sayıları, (ET: 16.03.2017).

EKLER

EK-1: Anket Formu

Lisans ve Ön Lisans Öğrencilerinin Turizm Endüstrisi ile İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi

Değerli Öğrenci Arkadaşımız;

Bu anket formu, "Turizm Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Turizm Endüstrisine Yönelik Görüş Farklılıklarının Belirlenmesi: Sakarya Üniversitesi Örneği" adlı bilimsel çalışmaya veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz bilgiler belirtilen amaç dışında kullanılmayacaktır. Anketteki ifadeye ilişkin düşünceye katılma derecenizi "**Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum**" seçeneklerinden sadece birini işaretlemek suretiyle belirtiniz. Her ifade için uygun gördüğünüz seçeneğin yanındaki kutucuğu (X) işareti ile belirtmeniz yeterlidir. Araştırmanın amacına ulaşması için tüm ifadelerle ilişkin görüşlerinizi belirtmenizi rica eder katkılarımızdan dolayı teşekkür ederim.

Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN

Sakarya Üniversitesi, Turizm Fakültesi
Turizm İşletmeciliği Bölümü
bzengin@gmail.com

Ahmet KIRMIZI

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı
ahmet.kirmizi@ogr.sakarya.edu.tr

Katılımcıya Ait Kişisel Bilgiler

Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

Yaşınız: (Lütfen Belirtiniz!)

Okuduğunuz Bölüm: (Lütfen Belirtiniz!)
.....

Öğrenim Gördüğünüz Alan: Önlisans Lisans

Kaçıncı Sınıfta Okumaktasınız? Birinci İkinci Üçüncü Dördüncü
 Diğer lütfen belirtiniz!: (hazırlık, ders aşaması, tez aşaması vb.)
.....

Turizm İşletmelerinde Staj Yapma Durumu: Yaptım Yapmadım

Okul/Bölümü Tercih Sıralamanız: 1-5 6-10 11-15 16 ve
üstü

Öğrenim Gördüğünüz Kuruma İlişkin Tercih Durumunuz:

Kendi Tercihim Öğretmenimin Tercihi Ailemin Tercihi
 Arkadaş/Çevre ortaklaşa Diğer (Belirtiniz):
.....

Ailenizin İkamet Ettiği Merkez: İl Merkezi İlçe Merkezi Belde Köy

Annenizin Eğitim Durumu: Okur-Yazar Değil Okur-Yazar İlkokul
 Ortaokul Lise Üniversite

Babanızın Eğitim Durumu: Okur-Yazar Değil Okur-Yazar İlkokul
 Ortaokul Lise Üniversite

Ailenizin Aylık Geliri:

1.500 TL'den az 1.501 TL ve 2.500 TL Arası 2.501 TL ve 3.500 TL
Arası

3.501 TL ve 4.500 TL Arası 4.501 TL ve 5.500 TL Arası 5.501 TL ve üzeri

ÖĞRENCİLERİN TURİZM ENDÜSTRİSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ		KATILMA DÜZEYİNİZ				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Turizm Sektöründe çalışanlar turizm bilincine sahiptir.	[]	[]	[]	[]	[]
2	Turizm Sektöründe topluma ekonomik anlamda yararlı hizmetler verilmektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
3	Turizm Sektöründe çalışanlara cinsiyet ayrımcılığı yapılmamaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
4	Turizm Sektöründe değişik kültürdeki insanlarla tanışıldığı için çalışmak avantajlıdır.	[]	[]	[]	[]	[]
5	Turizm Sektöründe işletmeler, çalışanlarına iyi barınma koşulları sağlamamaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
6	Turizm Sektöründe istihdam edilen her personelin mesleki nitelikleri belirlenmelidir.	[]	[]	[]	[]	[]
7	Turizm Sektöründe uzun yıllar çalışılabilmektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
8	Turizm Sektöründe üst kademe veya orta kademe yönetici olarak çalışacağıma inanıyorum.	[]	[]	[]	[]	[]
9	Turizm Sektöründe çalışanlar gelecek kaygısı taşımamaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
10	Turizm Sektöründe işletmeler, alanlarında eğitim almış birevleri çalıştırmayı düşünmektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
11	Turizm Sektöründe terfi ettirilirken, çalışanların eğitim düzeyleri dikkate alınmaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
12	Turizm Sektöründe terfi ettirilirken, çalışanların tecrübe ve deneyimine önem verilmektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
13	Turizm Sektöründe ücretlendirme sistemi adil değildir.	[]	[]	[]	[]	[]
14	Turizm Sektöründe performansa dayalı olarak	[]	[]	[]	[]	[]
15	Turizm Sektöründe çalışan personele düşük ücret (hak ettiğinin altında) verilmektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
16	Turizm Sektöründe alınan ücretler ile ekonomik olarak rahat bir yaşam sürdürülebilir.	[]	[]	[]	[]	[]
17	Turizm Sektöründe ücret dışındaki ek gelirler (prim, ikramiye, bahşış vb.) yeterlidir.	[]	[]	[]	[]	[]
18	Turizm Sektöründe yöneticiler, çalışanlara yetki vermekten kaçınmamaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
19	Turizm Sektöründe yöneticiler, çalışanların eğitilmesi konusunda gereken önemi vermektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
20	Turizm Sektöründe yöneticiler çalışanların önerilerini dikkate almaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
21	Turizm Sektöründe çalışanlar arasında iş birliği bulunmaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
22	Turizm Sektöründe çalışanların geneli turizm eğitimi almamıştır.	[]	[]	[]	[]	[]

23	Turizm Sektöründe bireye kişisel saygınlık sağlanmaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
24	Turizm Sektöründe çalışmak toplumda itibar kazandırmaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
25	Turizm Sektöründe çalışacağımı çevremdekilere söylemek gurur vericidir.	[]	[]	[]	[]	[]
26	Turizm Sektöründe iyi pozisyonlara gelenler turizm alanından mezun olanlardır.	[]	[]	[]	[]	[]
27	Turizm Sektöründe çalışmamı ailem desteklemektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
28	Turizm Sektöründe çalışma saatleri uzundur.	[]	[]	[]	[]	[]
29	Turizm Sektöründe çalışma sezonluk olduğu için düzenli bir iş bulmak zordur.	[]	[]	[]	[]	[]
30	Turizm Sektöründe çalışanlara fazla iş yükü verilmektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
31	Turizm Sektöründe çalışma ortamı streslidir.	[]	[]	[]	[]	[]
32	Turizm Sektöründe yapılan işler zevklidir.	[]	[]	[]	[]	[]
33	Turizm Sektöründe eğitim ve beceri gerekmektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
34	Turizm Sektöründe müşteriler çalışanlarına kaprisli ve kaba davranışlarda bulunmaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
35	Turizm Sektöründe çalışma saatlerinin düzensizliği (vardiya) özel yaşamı etkilemektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
36	Turizm Sektöründe haftalık izin günleri yetersizdir.	[]	[]	[]	[]	[]
37	Turizm Sektöründe çalışanlar sigortasız çalıştırılmaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]
38	Turizm Sektöründe çalışanların sağlığına gereken önem verilmektedir.	[]	[]	[]	[]	[]
39	Turizm Sektöründe işletmeler tarafından çalışanlara verilen yemekler sağlıklıdır.	[]	[]	[]	[]	[]
40	Turizm Sektöründe iş güvenliği ile ilgili tedbirler alınmaktadır.	[]	[]	[]	[]	[]

ÖZGEÇMİŞ

Ahmet KIRMIZI 03.02.1992 yılında Şanlıurfa’da doğdu. Burada ilk ve orta öğrenimini tamamladı. 2006 yılında başladığı lise eğitimini Şanlıurfa Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi’nde 2010’da tamamladı. 2011’de girdiği Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği bölümünden 2015’te mezun oldu. Eğitim sürecinde turizm endüstrisinde faaliyet gösteren konaklama/yiyecek-içecek/seyahat acentasında deneyim elde ettikten sonra, 2015’te Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans programına başlamıştır.